

Monitor Betalingsachterstanden

Nulmeting 2008

Paul Vroonhof
Florieke Westhof

Zoetermeer, 17 november 2008

Dit onderzoek is gefinancierd door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij EIM bv. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van EIM bv. EIM bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with EIM bv. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of EIM bv. EIM bv does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies	5
1 Inleiding	13
2 Interpretatie resultaten: definities en steekproef	15
2.1 Definitie betalingsachterstanden	15
2.2 Betrouwbaarheid aantallen - kwaliteit steekproef	18
3 Kenmerken betalingsachterstanden	21
3.1 Inleiding	21
3.2 Achterstallige rekeningen	22
3.3 Kredietverschaffing en leningen	27
3.4 Afbetalingsregelingen	28
3.5 Rood staan	30
3.6 Creditcard	31
3.7 Samenhang tussen achterstallige rekeningen en overige betalingsachterstandvormen	32
3.8 Totaal aantal huishoudens met betalingsachterstanden	36
4 Kenmerken huishoudens met betalingsachterstanden	37
4.1 Inleiding	37
4.2 Achterstallige rekeningen	37
4.3 Kredietverschaffing en leningen	46
4.4 Afbetalingsregelingen	52
4.5 Rood staan	58
4.6 Creditcard	66
4.7 Betalingsachterstandvormen naar kenmerken	73
5 Praktische gevolgen en ervaringen van huishoudens met betalingsachterstanden	87
5.1 Inleiding	87
5.2 Praktische gevolgen	87
5.3 Beleving	88
Bijlagen	
I Onderzoeksverantwoording	91
II Samenstelling begeleidingscommissie	93
III Vergelijking met ander inkomens- en armoedeonderzoek in Nederland	95
IV Vragenlijst telefonische enquête	99
V Bestandsbeschrijving respondenten	123
VI Thuiswonende kinderen van 18 jaar of ouder	129

Samenvatting en conclusies

Achtergrond en doel Monitor betalingsachterstanden

Armoede en in het bijzonder schuldenproblematiek staan in toenemende mate in de belangstelling van de maatschappij en de politiek. Toch is veel feitelijke informatie hierover niet bekend. Deels hangt dat samen met definitieproblemen. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft aan Panteia de opdracht gegeven een Monitor Betalingsachterstanden op te zetten. Deze Monitor vormt het eerste deel van het onderzoek naar betalingsachterstanden en problematische schulden dat Panteia in opdracht van het ministerie van SZW uitvoert. Met het tweede deel zullen we het aantal huishoudens met (een risico op) problematische schulden in beeld brengen.

De Monitor Betalingsachterstanden heeft als doel aan te geven hoe groot het aantal huishoudens met betalingsachterstanden is, wat de kenmerken zijn van de betalingsachterstanden en welke achtergrondkenmerken de huishoudens met betalingsachterstanden hebben. Omdat betalingsachterstanden zeer kunnen verschillen naar aard en duur is er bij de uitwerking van de onderzoeksvragen aandacht besteed aan een groot aantal verschillende aspecten van het begrip betalingsachterstanden. Het duur-aspect komt in het tweede deel van het onderzoek aan bod.

Totaal aantal huishoudens met betalingsachterstanden

In de Monitor worden de volgende vormen van betalingsachterstanden beschouwd:

- achterstallige rekening (in de laatste 12 maanden)
- krediet of lening (op dit moment, exclusief hypotheek)
- afbetalingsregeling (op dit moment)
- rood staan (minimaal eens per maand in de afgelopen 12 maanden)
- creditcardschuld (afbetaling, op dit moment).

Met inbegrip van de 44.000 WSNP-trajecten¹ zijn er in Nederland ruim 1,9 miljoen huishoudens waarin minimaal sprake is van een van bovenstaande vormen van betalingsachterstand. Gerelateerd aan het totaal van bijna 7,1 miljoen huishoudens (CBS-Statline) blijkt dat dit bijna 27% van alle huishoudens is.

Kenmerken van verschillende vormen van betalingsachterstand

In het vervolg van deze samenvatting blijven de 44.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt buiten beschouwing. Het totale aantal huishoudens waar mee gerekend wordt is 7.037.800.

Achterstallige rekeningen

Ruim acht procent van de huishoudens heeft de afgelopen 12 maanden te maken gehad met een achterstallige rekening. Dat zijn in totaal ruim 581.000 huishoudens. Anderhalf procent (100.000) had achterstallige rekeningen van vier of

¹ Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. De burger ontvangt een krediet om zijn schulden af te lossen. Dit krediet moet in maximaal drie jaar worden afgelost.

meer verschillende typen. In 66,9% van de gevallen¹ had de achterstallige rekening (in minimaal één geval) een financiële reden. Dat zijn 379.000 huishoudens. Binnen deze groep heeft ruim de helft (ongeveer 200.000 huishoudens) *op dit moment* een achterstallige rekening.

Achterstallige rekeningen op ziektekostenverzekering, elektriciteit, water of gas, hypotheek of huur en telefoonrekeningen komen het meest voor. Het betreft steeds 2,7% tot 3,6% van alle huishoudens (190.000 tot 254.000).

De omvang van de opgetelde achterstallige rekeningen varieert sterk. Voor de huishoudens die op dit moment een achterstallige rekening hebben met een financiële reden geldt dat bijna een op de drie (63.000 huishoudens) in totaal achterstallige rekeningen voor minder dan € 500. Een ruime meerderheid (81,9%, 161.000) heeft een achterstand van minder dan € 5.000. Ruim 13.000 huishoudens hebben achterstallige rekeningen die opgeteld meer dan € 20.000 bedragen.

1,6% van de huishoudens (ruim 110.000) geeft aan problemen te hebben ondervonden in de afgelopen 12 maanden bij het doen van een aankoop als gevolg van een registratie bij het Bureau Krediet Registratie. Verder geeft 5,0% van de huishoudens (ruim 352.000) aan in de afgelopen 12 maanden een brief van een deurwaarder te hebben ontvangen als gevolg van een achterstallige rekening. Bij bijna de helft hiervan (176.000 huishoudens) heeft dit geleid tot een contact met een deurwaarder of incassobureau, of tot een schuldregeling. Van de huishoudens met een achterstallige rekening voor elektriciteit, water, gas of op de telefoonrekening (samen 5,8%, ruim 400.000 huishoudens) geeft ruim een kwart (112.000 huishoudens) aan als gevolg van deze achterstand afgesloten te zijn geweest van een van deze voorzieningen.

Ruim driekwart (151.000) van de huishoudens die op dit moment te maken hebben met een of meer achterstallige rekeningen ervaart de terugbetaling hiervan als een zware last en 15,1% (30.000) ervaart dit enigszins als een last. Elektriciteit, water en gas, ziektekostenverzekering en hypotheek of huur wegen vooral zwaar.

Kredietverschaffing en leningen

13,9% van de huishoudens (bijna 1 miljoen) gebruikt een krediet of lening. Meestal (860.000 huishoudens, 87,9% van deze groep) betreft het één product. Hypotheken zijn niet meegeteld. Een doorlopend krediet of persoonlijke lening (8,8% van het totale aantal huishoudens, ruim 600.000) komt het meest voor, gevolgd door het lenen van geld bij familie of vrienden (382.000 ofwel 5,4%). Voor het doorlopend krediet/persoonlijke lening gaat het gemiddeld om ruim € 12.000, voor geld geleend bij familie, vrienden of kennissen om bijna € 10.000. Samenloop tussen de verschillende typen komt slechts beperkt voor.

De meest voorkomende typen achterstallige rekeningen kennen een samenloop met het hebben van een doorlopend krediet of persoonlijke lening en het lenen van vrienden, familie of kennissen. Het sterkst is dat met het hebben van een

¹ Hier is gerekend met een totaal van 566.000; voor 15.000 huishoudens is niet waargenomen wat de reden van de achterstallige rekening is omdat het betalingsachterstanden betrof die eerder door de respondent als afbetalingsregeling beschouwd werden.

lening bij vrienden, familie of kennissen. De verschillen tussen de typen achterstallige rekeningen zijn daarbij zeer beperkt.

Van de huishoudens die op dit moment te maken hebben met een of meerdere vormen van kredietverschaffing en leningen (979.000 huishoudens, 13,9% van het totaal), geeft 33,7% (330.000) aan de terugbetaling hiervan helemaal niet als een last te ervaren. 26,2% (256.000 huishoudens) ervaart het als een zware last.

Afbetalingsregelingen

6,0% van de huishoudens (422.000) is op dit moment goederen of diensten aan het afbetalen. Meestal (354.000 huishoudens, 83,9% van deze groep) betreft het één regeling, bij 4,2% (17.000 huishoudens) drie of meer. Gemiddeld staat er nog € 3.800 open. De aanschaf van een auto op afbetaling komt het meest voor (39,2%, bijna 166.000 huishoudens) gevolgd door producten gekocht bij een postorderbedrijf (25,9%, 109.000). Daarbuiten gaat het om een zeer breed scala aan producten.

Een lopende afbetalingsregeling voor een auto zegt weinig over het hebben van achterstallige rekeningen. Voor de overige typen afbetalingsregelingen is deze samenhang er duidelijk wel. Het sterkst is de samenhang tussen achterstallige rekeningen voor hypotheek of huur en afbetalingsregelingen voor verbouwing of inrichting van een huis en tussen achterstallige rekeningen voor hypotheek of huur en afbetalingsregelingen voor leenbijstand.

In de groep huishoudens met afbetalingsregelingen van op afbetaling gekochte goederen en diensten ervaart 40,9% (173.000) de terugbetaling helemaal niet als een last. 18,0% (76.000 huishoudens) ervaart het als zwaar. Waar het gaat om huishoudelijke apparatuur en bruin- en/of witgoed wordt terugbetaling vaker (rond 50%, respectievelijk 27.000 en 28.000 huishoudens) als zware last ervaren.

Rood staan

1,4 miljoen huishoudens hebben niet de mogelijkheid om rood te staan. Van de overige huishoudens (ruim 5,6 miljoen) blijkt de helft (ruim 2,8 miljoen) nooit rood te staan. 8,9% procent van deze overige huishoudens (501.000 huishoudens) geeft aan meestal rood te staan.

Met de toename van de frequentie van het rood staan, neemt ook het gemiddelde bedrag toe waarvoor rood wordt gestaan. De huishoudens die hooguit 1 maal per jaar rood staan doen dit voor een gemiddeld bedrag van bijna € 600. Degenen die meestal rood staan, noemen een gemiddeld bedrag van € 2.100. Ter indicatie: een half jaar rood staan met gemiddeld dit bedrag op een lopende rekening kost effectief minimaal € 300.

Alle onderscheiden achterstallige rekeningen hangen zeer sterk samen met de frequentie van het rood staan. Huishoudens met achterstallige rekeningen geven in meerderheid aan meestal rood te staan. Dit varieert van 58% tot 67% voor de verschillende typen achterstallige rekeningen. Dit contrasteert met het beeld bij alle huishoudens die rood kunnen staan: 8,9% hiervan geeft aan meestal rood te staan, en ongeveer de helft geeft aan nooit rood te staan.

Hoe hoger de frequentie van het rood staan, hoe vaker respondenten aangeven moeite gehad te hebben met het weer bereiken van een positief saldo. Voor

huishoudens die aangeven meestal rood te staan geldt dat voor 69,1% (346.000 huishoudens), voor huishoudens die hooguit één keer per jaar rood staan geldt dat voor 6,5% (52.000).

Creditcard

Ruim 2,2 miljoen huishoudens (31,3% van alle huishoudens) hebben één creditcard, 8,6% (605.000) heeft er twee en 183.000 (2,6%) hebben er meer dan twee. In totaal gaat het om ruim 2,9 miljoen huishoudens. Het bezit van meer dan één creditcard kan een signaal zijn van betalingsproblemen. Van de huishoudens met een creditcard (ruim 2,9 miljoen) kan 3,9% (117.000) niet altijd in de volgende maand de creditcardschuld aflossen, 94,0% (de rest weet het niet). Van de huishoudens die niet altijd de volgende maand deze schuld kunnen aflossen (117.000 huishoudens) heeft ruim de helft op dit moment te maken met een gespreide afbetalingsregeling. Deze ruim 60.000 huishoudens hebben gemiddeld nog een bedrag openstaan van € 2.500. Ook over creditcardschulden wordt meestal een hoog rentepercentage berekend.

Eerste indicatie risicofactoren

In de Monitor worden een aantal kruisverbanden geschetst tussen kenmerken van huishoudens en het optreden van betalingsachterstanden.

Inkomen

Er is een indeling gemaakt in twee groepen huishoudens: een groep huishoudens met een huishoudensinkomen onder € 2.000 per maand (ongeveer een modaal inkomen) en een groep met huishoudens met een huishoudensinkomen van € 2.000 of meer per maand. Vergelijken we beide groepen waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden, dan geldt voor de inkomensgroep met een huishoudensinkomen onder € 2.000 per maand dat:

- alle typen achterstallige rekeningen twee tot drie keer zo vaak voorkomen;
- twee keer zo vaak geld geleend is bij vrienden, familie of kennissen;
- doorlopend krediet/persoonlijke lening iets vaker voorkomt;
- er vaker afbetalingsregelingen lopen, met uitzondering van de auto.
- er minder vaak af en toe rood gestaan wordt, vaker nooit rood gestaan wordt en meer dan twee keer zo vaak meestal rood gestaan wordt
- het bijna drie keer zo vaak voorkomt dat een creditcardschuld niet in de volgende maand voldaan kan worden, en er vier keer zo vaak betalingsregelingen lopen (alleen huishoudens met creditcard zijn meegenomen).

Naast de indeling in twee groepen, is ook een indeling in drie groepen met als extra grens € 1.000 euro gemaakt. De groepen tot € 1.000 en van € 1.000 tot € 2.000 bleken niet veel uiteen te lopen.

Leeftijd

Er is een indeling gemaakt in vier leeftijdsklassen. Deze groepen zijn vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observatie op: de 65+-groep scoort veel lager (betalingsachterstanden komen minder voor in deze groep) dan de andere groepen voor alle typen betalingsachterstanden. Meer algemeen geldt dat hoe jonger de respondent, hoe vaker er betalingsachterstanden optreden. Alleen bij de creditcardschulden is dit minder het geval. Daar heeft de groep van 35 tot 50 jaar relatief het meest mee te maken.

Huishoudensamenstelling

Er is een indeling gemaakt in vier groepen huishoudens: alleenstaanden met kinderen, alleenstaanden zonder kinderen, samenwonenden/gehuwden met kinderen en samenwonenden/gehuwden zonder kinderen. Hierbij geldt voor de groep alleenstaanden met kinderen dat deze:

- aanzienlijk vaker te maken heeft met achterstallige rekeningen;
- bijna vier keer zo vaak geld heeft geleend van familie, vrienden of kennissen. Ook is vaker een krediet of lening afgesloten;
- een hogere score heeft op afbetalingsregelingen, met uitzondering van de auto;
- het vaakst rood staat, maar ook het vaakst, samen met de samenwonend/gehuwden zonder kinderen nooit rood staan;
- iets vaker te maken heeft met een creditcardschuld die niet altijd in de volgende maand kan worden afgelost.

Samenwonenden/gehuwden zonder kinderen hebben duidelijk het minst te maken met betalingsachterstanden.

Opleiding

Er is een indeling gemaakt in drie groepen huishoudens op basis van het opleidingsniveau van de respondent. Deze vergelijking leverde op dat laag-opgeleiden (tot VMBO/LBO) vaker te maken hebben met achterstallige rekeningen en afbetalingsregelingen. Ook geven zij vaker aan meestal rood te hebben gestaan, maar ook vaker nooit rood. Problemen met creditcardschulden komen ook meer voor in deze groep. Voor kredieten en leningen geldt dat opleidingsniveau niet in verschillen resulteert.

Etniciteit

Er is ook een vergelijking gemaakt tussen huishoudens waarvan de respondent respectievelijk niet-westers allochtoon en niet-allochtoon of westers allochtoon is volgens de door het CBS gehanteerde definitie. Uit deze vergelijking komt naar voren dat de kans dat niet-westerse allochtone huishoudens op een van de onderscheiden typen een achterstallige rekening (gehad) hebben drie tot vijf keer zo groot is. De kans op een lopende afbetalingsregeling is vooral veel groter bij bruin- of witgoed (27 keer zo groot), bij de producten gekocht bij postorderbedrijven (acht keer zo groot) en bij huishoudelijke apparatuur (vijf keer zo groot). De kans op een doorlopend krediet of persoonlijke lening en de kans op leningen bij vrienden, familie of kennissen is aanzienlijk groter (tegen de vier keer zo groot). Dat geldt ook voor meestal rood staan (ruim drie keer zo groot) en voor creditcardschulden en lopende afbetalingsregelingen daarvan op dit moment.

Tijdsbesteding/positie op de arbeidsmarkt

Er is ook een vergelijking gemaakt op basis van de tijdbesteding, ofwel de positie op de arbeidsmarkt, van de respondent. Uit deze vergelijking komt naar voren dat vooral de huishoudens van arbeidsongeschikten en werklozen/werkzoekenden een zeer grote kans maken op bijna alle onderscheiden typen betalingsachterstanden. Daarbij springen achterstallige rekeningen, leningen bij vrienden, familie of kennissen, afbetalingen van postorderbedrijfproducten en meestal rood staan er nog eens extra uit. Studenten scoren hoog op veel typen achterstallige rekeningen, afbetalingsregelingen voor postorderbedrijfproducten en op meestal rood staan. De groep die met pensioen of VUT is, scoort laag op alle vormen van betalingsachterstanden en de typen daarbinnen.

Belangrijkste conclusies

De vraag hoeveel huishoudens (een risico op) problematische schulden hebben komt in het tweede verdiepende deel van het onderzoek aan de orde. Het bestaan van betalingsachterstanden kan wel gezien worden als randvoorwaarde, waarmee de Monitor een groslijst weergeeft van huishoudens die mogelijk te maken hebben met (risico's op) problematische schulden.

Met deze monitor kunnen al wel enkele conclusies getrokken worden die een voorzichtig beeld geven van de problematiek en de risico-factoren. We gaan in die context kort in op drie aspecten:

- de kans dat specifieke groepen huishoudens betalingsachterstanden hebben;
- de mate waarin vormen van betalingsachterstanden samenlopen;
- de ervaren zwaarte en praktische gevolgen van betalingsachterstanden.

De kans dat specifieke groepen huishoudens betalingsachterstanden hebben

Uit de analyses komt naar voren dat vooral huishoudens waarvan de respondent arbeidsongeschikt of werkloos/werkzoekend is en huishoudens met een niet-westers allochtone respondent een veel groter dan gemiddelde kans lopen op de meeste onderscheiden typen betalingsachterstanden evenals de groep alleenstaanden met kinderen. In mindere mate laten ook huishoudens met een huishoudensinkomen tot € 2.000 per maand, huishoudens met een respondent jonger dan 35 jaar, laagopgeleide huishoudens en studenten verhoogde kansen op een aantal typen betalingsachterstanden zien.

In dit verband valt verder op dat huishoudens waarvan de respondent 65 jaar of ouder is, juist een hele lage kans op de meeste onderscheiden typen betalingsachterstanden hebben.

De mate waarin vormen van betalingsachterstanden samenlopen

Vooruitlopend op het verdiepende deel van het onderzoek is gekeken naar de samenloop tussen het hebben van achterstallige rekeningen in de afgelopen 12 maanden en de overige betalingsachterstandsvormen.

Er blijkt een duidelijke samenhang te bestaan tussen de meest voorkomende typen achterstallige rekeningen en het hebben van een doorlopend krediet of persoonlijke lening en (vooral) het lenen van geld bij vrienden, familie of kennissen.

Een lopende afbetalingsregeling voor auto's zegt weinig over het hebben van achterstallige rekeningen. Voor de overige typen afbetalingsregelingen is deze samenhang er duidelijk wel.

Alle onderscheiden achterstallige rekeningen hangen zeer sterk samen met de frequentie van het rood staan. Voor alle typen geldt dat de ruime meerderheid van de huishoudens met een achterstallige rekening aangeeft meestal rood te staan.

De ervaren zwaarte en praktische gevolgen van betalingsachterstanden

De respondenten is gevraagd hoe zwaar het terugbetalen van betalingsachterstanden hen valt. In vergelijking met de andere vormen, worden de achterstallige rekeningen aanzienlijk vaker als een zware last ervaren, namelijk in 76,5%

(151.000) van de huishoudens die op dit moment een betalingsachterstand om financiële redenen hebben. Elektriciteit, water en gas, ziektekostenverzekering en hypotheek of huur wegen met name zwaar. Binnen de andere vormen worden afbetalingsregelingen voor huishoudelijke apparatuur en bruin- en/of witgoed relatief vaak (in beide gevallen ongeveer de helft van de huishoudens met een dergelijke afbetalingsregeling, wat in beide gevallen overeenkomt met ongeveer 27.000 huishoudens) als zware last ervaren. Verder valt op dat van de huishoudens die aangeven meestal rood te staan een groot deel (346.000 huishoudens) moeite gehad heeft met het bereiken van een positief saldo.

Ruim 110.000 huishoudens geven aan problemen te hebben ondervonden in de afgelopen 12 maanden bij het doen van een aankoop als gevolg van een registratie bij het Bureau Krediet Registratie. 352.000 huishoudens hebben in de afgelopen 12 maanden een brief van een deurwaarder ontvangen als gevolg van een achterstallige rekening. Bij bijna de helft hiervan heeft dit geleid tot een contact met een deurwaarder of incassobureau, of tot een schuldregeling. Van de huishoudens met een achterstallige rekening voor elektriciteit, water, gas of op de telefoonrekening geeft ruim een kwart aan als gevolg van deze achterstand afgesloten te zijn geweest van een van deze voorzieningen.

1 Inleiding

In deze rapportage worden de resultaten weergegeven van de Monitor Betalingsachterstanden 2008. Deze Monitor vormt het eerste deel van een onderzoek naar betalingsachterstanden en problematische schulden dat Panteia in opdracht van het ministerie van SZW uitvoert. Het tweede deel zal bestaan uit een verdiepend onderzoek om inzicht te krijgen in de huishoudens met (een risico op) problematische schulden, voornamelijk gebaseerd op interviews.

De Monitor Betalingsachterstanden heeft als doel het aantal huishoudens met betalingsachterstanden in beeld te brengen en de kenmerken van de betalingsachterstanden en de achtergrondkenmerken van de huishoudens met betalingsachterstanden te beschrijven.

Om dit doel te realiseren zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- 1 Wat is het aantal huishoudens met betalingsachterstanden in Nederland?
- 2 Op welke terreinen doen zich deze betalingsachterstanden voor?
- 3 In hoeverre hebben betalingsachterstanden betrekking op aangegane financieringsverplichtingen voor de langere termijn (leningen) of korte termijn (roodstand op een betaalfaciliteit)?
- 4 Wat zijn de kenmerken van de huishoudens met betalingsachterstanden?
- 5 Hoe zwaar wegen de betalingsachterstanden praktisch en in de beleving van het huishouden?

Omdat er via bestaande bronnen geen compleet én actueel beeld gegeven kon worden van alle betalingsachterstanden, is de Monitor opgezet via een groot-schalige telefonische enquête onder 4.000 huishoudens. Bijkomend voordeel hiervan is dat een groot deel van de huishoudens geselecteerd kon worden voor het nog te verrichten verdiepende onderzoek naar het aantal huishoudens met (een risico op) problematische schulden. Er is bij de ontwikkeling van de vragenlijst zo veel mogelijk aangesloten bij bestaande bronnen zoals CBS, IVA en NVVK. Dit maakt het mogelijk om de resultaten uit deze Monitor Betalingsachterstanden te vergelijken met resultaten uit andere bronnen (in Bijlage III). Verder dient de Monitor als nulmeting – de opzet is zo dat deze periodiek op gelijke wijze kan worden herhaald.

Opzet rapport

Omdat betalingsachterstanden zeer kunnen verschillen van aard is er bij de uitwerking van de onderzoeksvragen aandacht besteed aan verschillende aspecten van het begrip betalingsachterstanden. Voor de interpretatie van de resultaten is het verder van groot belang inzicht te krijgen in de representativiteit van de uitkomsten. In hoofdstuk 2 wordt uitgebreid bij deze aspecten stilgestaan.

Hoofdstuk 3 bevat de resultaten per betalingsachterstandvorm. Bij hoeveel huishoudens komen deze voor, en wat is de omvang? Binnen de betalingsachterstandvormen wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen verschillende typen, waarmee de onderzoeksvragen 1 tot en met 3 worden beantwoord. Ook de samenloop tussen de verschillende vormen wordt bestudeerd.

In hoofdstuk 4 wordt vervolgens ingezoomd op de kenmerken van huishoudens met betalingsachterstanden. Hierbij worden de verschillende vormen onderscheiden naar onder meer leefsituatie, leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau, tijdsbesteding en inkomen. Ook worden vast een aantal kruisverbanden tussen kenmerken van huishoudens en het optreden van betalingsachterstanden geschetst.

De onderzoeksverantwoording staat in bijlage I. Bijlage II geeft de samenstelling van de begeleidingscommissie: de namen van de leden en de organisaties waar zij werkzaam zijn. Bijlage III bevat een vergelijking van de onderzoeksresultaten met resultaten van eerder onderzoek. In bijlage IV wordt de vragenlijst van de enquête weergegeven. Bijlage V bevat een beschrijving van de respondenten en hun huishoudens op basis van algemene kenmerken. De financiële situatie van de thuiswonende kinderen 18+ wordt weergegeven in Bijlage VI.

2 Interpretatie resultaten: definities en steekproef

In het verleden is vaak gebleken dat het niet eenvoudig is goede informatie te verzamelen over betalingsachterstanden en schulden. Dat ligt aan de gevoeligheid van het onderwerp, maar ook aan praktische meetproblemen in allerlei opzichten. Zaken die daarbij een rol spelen zijn:

- te hanteren definities
- het opzetten van een representatieve steekproef en het beoordelen van de respons
- het ophogen van resultaten.

Gezien het belang van deze aspecten besteden we hier in dit hoofdstuk ruimschoots aandacht aan.

2.1 Definitie betalingsachterstanden

Omdat betalingsachterstanden zeer kunnen verschillen van aard is er bij de uitwerking van de onderzoeksvragen aan verschillende aspecten van het begrip betalingsachterstanden aandacht besteed. Dit is gedaan om een zo reëel en compleet mogelijk beeld te krijgen van huishoudens die op de een of andere manier te maken hebben met betalingsachterstanden. Er is voor gekozen een breed begrip te hanteren in de Monitor. De volgende vormen van betalingsachterstanden zijn meegenomen:

- achterstallige rekeningen
- kredieten en (persoonlijke) leningen
- op afbetaling gekochte goederen
- creditcardschulden
- rood staan.

Op al deze vormen wordt kort ingegaan, vooral vanuit het oogpunt van het interpreteren van onderzoeksresultaten.

2.1.1 Achterstallige rekeningen

Het begrip achterstallige rekening is breed ingestoken en vervolgens binnen de vragenlijst vernauwd. In eerste instantie is gekeken naar achterstallige rekeningen *in de afgelopen 12 maanden*, waarbij in principe alle achterstanden (dus een te laat betaalde rekening en in die zin opgebouwde betalingsachterstand) zijn meegenomen.

Binnen dit totaal komen natuurlijk ook veel achterstanden voor die weinig of niets zeggen over de financiële gezondheid van huishoudens. Een te laat betaalde rekening kan bijvoorbeeld ook zoekgeraakt zijn. Daarom is ook gevraagd naar de reden van de achterstallige rekening. Daarbij zijn de volgende antwoordcategorieën voorgelezen:

- 1 financieel
- 2 vergeten
- 3 achterstand in eigen administratie
- 4 fout in administratie van de organisatie
- 5 anders, namelijk

Daarbij is de categorie 'anders' achteraf bijna volledig gehercodeerd zodat deze antwoorden ook onder de eerste 4 categorieën kwamen te vallen¹. In diverse analyses zijn alleen de huishoudens meegenomen die 'financieel' als antwoord gaven - dit wordt in de tekst van het rapport en bij tabellen steeds vermeld. Het is denkbaar dat 'achterstand in eigen administratie' ook een financiële achtergrond heeft - door respondenten bewust of onbewust als zodanig genegeerd. Gezien het beperkte aantal antwoorden in deze categorie (7%) kan wel gesteld worden dat dit zeker niet op grote schaal aan de orde is.

Verder is, om aan te sluiten bij de overige betalingsachterstandvormen, gevraagd of de huishoudens *op dit moment* een achterstallige rekening hebben. Ook bij de andere betalingsachterstandvormen hebben de vragen betrekking op de huidige situatie. Een groot voordeel is ook dat het totale aantal huishoudens met betalingsachterstanden nauwkeuriger in kaart gebracht kan worden - respondenten geven beter antwoord op vragen over de huidige situatie - en beter interpreteerbaar is. Mogelijk staat daar als nadeel tegenover dat de groep huishoudens met een risico op problematische schulden licht wordt onderschat.

Voor de volledigheid ook nog even de onderscheiden typen achterstallige rekeningen, ingedeeld op basis van onderwerp:

- Hypotheek of huur.
- Elektriciteit, water of gas.
- Ziektekostenverzekering.
- Leningen of op afbetaling kopen (het gaat om achterstand op de geplande terug- of afbetaling).
- Inboedel- of WA-verzekering.
- Telefoonrekeningen (telefoonrekeningen van kinderen tellen ook mee).
- Overige rekeningen, zoals schoolgeld, collegegeld, belastingen, alimentatie of abonnementen.

Bij deze categorie past nog één opmerking: alle belastingschulden - dit kwam niet vaak voor - zijn hierbij ingedeeld. Op basis van de gevraagde informatie was een nadere onderverdeling (te late betaling, te hoog ingeschatte voorlopige teruggave, etc.) niet mogelijk. Voor het totaal van de betalingsachterstanden maakt dit uiteraard geen verschil.

2.1.2 Kredieten en (persoonlijke) leningen

Onder kredieten en leningen zijn de volgende typen uitgevraagd:

- Doorlopend krediet of persoonlijke lening
- Lening bij vrienden, familie of kennissen
- Onderpand of belening bij een gemeentelijk pandhuis (pandhuishouder) of in de verkoop/terugkoopoptie bij een commerciële partij zoals Cash Converters, of Money Wheels
- Studieschuld
- Overige leningen (komt zeer beperkt voor).

Vermeldenswaardig voor deze vorm is vooral het ontbreken van hypotheekleningen als categorie. De kosten van wonen (inclusief eventuele vakantiehuizen en bedrijfspanden) worden hiermee impliciet gelijkgeschakeld met het huren van woon-

¹ Herocodering resulteerde ook in verschuivingen tussen de verschillende vormen van betalingsachterstanden, waardoor in enkele gevallen niet de volledige groep alle vragen voorgelegd kreeg die relevant waren (bij de vorm waar de betalingsachterstand in tweede instantie is ingedeeld).

ruimte. Leningen waarvoor een woning als onderpand gegeven wordt, zijn in principe wel meegenomen, maar het is denkbaar dat deze in een enkel geval door de respondent onder 'hypotheek' aangegeven zijn. Dit antwoord kwam echter slechts sporadisch naar voren bij overige leningen.

Voor ieder aangegeven type krediet/lening is verder gevraagd naar de omvang en de (ervaren) zwaarte van het terugbetalen.

2.1.3 Op afbetaling gekochte goederen

Bij betalingsachterstanden in de vorm van afbetalingsregelingen op aangeschafte goederen of diensten is als eerste gevraagd of er op dit moment een dergelijke regeling loopt binnen het huishouden. Als toelichting werd daarbij gegeven: 'een afbetalingsregeling wil zeggen dat u iets op krediet heeft gekocht, waarvoor u in termijnen terug moet betalen'. Als deze vraag bevestigend beantwoord werd, is vervolgens gevraagd op welk type product of dienst de regeling betrekking had. Ook is gevraagd naar het openstaande bedrag en de (ervaren) zwaarte van het aflossen.

Daar waar onder deze categorie het afbetalen van studieschuld of belasting-schuld als antwoord gegeven werd, is gehercodeerd. Deze antwoorden zijn respectievelijk als lening en als achterstallige rekening in de resultaten opgenomen.

In welke mate klantenpassen waarmee op afbetaling gewinkeld kan worden ook hierin meegenomen zijn door respondenten is onduidelijk. In feite betreft het hier een bijzondere soort creditcard (zie verder). Het lijkt waarschijnlijk dat als in termijnen terugbetaald wordt, de respondenten dit óf bij op afbetaling gekochte goederen/diensten óf bij creditcard wel hebben meegenomen, maar zeker is dit niet. In een eventueel vervolg op deze Monitor moet hier dan ook aandacht aan besteed worden.

2.1.4 Creditcardschulden

Bij de vorm creditcardschulden is in eerste instantie gevraagd of huishoudens een creditcard (aangereikte voorbeelden: Mastercard, Visacard en American Express) in hun bezit hebben. Net zoals dat bij achterstallige rekeningen het geval was, is ook het hebben van een creditcard op zich geen probleem. Daarom is vervolgens gevraagd of het huishouden de creditcardschuld altijd in de volgende maand kan aflossen. Is dat niet het geval, dan kan dit een duidelijke indicator zijn dat de creditcard gebruikt wordt voor het opvangen van liquiditeitsproblemen - de rente die aan de creditcardmaatschappijen betaald moet worden, is doorgaans hoog. Om de onderzoeksresultaten ook voor deze vorm vergelijkbaar te maken met de overige vormen (zie ook achterstallige rekening), is verder gevraagd of het huishouden op dit moment te maken heeft met een gespreide afbetaalregeling van een creditcardschuld, en (zo ja) voor welk bedrag.

2.1.5 Rood staan

Bij het rood staan is uitgevraagd of het huishouden over deze mogelijkheid beschikt op een of meerdere betaalrekeningen. Zo ja, dan is de volgende vraag voorgelegd: kunt u aangeven welke van de volgende stellingen het meest op uw huishouden van toepassing is?

- 1 staat nooit rood
- 2 staat hooguit één keer per jaar rood
- 3 staat hooguit één keer per kwartaal rood

4 staat hooguit één keer per maand rood

5 staat meestal rood

Terugkijkend is deze vraag niet optimaal geformuleerd. Zo bevatten alleen de eerste en de laatste categorie informatie over de duur van het rood staan, en is er geen heldere termijn aangegeven. In een eventuele vervolgmonitor moet dit verbeterd worden. Het is wel duidelijk dat respondenten die 'staat meestal rood' als antwoord geven, daarmee aangeven dat zij vaak en lang rood staan.

2.1.6 Problematische schulden?

In welke mate geven de verzamelde gegevens over bovenstaande betalingsachterstandvormen nu een beeld van het bestaan van problematische schulden of risico's daarop? Daarover vallen enkele observaties te maken.

In de eerste plaats is het zo dat het bestaan van de genoemde betalingsachterstandvormen niet veel zegt over het bestaan van een (risico op een) problematische schuld. Bij achterstallige rekeningen en creditcardschulden is daar binnen het onderzoek al nadrukkelijk rekening mee gehouden. Ook voor de andere vormen kunnen echter aan betalingsachterstanden ook zakelijke overwegingen (het alternatief voor een betalingsachterstand is bijvoorbeeld boetes op het eerder vrijmaken van spaartegoeden) of andere redenen ten grondslag liggen die niets met problematische schulden van doen hebben. Het bestaan van betalingsachterstanden kan wel gezien worden als randvoorwaarde, waarmee de Monitor een groslijst weergeeft van huishoudens die mogelijk te maken hebben met (risico's op) problematische schulden.

Het bestaan van meerdere betalingsachterstanden is al een betere indicator voor mogelijke problemen. Ook hier wordt in de Monitor op ingegaan. Geheel eenduidige uitspraken hierover zijn echter niet mogelijk zonder in te gaan op de ontwikkeling van de betalingsachterstanden en de ontstaansgeschiedenis daarvan. In het tweede onderzoeksdeel zal hier uitgebreid aandacht aan besteed worden. Dat geldt ook voor andere aspecten zoals de duur en de omvang van betalingsachterstanden en de (ervaren) zwaarte van het aflossen daarvan.

2.2 Betrouwbaarheid aantallen - kwaliteit steekproef

Voor de enquête is een steekproef getrokken onder huishoudens die gebruik maken van een vaste telefoonaansluiting. Naast het evidente kostenvoordeel boven het fysiek bezoeken van huishoudens, heeft dit als voordeel dat weging en ophoging van de resultaten naar voor Nederland representatieve gegevens eenvoudiger is.

Aan deze keuze kleven ook nadelen. Het belangrijkste nadeel is dat niet alle huishoudens beschikken over een vaste telefoonaansluiting - en dat daarbij een verband met het bestaan van betalingsachterstanden voor de hand ligt. Het komt tegenwoordig natuurlijk door de hele maatschappij heen voor dat een huishouden alleen nog mobiele telefonie gebruikt. Zolang dat niet samenhangt met betalingsachterstanden mag worden aangenomen dat weging dit probleem opvangt.

In het vervolg van deze paragraaf laten we zien dat bovengenoemd nadeel in de praktijk meevalt en dat de voordelen van een telefonische enquête overheersen.

Analyse bereikbaarheid doelgroep via vaste telefoon

Om de onderzoeksresultaten in dit verband op waarde te kunnen schatten, is een driedeling van huishoudens relevant:

- huishoudens waarin een traject in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP) doorlopen wordt;
- huishoudens waarin een minnelijk schuldhulpverleningstraject loopt. Dit zijn trajecten buiten het (wettelijk) kader van de WSNP, uitgevoerd door een breed scala aan publieke en private organisaties, waaronder de sociale dienst, het maatschappelijk werk en de kredietbank. De schuldhulpverlening kan de vorm hebben van schuldbemiddeling, schuldsanering, budgetbegeleiding of budgetbeheer.
- overige huishoudens.

Huishoudens waarin een WSNP-traject doorlopen wordt

Personen in een WSNP-traject hebben in zeer beperkte mate zeggenschap over (hun) financiële patronen. De meeste enquêtevragen zijn voor deze groep dan ook niet relevant en/of niet zonder diverse nuanceringen te beantwoorden. Bovendien zullen zij slechts bij uitzondering beschikken over een aansluiting voor vaste telefonie (want: relatief eenvoudig door te voeren bezuiniging, opgelegd door de bewindvoerder). Dat geldt overigens ook voor een internetaansluiting. Ook is bekend dat deze huishoudens relatief slecht meedoen aan deur-tot-deurenquêtes, bijvoorbeeld door angst voor schuldeisers of andere sociaal-maatschappelijke problemen.

Deze groep is daarom weggedefinieerd uit het onderzoek. Het aantal lopende WSNP-trajecten, ongeveer 44.000 op 1 januari 2008, is in de Monitor WSNP voldeende nauwkeurig waargenomen om in de Monitor Betalingsachterstanden te gebruiken¹. Dit aantal is voor de ophoging van de onderzoeksresultaten afgetrokken van het totale aantal huishoudens in Nederland. De wegingsfactor is niet aangepast, wat impliciet veronderstelt dat de WSNP-trajecten gelijk (net als de rest van de huishoudens) verdeeld zijn over leeftijd, opleiding en huishoudenssamenstelling. Dit kan een kleine vertekening van de resultaten tot gevolg hebben. Ook kan een vertekening ontstaan omdat WSNP-trajecten geen huishoudens maar personen betreffen.

Huishoudens waarin een minnelijk schuldhulpverleningstraject doorlopen wordt

In vergelijking met personen in een WSNP-traject hebben personen in een minnelijk schuldhulpverleningstraject duidelijk meer zeggenschap over (hun) financiële patronen. De enquêtevragen zijn voor deze groep dan ook wel relevant. Vaker dan personen in een WSNP-traject zullen zij beschikken over een aansluiting voor vaste telefonie, ook al geldt natuurlijk ook voor deze groep dat het stopzetten van de vaste telefoon een relatief eenvoudig door te voeren bezuiniging is. Dat geldt overigens ook voor een internetaansluiting. Ook bij deur-tot-deurenquêtes zullen (deels) dezelfde problemen spelen als bij de WSNP-trajecten.

¹ Berg, M. von, e.a., Monitor Wsnp; Vierde meting, IVA, augustus 2008.

Deze groep is in principe meegenomen in de Monitor, ook omdat geen bruikbare randtotalen beschikbaar zijn. Een benadering van het aantal trajecten dat loopt bij leden van de NVvK¹ en een benadering van het marktaandeel van deze NVvK-leden zijn wel beschikbaar. Gecombineerd levert dit een zeer globale expertschatting op van ruim 70.000 lopende trajecten. In de Monitor komen we (na weging en ophoging) op krap 60.000 huishoudens waarin een minnelijk schuldhulpverleningstraject loopt. Een onderschatting derhalve van (globaal) ruim 10.000 huishoudens (een kleine 20% ten opzichte van de waarneming in het onderzoek). De resultaten zijn hiervoor niet gecorrigeerd, omdat er geen gegevens beschikbaar zijn waarop een dergelijke correctie gebaseerd kan worden.

Het aantal waarnemingen onder huishoudens waarin een minnelijk schuldhulpverleningstraject loopt is te klein om nader uit te splitsen. Deze huishoudens kunnen in de Monitor niet nader onderscheiden worden. Op deze groep wordt dieper ingegaan in het tweede onderzoeksdeel, waarbij tevens nadrukkelijk ingegaan zal worden op het al dan niet hebben van een vaste telefoonaansluiting en de geschiedenis van het huishouden op dit punt. De aantallen kunnen dan nauwkeuriger ingeschat worden (om tot een schatting te komen van het totale aantal trajecten is bijvoorbeeld de verhouding tussen het aantal trajecten bij respectievelijk NVvK-leden en niet-NVvK-leden relevant).

Overige huishoudens

In relatie tot de betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten is de vraag relevant of er ook bij overige huishoudens - en dan vooral de huishoudens met risico's op problematische schulden - een systematische afwijking bestaat ten opzichte van het gemiddelde waar het gaat om het hebben van een vaste telefoonaansluiting. Op dit moment is slechts een kwalitatieve analyse mogelijk.

Het lijkt waarschijnlijk dat een meer dan gemiddeld deel van de huishoudens zonder vaste telefoonaansluiting in een situatie verkeert waarin (risico's op) problematische schulden spelen. Daarbij lijkt het reëel aan te nemen dat dit minder sterk is als geen traject doorlopen wordt. De schuldhulpverlener zal vaak het idee aandragen de vaste telefoonaansluiting op te zeggen. Het lijkt ook waarschijnlijk dat er in huishoudens met beperkte betalingsachterstanden geen of amper sprake is van afwijking van het gemiddelde.

Het tweede onderzoeksdeel moet op dit punt meer duidelijkheid verschaffen door in te gaan op het al dan niet (en op welk moment) af (laten) sluiten van de vaste telefoon. Tot die tijd moet worden volstaan met de constatering dat de Monitor een lichte onderschatting vormt van het werkelijke aantal huishoudens met betalingsachterstanden, maar dat er geen reden is om aan te nemen dat het daarbij om een groot aantal huishoudens gaat.

¹ Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren.

3 Kenmerken betalingsachterstanden

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op betalingsachterstanden en financieel gedrag dat een verhoogd risico op betalingsachterstanden met zich meebrengt. Steeds wordt gekeken naar het aantal huishoudens dat te maken heeft met de onderscheiden typen financiële verplichtingen. Daarbij blijven de ongeveer 44.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt buiten beschouwing! Alleen in de laatste paragraaf, waarin een totaaltelling gemaakt wordt van alle huishoudens die te maken hebben met betalingsachterstanden, wordt deze groep wel meegenomen.

Ook de omvang van het bedrag komt aan de orde. Bij achterstallige rekeningen, kredieten en leningen en afbetalingsregelingen wordt ook ingegaan op de specifieke terreinen waarop de achterstallige rekeningen zich voordoen c.q. de leningen en afbetalingsregelingen zijn afgesloten. In de laatste paragraaf wordt nader ingegaan op de samenloop tussen het bestaan van achterstallige rekeningen en overige betalingsachterstanden.

3.2 Achterstallige rekeningen

In Tabel 1 is weergegeven welk percentage huishoudens de *afgelopen 12 maanden* op enig moment te maken heeft gehad met welk(e) type(n) achterstallige rekeningen.

Tabel 1 Aandeel huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden naar type achterstallige rekening

<i>Type achterstallige rekening</i>	<i>Aandeel huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden ten opzichte van totaal aantal huishoudens (%)</i>
Ziektekostenverzekering	3,6
Elektriciteit, water of gas	3,1
Hypotheek of huur	2,9
Telefoonrekeningen	2,7
Leningen of op afbetaling kopen (achterstand in aflossing/rente-betaling/betaling)	1,5
Inboedel- of WA-verzekering	1,0
Overige rekeningen, zoals schoolgeld, belastingen of abonnementen	3,0
Totaal (=minimaal één achterstallige rekening)	8,3
Geen achterstallige rekening	91,7
Totaal	100,0

Bron: Panteia.

Achterstallige rekeningen voor ziektekostenverzekering, elektriciteit, water of gas, hypotheek of huur en telefoon komen hierbij het meest voor, in 2,7% tot 3,6% van alle huishoudens¹ (190.000 tot 254.000). Achterstallige rekeningen voor leningen of afbetalingsregelingen en inboedel- of WA-verzekeringen komen het minst voor.

¹ Alle huishoudens is zoals vermeld exclusief 44.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt. Dit totaal is gebaseerd op gegevens van het CBS.

In totaal heeft ruim acht procent van alle huishoudens op minimaal één terrein een achterstallige rekening gehad. Dat zijn bijna 581.000 huishoudens op een totaal van 7.038.000. In bijna de helft van de gevallen (4,0% van alle huishoudens, ofwel 284.000 huishoudens) betrof het daadwerkelijk één terrein, in iets meer gevallen waren dat er twee of meer. 1,5% van de huishoudens, ongeveer 100.000 in absolute termen, kende vier of meer typen achterstallige rekeningen. Het aantal achterstallige rekeningen per type gedurende de 12 maanden is onbekend.

Tabel 2 Aantal verschillende typen achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden

<i>Aantal typen achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden binnen één huishouden</i>	<i>Aantal huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%)</i>
Een	284	4,0
Twee	110	1,6
Drie	87	1,2
Vier	46	0,7
Vijf	29	0,4
Zes	18	0,3
Zeven	8	0,1
Totaal (minimaal één achterstallige rekening)	581	8,3
Geen achterstallige rekeningen	6.457	91,7
Totaal	7.038	100,0

Bron: Panteia.

Niet elke achterstallige rekening hoeft het gevolg te zijn van een gebrek aan financiële middelen. Aan de respondenten is daarom gevraagd wat de reden was van hun achterstallige rekeningen. Zij hadden hierbij de keuze uit: financieel, vergeten, achterstand in eigen administratie en een fout in de administratie van de organisatie. In Tabel 3 staan de resultaten hiervan weergegeven. In totaal zijn er 379.000 huishoudens (66,9% van de huishoudens met een of meer achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden) waarin voor ten minste één betalingsachterstand een financiële oorzaak bestaat of bestond. Er is hierbij van uitgegaan dat de huishoudens die een financiële reden aangeven daadwerkelijk te weinig saldo hebben (gehad) om hun rekening(en) te kunnen betalen en dat dit de groep is die uiteindelijk risico kan lopen op problematische schulden. Dit kan een lichte onderschatting betekenen van het totaal omdat ook in de andere antwoordcategorieën huishoudens vertegenwoordigd zijn met onvoldoende financiële middelen. Huishoudens die moeten rondkomen op een minimumniveau hebben bijvoorbeeld vaak een zeer complexe administratie omdat zij van veel verschillende (inkomens)regelingen gebruik maken. Dit vergroot de kans op administratieachterstand waarschijnlijk aanzienlijk.

Tabel 3 Verdeling huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden over redenen van ontstaan

<i>Reden dat achterstallige rekening(en) ontstond(en)</i>	<i>Aantal huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens met achterstallige rekening(en) in de afgelopen 12 maanden (%)</i>
Financieel	379	66,9
Vergeten	75	13,2
Achterstand in eigen administratie	59	10,4
Fout in administratie van de organisatie	43	7,6
Anders	10	1,8
Totaal waargenomen	566	100,0
Vraag over reden niet gekregen	15	
Totaal huishoudens met achterstallige rekeningen	581	

Bron: Panteia.

Noot: Ongeveer 15.000 huishoudens (opgehoogd aantal) hebben de vraag naar de reden van hun achterstalligheid niet gekregen omdat zij hun betalingsachterstand eerder als (bijvoorbeeld) afbetalingsregeling kwalificeerden, maar op basis van de omschrijving die zij gaven gehercodeerd zijn.

In Tabel 4 is te zien dat 39,2% van de huishoudens met een achterstallige rekening om financiële redenen te maken heeft met één achterstallige rekening, 14,8% met twee, 19,4% met drie en 12,1% met vier. Ruim 14% (ongeveer 55.000) van de huishoudens met een achterstallige rekening om financiële redenen heeft vijf of meer typen achterstallige rekeningen om financiële reden (gehad). Zoals verwacht ligt het aantal achterstallige rekeningen daarmee wat hoger dan in de totale groep met achterstallige rekeningen (alle redenen), maar het verschil is beperkt.

Tabel 4 Aantal achterstallige rekeningen naar aandeel financiële oorzaak

<i>Aantal typen achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden binnen één huishouden</i>	<i>Aantal huishoudens waarvoor het hebben van een achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden een financiële oorzaak had (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële oorzaak in de afgelopen 12 maanden (%)</i>
Een	148	39,2
Twee	56	14,8
Drie	73	19,4
Vier	46	12,1
Vijf	29	7,6
Zes	18	4,6
Zeven	8	2,2
Totaal (minimaal één achterstallige rekening met financiële reden voor achterstalligheid)	379	100,0

Bron: Panteia.

Van de respondenten die aangeven in de afgelopen 12 maanden één of meer achterstallige rekeningen te hebben gehad om een financiële reden, heeft 55,0% *op dit moment* nog steeds te maken met een achterstallige rekening. Dat zijn bijna 200.000 huishoudens¹.

¹ Hier speelt het probleem dat een deel van de respondenten een andere reden voor de achterstallige rekening heeft aangegeven die later gehercodeerd is als financiële reden. Deze respondenten hebben niet de vraag gekregen of ze op dit moment nog een achterstallige rekening hebben, en (dus) ook niet wat de omvang is. Het gaat om ongeveer 20.000 huishoudens.

In Tabel 5 staat weergegeven wat de totale omvang is van de achterstallige rekeningen van de bijna 200.000 huishoudens die aangegeven hebben *op dit moment* een betalingsachterstand te hebben met een financiële ontstaansgrond. Hierin is te zien dat bijna een op de drie respondenten in deze groep een totale betalingsachterstand heeft van minder dan € 500 en dat de ruime meerderheid van deze groep (81,6%, bijna 161.000 huishoudens) een achterstand heeft van minder dan € 5.000. Ongeveer 32.000 huishoudens hebben een achterstand van € 5.000 of meer.

Tabel 5 Omvang opgetelde achterstallige rekeningen op dit moment

<i>Klasse totale omvang achterstallige rekeningen</i>	<i>Aantal huishoudens met achterstallige rekening(en) op dit moment, met financiële reden (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening(en) op dit moment, met financiële reden (%)</i>
minder dan 500	63	32,2
500-2.000	54	27,6
2.000-5.000	44	22,1
5.000-10.000	12	6,1
10.000-20.000	6	3,0
20.000-50.000	13	6,5
meer dan 50.000	1	0,3
Weet niet/wil niet zeggen	4	2,3
Totaal	197	100,0

Bron: Panteia.

3.3 Kredietverschaffing en leningen

In Tabel 6 is weergegeven welk deel van de ondervraagde huishoudens op dit moment te maken heeft met kredietverschaffing en leningen en voor welk bedrag gemiddeld. Het gaat in totaal om 13,9% van alle huishoudens¹, ofwel bijna 1 miljoen. Een doorlopend krediet of persoonlijke lening (8,8% van het totaal aantal huishoudens, 617.000) komt het meest voor, gevolgd door het lenen van geld bij familie of vrienden (ruim 5%).

Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 moet opgemerkt worden dat hypotheek ontbreken als type. De kosten van wonen (inclusief eventuele vakantiehuizen en bedrijfspanden) worden hiermee impliciet gelijkgeschakeld met het huren van woonruimte. Leningen waarvoor een woning als onderpand gegeven wordt, zijn in principe wel meegenomen, maar het is denkbaar dat deze in een enkel geval door de respondent onder 'hypotheek' aangegeven zijn. Dit antwoord kwam echter slechts sporadisch naar voren bij overige leningen.

Tabel 6 Kredietverschaffing en leningen: aandeel huishoudens en omvang

<i>Type krediet of lening</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%)</i>	<i>Gemiddeld bedrag (afgerond op 100)</i>
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	617	8,8	12.400
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	382	5,4	9.500
Studieschuld	78	1,1	16.200
Onderpand/belening bij gemeentelijk pandhuis of commerciële partij	*	*	*
Overige leningen	*	*	*
Totaal (minimaal één vorm van kredietverschaffing of leningen)	979	13,9	
Geen enkele vorm van kredietverschaffing of leningen	6.058	86,1	
Totaal	7.038	100,0	

* *De respons op deze antwoordmogelijkheden is dermate laag dat geen verantwoorde schatting gegeven kan worden.*

Bron: Panteia.

¹ Alle huishoudens is zoals vermeld exclusief 44.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt. Dit totaal is gebaseerd op gegevens van het CBS.

Uit nadere analyse van de groep huishoudens die op dit moment te maken heeft met kredietverschaffing blijkt dat 87,9% van hen aan één vorm van kredietverschaffing doet, 11,6% op dit moment met twee vormen van kredietverschaffing van doen heeft en de overige 0,6% drie vormen van kredietverschaffing gebruikt. De volgende tabel presenteert deze gegevens, maar dan gerelateerd aan alle huishoudens.

Tabel 7 Aantal verschillende typen krediet of lening

<i>Aantal typen</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%)</i>
Een	860	12,2
Twee	113	1,6
Drie	5	0,1
Totaal (minimaal 1 vorm van kredietverschaffing of lening)	978	13,9
Geen kredietvormen of leningen	6.058	86,1
Totaal	7.037	100,0

Bron: Panteia.

3.4 Afbetalingsregelingen

Met afbetalingsregelingen worden alle regelingen voor het gespreid betalen van zaken bedoeld. Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 is het afbetalen van een studieschuld niet meegenomen als afbetalingsregeling maar als lening. Afbetaling van belastingschulden is meegenomen onder achterstallige rekeningen. In welke mate klantenpassen waarmee op afbetaling gewinkeld kan worden ook door respondenten meegenomen zijn als afbetalingsregeling is onduidelijk. In feite betreft het hier een bijzondere soort creditcard. Het lijkt waarschijnlijk dat als in termijnen terugbetaald wordt, de respondenten dit óf bij op afbetaling gekochte goederen/diensten óf bij creditcard hebben meegenomen, maar zeker is dit niet.

Ruim 422.000 huishoudens (6,0% van alle huishoudens¹) hebben momenteel te maken met een afbetalingsregeling, waarbij er gemiddeld nog bijna € 3.800 openstaat aan niet afgeloste bedragen. Het gaat in totaal om 543.000 lopende afbetalingsregelingen (de uitkomst van de optelling van de aantallen in de rechterkolom van Tabel 8). In Tabel 8 is te zien welke goederen² deze groep huishoudens op afbetaling heeft aangeschaft. De aanschaf van een auto op afbetaling komt het meest voor (39,2% van het totaal aantal huishoudens waarin een afbetalingsregeling loopt, 166.000 huishoudens) gevolgd door goederen gekocht bij een postorderbedrijf (25,9%). Er is een behoorlijke groep respondenten (15,7%) die aangeeft andere goederen te hebben aangeschaft op afbetaling. Uit nadere bestudering van deze genoemde goederen blijkt dat deze zeer divers zijn (o.a. computer, motor en piano).

Tabel 8 Op afbetaling gekochte goederen door huishoudens met afbetalingsregelingen

Type goederen	Aantal huishoudens met afbetalingsregeling (x 1.000)	Aandeel in huishoudens met afbetalingsregeling (%)
Auto	166	39,2
Producten bij postorderbedrijf	109	25,9
Huishoudelijke apparatuur	59	14,0
Bruin- en/of witgoed	51	12,1
Verbouwing	41	9,6
Leenbijstand	38	9,1
Telefoon	12	2,8
Anders	67	15,7
Totaal	422	100,0

Bron: Panteia.

Noot: Het totaal van de aandelen telt niet op tot honderd omdat een huishouden meer dan één afbetalingsregeling kan hebben. Dat geldt ook voor de aantallen (zie tekst).

Uit nadere analyse van de huishoudens met een afbetalingsregeling blijkt dat 83,9% van hen met één afbetalingsregeling te maken heeft, 12,0% met twee regelingen en 4,2% van de groep met meer dan twee.

¹ Alle huishoudens is zoals vermeld exclusief 44.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt. Dit totaal is gebaseerd op gegevens van het CBS.

² Gemakshalve spreken we verder van 'goederen' omdat de meeste typen daarop betrekking hebben.

3.5 Rood staan

In Tabel 9 is te lezen hoe vaak per jaar welk percentage van de huishoudens rood staat. Daarbij zijn de huishoudens die niet rood kunnen staan buiten beschouwing gelaten. Dat zijn er 1,4 miljoen. Meer dan de helft van alle overige huishoudens¹, 50,1%, blijkt nooit rood te staan. 8,9% procent van de huishoudens (501.000) staat meestal rood. Net als bij afbetalingsregelingen zou ook rood staan beschouwd kunnen worden als een vorm van lenen.

Tabel 9 Aantal malen per jaar dat huishoudens rood staan

<i>Frequentie rood staan</i>	<i>Aantal huishoudens dat rood kan staan (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in totale aantal huishoudens dat rood kan staan (%)</i>
Staat nooit rood	2.827	50,1
Staat hooguit 1 keer per jaar rood	802	14,2
Staat hooguit 1 keer per kwartaal rood	874	15,5
Staat hooguit 1 keer per maand rood	542	9,6
Staat meestal rood	501	8,9
Weet niet/wil niet zeggen	93	1,7
Totaal	5.639	100,0

Noot: de genoemde antwoordcategorieën zijn voorgelezen aan de respondent. Zij hebben zelf kunnen kiezen welke situatie het meest op hen van toepassing is.

Noot: huishoudens die niet de mogelijkheid hebben om rood te staan zijn buiten beschouwing gelaten.

Bron: Panteia.

Terugkijkend is deze vraag niet optimaal geformuleerd. Zo bevat alleen de eerste en de laatste categorie informatie over de duur van het rood staan, en is er geen heldere termijn aangegeven. In een eventuele vervolgmonitor moet dit verbeterd worden. Voor de resultaten die hier gepresenteerd worden, lijken er niet direct ernstige consequenties te bestaan.

¹ Alle huishoudens is zoals vermeld exclusief 44.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt. Dit totaal is gebaseerd op gegevens van het CBS. In dit geval blijven ook de huishoudens die niet rood kunnen staan buiten beschouwing. Het totale aantal huishoudens waar mee gerekend wordt komt daarmee op 5.639.000.

Met de toename van de frequentie van het rood staan, neemt ook het gemiddelde bedrag toe waarvoor rood wordt gestaan. Dit is te lezen in Tabel 10. De respondenten die hooguit 1 maal per jaar rood staan doen dit voor een gemiddeld bedrag van minder dan € 600. Degenen die aangeven meestal rood te staan noemen een gemiddeld bedrag van bijna € 2.100. Ter indicatie: een half jaar rood staan met gemiddeld dit bedrag op een lopende rekening kost effectief minimaal € 300.

Tabel 10 Gemiddeld bedrag waarvoor wordt rood gestaan

<i>Frequentie rood staan</i>	<i>Gemiddeld bedrag (afgerond op 100)</i>
Staat hooguit 1 keer per jaar rood	€ 600
Staat hooguit 1 keer per kwartaal rood	€ 600
Staat hooguit 1 keer per maand rood	€ 800
Staat meestal rood	€ 2.100

Bron: Panteia.

3.6 Creditcard

Aan de respondenten is gevraagd of zij één of meerdere creditcards hebben, zoals Mastercard, Visacard en American Express. Ruim 2,2 miljoen huishoudens (31,3% van alle huishoudens¹) heeft één creditcard, 8,6% heeft er twee en 2,6% heeft er meer dan twee. Of klantenpassen ook meegenomen zijn in dit verband is onduidelijk (zie §3.4 of hoofdstuk 2).

Net zoals dat bij achterstallige rekeningen het geval was, is ook het hebben van een creditcard op zich geen probleem. Daarom is vervolgens gevraagd of het huishouden de creditcardschuld altijd in de volgende maand kan aflossen. Is dat niet het geval, dan kan dat een duidelijke indicator zijn dat de creditcard gebruikt wordt voor het opvangen van liquiditeitsproblemen. Immers, de rente die aan de creditcardmaatschappijen betaald moet worden, is doorgaans hoog. Van de bijna 3 miljoen huishoudens met een creditcard kan 94,3% altijd in de volgende maand de creditcardschuld aflossen.

Om de onderzoeksresultaten ook voor deze vorm vergelijkbaar te maken met de overige vormen (zie ook achterstallige rekeningen), is verder gevraagd of het huishouden op dit moment te maken heeft met een gespreide afbetaalregeling van een creditcardschuld, en (zo ja) voor welk bedrag. Ook een dergelijke regeling zou beschouwd kunnen worden als lening. Van de huishoudens die niet altijd de volgende maand de creditcardschuld kunnen aflossen (3,9%², ruim 117.000 huishoudens) heeft ruim de helft *op dit moment* te maken met een gespreide afbetalingsregeling. Deze ruim 60.000 huishoudens hebben gemiddeld nog een bedrag openstaan van ruim € 2.500.

¹ Alle huishoudens is zoals vermeld exclusief 44.000 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt. Dit totaal is gebaseerd op gegevens van het CBS.

² De overige 1,8% wilde of kon geen antwoord geven op deze vraag.

3.7 Samenhang tussen achterstallige rekeningen en overige betalingsachterstandvormen

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de samenhang tussen de meest voorkomende typen achterstallige rekeningen en de overige genoemde betalingsachterstandvormen. Dat gebeurt per vorm, waarbij de meest voorkomende typen weergegeven worden. Bij de achterstallige rekeningen blijven leningen en afbetaling, inboedel- en WA-verzekering en overige rekeningen buiten beschouwing.

3.7.1 Kredietverschaffingen en leningen

Tabel 11 geeft de samenloop weer tussen achterstallige rekeningen en kredietverschaffingen/leningen. De tabel moet als volgt gelezen worden. Het cijfer 39,7 linksboven geeft aan dat van alle huishoudens die in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening gehad hebben op het gebied van ziektekostenverzekeringen 39,7% ook een doorlopend krediet of persoonlijke lening heeft (op dit moment). De typen onderpand (e.d.) en overige leningen zijn niet meegenomen vanwege het beperkte aantal waarnemingen.

Zoals in §3.2 gebleken is, zijn er 254.000 huishoudens die in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening gehad hebben op het gebied van ziektekostenverzekeringen. Daarvan heeft zoals blijkt uit Tabel 11 een behoorlijk groot deel (39,7% ofwel 100.000 huishoudens) ook een doorlopend krediet of persoonlijke lening lopen. Uit §3.3 kwam overigens naar voren dat in totaal 617.000 huishoudens een doorlopend krediet of persoonlijke lening hebben. Omdat de kans op samenloop groter wordt naarmate de typen meer voorkomen is ook opgenomen welk deel van alle huishoudens gebruik maakt van, in dit geval, een doorlopend krediet of persoonlijke lening. Dat is 8,8%, wat duidelijk maakt dat er een duidelijk (positief) verband bestaat tussen het bestaan van beide typen (achterstallige rekening ziektekostenverzekering en doorlopend krediet/persoonlijke lening). Voor de achterstallige telefoonrekeningen is de samenhang met doorlopend krediet/persoonlijke lening minder sterk.

Tabel 11 Samenhang typen achterstallige rekeningen en typen krediet/leningen (in %)

<i>Type achterstallige rekening</i>	<i>Aandeel huishoudens met doorlopend krediet of persoonlijke lening in totaal huishoudens per type achterstallige rekening (%)</i>	<i>Aandeel huishoudens dat geld geleend heeft bij vrienden, familie of kennissen in totaal huishoudens per type achterstallige rekening (%)</i>	<i>Aandeel huishoudens met studieschuld in totaal huishoudens per type achterstallige rekening (%)</i>
Ziektekostenverzekering	39,7	39,4	2,5
Elektra/water/gas	37,3	43,3	0,4
Hypotheek of huur	40,4	42,8	0,4
Telefoonrekeningen	26,1	45,3	0,0
Alle huishoudens	8,8	5,4	1,1

Bron: Panteja.

Uit de tabel blijkt een duidelijke samenhang tussen de opgenomen typen achterstallige rekeningen en het hebben van een doorlopend krediet/persoonlijke lening en het lenen van vrienden, familie of kennissen. Tussen beide typen kre-

diet/leningen is het verschil beperkt. Gelet op het grotere aantal doorlopende kredieten of persoonlijke leningen kan gesteld worden dat het hebben van een lening bij vrienden, familie of kennissen de sterkste samenhang vertoont. Ook tussen de hier opgenomen typen achterstallige rekeningen is het verschil zeer beperkt.

Er lijkt geen sprake van een verband tussen de onderscheiden achterstallige rekeningen en het hebben van een studieschuld.

3.7.2 Afbetalingsregelingen

In de volgende tabel wordt de samenhang tussen achterstallige rekeningen en afbetalingsregelingen weergegeven. De tabel laat zich weer op dezelfde wijze lezen: het cijfer 2,5 linksboven geeft aan dat van alle huishoudens die in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening gehad hebben op het gebied van ziektekostenverzekeringen 2,5% ook een afbetalingsregeling voor een auto heeft lopen. Gemiddeld over alle huishoudens is dat 2,4%.

Uit de tabel blijkt dat de afbetalingsregeling voor auto's maar beperkte samenhang vertoont met de achterstallige rekeningen. Voor de overige typen afbetalingsregelingen is deze samenhang er duidelijk wel. Het sterkst (relatief verschil met alle huishoudens) is deze samenhang tussen achterstallige rekeningen over hypotheek of huur en afbetalingsregelingen voor verbouwing of inrichting van een huis en afbetalingsregeling voor leenbijstand. Met de achterstallige rekeningen op telefoonrekeningen is de samenhang gemiddeld wat minder sterk dan met de overige achterstallige rekeningen in de tabel.

Tabel 12 Samenhang typen achterstallige rekeningen en typen afbetalingsregelingen

Type achterstallige rekening	Aandeel huishoudens per type afbetalingsregeling in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening (%)					
	Auto	Producten postorder- bedrijf	Huishou- delijke appara- tuur	Bruin- of witgoed	Verbouwing/ inrichting huis	Leenbij- stand
Ziektekostenverzekering	2,5	16,5	5,3	6,2	5,0	5,5
Elektra/water/gas	3,4	16,9	7,3	6,4	6,6	7,1
Hypotheek of huur	5,7	6,7	6,6	6,5	9,6	12,0
Telefoonrekeningen	2,3	1,8	6,8	1,3	4,6	4,6
Alle huishoudens	2,4	1,6	0,8	0,7	0,6	0,5

Bron: Panteia.

3.7.3 Rood staan

In de volgende tabel wordt de samenhang tussen achterstallige rekeningen en de frequentie van rood staan weergegeven. De tabel laat zich weer op dezelfde wijze lezen: het cijfer 10,2 linksboven geeft aan dat van alle huishoudens die in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening voor ziektekostenverzekeringen gehad hebben 10,2% nooit rood staat. Let wel: de bijna 1,4 miljoen huishoudens die niet rood kunnen staan, blijven in deze tabel buiten beschouwing. Een verschil met de vorige tabellen is dat de gegevens in elke rij optellen tot 100%: alle antwoordcategorieën over rood staan zijn weergegeven in de tabel.

Tabel 13 maakt duidelijk dat alle onderscheiden achterstallige rekeningen zeer sterk samenhangen met de frequentie van het rood staan. Voor alle typen geldt dat de ruime meerderheid van de groep aangeeft meestal rood te staan. Dit contrasteert met het beeld bij alle huishoudens: 7,1% hiervan geeft aan meestal rood te staan, en ongeveer de helft geeft aan nooit rood te staan.

Tabel 13 Samenhang typen achterstallige rekeningen en de frequentie van rood staan, voor huishoudens die kunnen rood staan (in %)

Type achterstallige rekening	Aandeel huishoudens per frequentieklasse van rood staan in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening (%)				
	Nooit	Hooguit eens per jaar	Hooguit eens per kwartaal	Hooguit eens per maand	Meestal
Ziektekostenverzekering	10,2	3,6	4,1	21,5	60,7
Elektra/water/gas	6,4	0,6	9,6	16,1	67,3
Hypotheek of huur	3,2	2,8	13,3	15,2	63,4
Telefoonrekeningen	9,8	1,8	7,9	22,2	58,3
Alle huishoudens die rood kunnen staan	50,1	11,4	12,4	7,7	7,1

Bron: Panteia.

3.7.4 Creditcardschuld

In de volgende tabel wordt de samenhang tussen achterstallige rekeningen en het betalen van creditcardschulden weergegeven. Afwijkend ten opzichte van de voorgaande tabellen is dat alleen huishoudens zijn opgenomen die een (of meer) creditcards bezitten - ruim 42% van alle huishoudens¹. De tabel laat zich verder weer op dezelfde wijze lezen: het cijfer 14,8 linksboven geeft aan dat van alle huishoudens die over een creditcard beschikken en die in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening gehad hebben op het gebied van ziektekostenverzekeringen 14,8% een creditcardschuld niet altijd de volgende maand kan aflossen. Van alle huishoudens die over een creditcard beschikken, geldt dat voor 3,9% (cijfer linksonder), aanzienlijk minder dus.

Het aantal waarnemingen waarop deze tabel gebaseerd is, is vrij beperkt. Dat zou een (gedeeltelijke) verklaring kunnen zijn voor de opvallende nullen bij de huishoudens met creditcard die een achterstallige rekening op een telefoonrekening hebben. Voor de overige achterstallige rekeningen geldt dat er sprake is van een positieve samenhang met problemen met de creditcardschuld. Voor elektra/water/gas is deze samenhang het sterkst.

Tabel 14 Samenhang achterstallige rekeningen en aspecten creditcardgebruik, voor huishoudens die beschikken over een of meer creditcards

<i>Type achterstallige rekening</i>	<i>Aandeel huishoudens per aspect creditcardgebruik in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening dat in het bezit is van minstens een creditcard (%)</i>	
	<i>Huishouden kan schuld niet altijd de volgende maand aflossen</i>	<i>Huishouden heeft een lopende terugbetalingsregeling voor creditcardschuld</i>
Ziektekostenverzekering	14,8	13,9
Elektra/water/gas	31,2	20,0
Hypotheek of huur	15,7	8,2
Telefoonrekeningen	0,0	0,0
Alle huishoudens die over minstens een creditcard beschikken	3,9	2,0

Bron: Panteia.

¹ Zoals steeds exclusief huishoudens waarin een WSNP-traject loopt.

3.8 Totaal aantal huishoudens met betalingsachterstanden

Zoals eerder aangegeven worden in de Monitor de volgende betalingsachterstandvormen beschouwd:

- achterstallige rekening (laatste 12 maanden)
- krediet of lening (op dit moment)
- afbetalingsregeling (op dit moment)
- rood staan (minimaal eens per maand de laatste 12 maanden)
- creditcardschuld (afbetaling, op dit moment)

Met inbegrip van de 44.000 WSNP-trajecten zijn er in Nederland ruim 1,9 miljoen huishoudens waarin minimaal een van bovenstaande vormen relevant is. Gerelateerd aan het totaal van bijna 7,1 miljoen huishoudens (CBS-Statline) blijkt dat dit bijna 27% van alle huishoudens is.

4 Kenmerken huishoudens met betalingsachterstanden

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt steeds de vergelijking gemaakt tussen huishoudens met en zonder betalingsachterstanden, voor alle onderscheiden vormen afzonderlijk. Op deze manier is het mogelijk te bekijken in hoeverre er specifieke kenmerken toe te wijzen zijn aan huishoudens met betalingsachterstanden en risico's daarop. De verschillende kenmerken waarop is vergeleken zijn leeftijd, leefsituatie, inkomen, spaargeld, tijdsbesteding respondent en partner, hoogst genoten opleidingsniveau van de huishoudens en etniciteit.

4.2 Achterstallige rekeningen

In deze paragraaf over achterstallige rekeningen zijn steeds de volgende groepen huishoudens met elkaar vergeleken: huishoudens die in de afgelopen 12 maanden om financiële redenen een achterstallige rekening hebben gehad en huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening hebben gehad of wel een achterstallige rekening, maar dan niet om financiële redenen. Die niet-financiële redenen kunnen zijn: vergeten, een achterstand in de eigen administratie of een fout in de administratie van de organisatie.

De gemiddelde leeftijd van de respondenten van de huishoudens met achterstallige rekeningen (40 jaar) is aanzienlijk lager dan van de respondenten van de huishoudens zonder achterstallige rekeningen (52 jaar).

In Tabel 15 is de huishoudenssamenstelling van huishoudens met een achterstallige rekening (om financiële reden) in de afgelopen 12 maanden vergeleken met die van de huishoudens zonder een achterstallige rekening - om financiële reden - in de afgelopen 12 maanden.

De tabel laat zich als volgt lezen: het getal 46,4 linksboven geeft aan dat van de huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden 46,4% als huishoudvorm alleenstaande zonder thuiswonende kinderen heeft. Vergelijking met het getal rechtsboven (35,0) geeft aan dat in de overige huishoudens¹ een kleiner deel, namelijk 35,0%, deze huishoudvorm heeft.

Het meest in het oog springende verschil in de tabel is dat alleenstaanden vaker deel uitmaken van de huishoudens met een achterstallige rekening. Dat is vooral sterk voor de alleenstaanden met thuiswonende kinderen. De gehuwden/samenwonenden zonder thuiswonende kinderen maken verder voor 12,2% deel uit van de huishoudens met een achterstallige rekening, terwijl dat 38,7% is voor de huishoudens zonder een achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden. De gehuwden/samenwonenden met thuiswonende kinderen zijn vrijwel evenredig vertegenwoordigd in beide groepen.

Tabel 15 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar huishoudenssamenstelling

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%)</i>	<i>Huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben en huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen (%)</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	46,4	35,0
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	12,2	38,7
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	28,6	24,2
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	12,8	2,2
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	379	6.659

Bron: Panteia.

¹ De overige huishoudens zijn dan alle huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben en alle huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen.

Van de huishoudens met achterstallige rekeningen geeft 24,0% aan tegoeden op de spaarrekening te hebben. Voor de overige huishoudens ligt dat aandeel met 72,0% aanzienlijk hoger. Kijken we wat verder naar de omvang van de spaartegoeden, dan wordt duidelijk dat slechts een beperkt deel (3,9%) van de huishoudens met achterstallige rekeningen over een spaartegoed van meer dan € 10.000 beschikt.

In de tabel valt het hoge percentage 'weet niet/wil niet zeggen' op. Vooral bij de groep huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben en huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen (38,7%). In dit hoofdstuk komen steeds hoge percentages voor bij deze antwoordcategorie als gekeken wordt naar spaartegoeden of naar huishoudensinkomen. Het gaat dan bij spaartegoeden overigens niet over de vraag of er spaartegoeden zijn of niet, maar alleen over de omvang als er spaartegoeden zijn.

De hoge percentages bij weet niet/wil niet zeggen kunnen betekenen dat de resultaten in deze tabellen (spaattegoeden en huishoudensinkomen) niet betrouwbaar zijn. Het kan ook betekenen dat in de resultaten in beperkte mate bruikbaar zijn. Onderstaande tabel is daarvan een voorbeeld. In deze tabel is het percentage weet niet/wil niet zeggen beperkt voor de huishoudens die in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening gehad hebben om financiële redenen (namelijk 6,2%). In dit geval kan dus veilig gesteld worden dat deze huishoudens veel minder vaak spaartegoeden van € 10.000 of meer zullen hebben. Dit verschil zal in werkelijkheid (bij 'toedeling' van de 6,2% en 38,7% weet niet/wil niet zeggen) waarschijnlijk nog veel groter zijn. Over de klassen € 0 - € 2.000 en € 2.000 - € 10.000 kunnen in dit geval geen betrouwbare conclusies getrokken worden. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt in dit soort gevallen steeds aangegeven wat de betrouwbaarheid is van de in de tekst vermelde conclusies.

Tabel 16 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar omvang spaartegoeden

<i>Klasse spaartegoeden (€)</i>	<i>Huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%)</i>	<i>Huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben en huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen (%)</i>
Geen spaartegoed	76,0	28,0
0 tot 2.000	3,7	4,1
2.000 tot 10.000	10,1	9,4
10.000 tot 50.000	3,5	13,5
50.000 of meer	0,4	6,3
Weet niet/wil niet zeggen	6,2	38,7
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	379	6.659

Bron: Panteia.

In Tabel 17 staat weergegeven wat de tijdsbesteding is van de respondenten van de huishoudens met en zonder achterstallige rekeningen. Het belangrijkste verschil doet zich hier voor bij de huishoudens waarin de respondenten niet werken, maar met pensioen of in de VUT zijn. Deze huishoudens vormen een veel groter deel (25,3%) van de groep huishoudens zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden dan van de groep met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (3,4%). Relatief weinig huishoudens in deze groep hebben derhalve achterstallige rekeningen om financiële redenen gehad. De respondenten die arbeidsongeschikt of werkloos/werkzoekend zijn, maken vaker deel uit van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden.

Tabel 17 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar tijdsbesteding respondenten

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%)</i>	<i>Huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben en huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen (%)</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	41,0	33,7
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	13,0	20,1
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	3,1	3,0
Niet werkzaam, waarvan:	42,9	43,1
- pensioen/vut	3,4	25,3
- arbeidsongeschikt	18,1	5,9
- werkloos/werkzoekend	13,7	1,7
- studerend/in opleiding	1,2	0,5
- huisvrouw/huisman	5,5	8,9
- wil niet zeggen	0,4	0,3
- anders	0,5	0,6
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	379	6.659

Bron: Panteia.

In Tabel 18 is weergegeven wat de tijdsbesteding van de *partners* van de respondenten is. Deze laten voor een deel dezelfde verschillen zien als bij de tijdsbesteding van de respondenten, vooral bij de partners die niet werken maar met pensioen/VUT zijn of arbeidsongeschikt zijn. Uitzondering hierop is dat het deel van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden waarin de *partner* werkloos of werkzoekend is veel kleiner is dan het deel van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de laatste 12 maanden waarin de *respondenten* werkloos of werkzoekend is (13,7% tegenover 2,1%). Waarschijnlijk kan dat geïnterpreteerd worden als een nuancering van de hoge score bij de respondenten (voor het huishouden wat minder sterk).

Verder valt in Tabel 18 op dat parttime werkende partners (van 12 t/m 34 uur) een groter deel uitmaken van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden dan zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (31,9% tegenover 17,1%). Als laatste vermelden we dat respondenten met studerende partners een groter deel uitmaken van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden.

Tabel 18 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar tijdsbesteding partners

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Partners in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%)</i>	<i>Partners in huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben en in huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen (%)</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	35,2	42,1
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	31,9	17,1
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	0,0	2,4
Niet werkzaam, waarvan:	32,9	38,1
- pensioen/vut	3,7	23,7
- arbeidsongeschikt	10,0	3,0
- werkloos/werkzoekend	2,1	1,0
- studerend/in opleiding	5,7	0,5
- huisvrouw/huisman	11,4	9,4
- wil niet zeggen	0,0	0,3
- anders	0,0	0,4
Totaal	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	155	4181

Bron: Panteia.

In tabel 19 is weergegeven wat de maandelijks netto huishoudensinkomens zijn van beide groepen huishoudens. Wat opvalt, is dat de huishoudens met een inkomen van minder dan € 1.500 per maand vaker voorkomen bij de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden. Met een huishoudensinkomen vanaf € 2.000 per maand zijn de huishoudens meer vertegenwoordigd in de groep huishoudens zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden.

Tabel 19 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar inkomenscategorieën

<i>Categorie huishoudensinkomen per maand (€)</i>	<i>Huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%)</i>	<i>Huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben en huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen (%)</i>
0 - minder dan 1.000	12,7	6,6
1.000 tot 1.500	42,0	16,7
1.500 tot 2.000	17,8	16,1
2.000 tot 3.000	11,1	20,2
3.000 tot 4.000	7,3	12,5
4.000 tot 5.000	0,5	4,3
5.000 tot 7.500	-	3,0
7.500 tot 10.000	-	0,6
10.000 of meer	-	0,8
Weet niet/wil niet zeggen	8,6	19,2
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	379	6.659

Bron: Panteia.

Noot: Bij Tabel 16 staat een interpretatie-toelichting bij de grote categorie weet niet/wil niet zeggen in een van de groepen in de tabel. Hier is dat voor de conclusies waarschijnlijk van beperkt belang.

In Tabel 20 worden de huishoudens met en zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden vergeleken op het punt van de hoogst genoten opleiding binnen het huishouden, dus van de respondent of - indien aanwezig - van zijn/haar partner. De respondenten met geen enkel onderwijs of een VMBO/LBO-opleiding maken vaker deel uit van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden, waarbij de laatste groep het grootste verschil laat zien (33,9% tegenover 22,2%). Huishoudens met een hoogst genoten opleiding van MBO en hoger horen vaker bij de huishoudens zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden.

Tabel 20 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar hoogst opgeleide persoon in huishouden

<i>Onderwijsniveau</i>	<i>Huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%)</i>	<i>Huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben en huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen (%)</i>
Geen onderwijs	4,1	0,8
Uitsluitend lager onderwijs	8,4	8,8
VMBO/LBO (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	33,9	22,2
MAVO (MULO/ULO)	11,2	11,9
MBO (MTS, MEAO)	24,0	28,0
HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum	2,9	4,5
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	12,8	16,5
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	2,7	7,4
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	379	6.659

Bron: Panteia.

In Tabel 21 is te zien dat van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden 17,8% van de respondenten minimaal één ouder heeft die in het buitenland geboren zijn. Deze personen zijn volgens de CBS-definitie 'allochtoon'¹. Bij de huishoudens zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden ligt dit percentage aanzienlijk lager, namelijk op 7,0%. Deze gegevens zijn sterk vergelijkbaar voor de partners van de respondenten. Er is daarvoor geen aparte tabel opgenomen.

Tabel 21 Vergelijking tussen respondenten uit huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige respondenten naar etniciteit

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%)</i>	<i>Huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben en huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen (%)</i>
Respondenten van wie tenminste één ouder in buitenland is geboren	17,8	7,0
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	82,2	93,0
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	379	6.659

Bron: Panteia.

¹ In eerste instantie wordt in dit hoofdstuk het generieke onderscheid allochtoon – niet-allochtoon gehanteerd, volgens de gebruikelijke definitie zoals ook het CBS hanteert (minstens één ouder geboren in het buitenland). In §4.7 wordt voor afzonderlijke kenmerken weergegeven hoe de relatie tussen elk van deze kenmerken en het bestaan van betalingsachterstanden is. Daarbij wordt een afwijkende definitie gehanteerd, namelijk tussen huishoudens waarvan de respondent een niet-westerse allochtoon is (in overeenstemming met die CBS-definitie) en overige huishoudens.

4.3 Kredietverschaffing en leningen

De gemiddelde leeftijd van de respondenten met een vorm van kredietverschaffing of lening bedraagt 42 jaar en van de respondenten zonder vormen van kredietverschaffing of lening 53 jaar.

In Tabel 22 is de vergelijking weergegeven tussen de huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of leningen. Hierbij valt het meest op dat binnen de groep huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening alleen de gehuwden/samenwonenden zonder thuiswonende kinderen vaker zijn vertegenwoordigd. Voor de alleenstaanden met thuiswonende kinderen is de oververtegenwoordiging in de groep huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening het sterkst: de kans is drie keer zo groot dat zij in deze groep zitten als een gemiddeld huishouden.

Tabel 22 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment naar huishoudenssamenstelling

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment (%)</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	41,2	34,7
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	23,6	39,4
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	28,4	23,7
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	6,8	2,1
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	979	6.058

Bron: Panteia.

48,0% van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening heeft spaartegoeden, tegenover 73,0% van de huishoudens die niet te maken hebben met kredietverschaffing of leningen. Dat is een relatief beperkt verschil. Ook de verdeling van de omvang van de spaartegoeden is veel meer vergelijkbaar dan bij de achterstallige rekeningen het geval was, al moet dat met de nodige voorzichtigheid geconcludeerd worden wegens de hoge percentages bij 'weet niet/wil niet zeggen'.

Tabel 23 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar spaartegoeden

<i>Klasse spaartegoeden</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment (%)</i>
Geen spaartegoeden	52,0	27,0
0 tot 2.000	6,9	3,2
2.000 tot 10.000	11,3	9,1
10.000 tot 50.000	7,2	13,9
50.000 of meer	1,4	6,8
Weet niet/wil niet zeggen	21,1	39,9
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	979	6.058

Bron: Panteia.

Noot: Bij Tabel 16 staat een interpretatie-toelichting bij de grote categorie weet niet/wil niet zeggen in een van de groepen in de tabel. Hier is dat ook het geval, zij het dat het percentage in beide groepen hoog is. De conclusies op basis van deze tabel zijn hierdoor in beperkte mate betrouwbaar.

In Tabel 24 staat weergegeven wat de tijdsbesteding is van de huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening. Van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening is een hoger percentage fulltime werkzaam dan van de huishoudens zonder vorm van kredietverschaffing of lening (48,2% tegenover 31,8%). Van de groep huishoudens zonder vorm van kredietverschaffing of lening is juist een hoger percentage niet werkzaam. Hierbij is opvallend dat van de respondenten die met pensioen of met de VUT zijn, een veel groter deel uitmaken van de huishoudens die geen enkele vorm van kredietverschaffing of lening hebben dan van de huishoudens die dat wel hebben (27,2% tegenover 5,2%).

Tabel 24 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar tijdsbesteding respondenten

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment (%)</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	48,2	31,8
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	23,3	19,2
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	2,3	3,1
Niet werkzaam, waarvan:	26,3	45,8
- <i>pensioen/vut</i>	5,2	27,2
- <i>arbeidsongeschikt</i>	8,9	6,2
- <i>werkloos/werkzoekend</i>	5,4	1,9
- <i>studerend/in opleiding</i>	0,1	0,6
- <i>huisvrouw/huisman</i>	5,5	9,3
- <i>wil niet zeggen</i>	0,5	0,3
- <i>anders</i>	0,7	0,6
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	979	6.058

Bron: Panteja.

Uit Tabel 25 komt naar voren dat de respondenten met een huishoudensinkomen van minder dan € 3.000 per maand oververtegenwoordigd zijn bij de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening. De verschillen tussen beide groepen huishoudens bij huishoudensinkomens vanaf € 3.000 zijn aanmerkelijk kleiner.

Tabel 25 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar inkomenscategorieën (in %)

<i>Klasse huishoudensinkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment</i>
Minder dan 1.000	9,1	6,6
1.000 tot 1.500	20,7	17,7
1.500 tot 2.000	22,6	15,2
2.000 tot 3.000	22,5	19,3
3.000 tot 4.000	11,5	12,3
4.000 tot 5.000	2,9	4,3
5.000 tot 7.500	2,4	2,9
7.500 tot 10.000	0,2	0,6
10.000 of meer	1,0	0,7
Weet niet/wil niet zeggen	7,2	20,5
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	979	6.058

Bron: Panteia.

Noot: Bij Tabel 16 staat een interpretatie-toelichting bij de grote categorie weet niet/wil niet zeggen in een van de groepen in de tabel. Hier is dat voor de conclusies waarschijnlijk van beperkt belang.

In Tabel 26 is weergegeven wat de verschillen zijn tussen de hoogst genoten opleiding binnen het huishouden van de huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening. Er blijken zich hierbij nauwelijks grote verschillen voor te doen tussen beide groepen huishoudens.

Tabel 26 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar opleidingsniveau

<i>Onderwijsniveau</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment (%)</i>
Geen onderwijs	1,9	0,8
Uitsluitend lager onderwijs	8,3	8,8
VMBO/LBO (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	21,3	23,0
MAVO (MULO/ULO)	9,9	12,2
MBO (MTS, MEAO)	28,8	27,6
HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum	6,5	4,1
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	14,3	16,6
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	9,0	6,9
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	979	6.058

Bron: Panteia.

Uit Tabel 27 komt naar voren dat van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening 12,3% behoort tot de respondenten van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren. Van de huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening bedraagt dit percentage 6,9%. Bij de partners liggen beide percentages een stuk lager (zie Tabel 28), maar is de verhouding ongeveer hetzelfde.

Tabel 27 Vergelijking tussen huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening en overige huishoudens naar etniciteit respondent

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment (%)</i>
Respondenten van wie tenminste één ouder in buitenland is geboren	12,3	6,9
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	87,6	93,1
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	979	6.058

Bron: Panteia.

Tabel 28 Vergelijking tussen huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening en overige huishoudens naar etniciteit partner

<i>Etniciteit</i>	<i>Partners in huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment</i>	<i>Partners in huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening op dit moment</i>
Partners van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren	7,4	4,7
Partners van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	92,6	95,3
Totaal	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	509	3.829

Bron: Panteia.

4.4 Afbetalingsregelingen

Van de respondenten in huishoudens met een of meerdere afbetalingsregelingen is de gemiddelde leeftijd 42 jaar. In de huishoudens zonder afbetalingsregeling is die 52 jaar.

Tabel 29 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar huishoudenssamenstelling

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	32,9	35,8
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	26,3	38,0
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	33,3	23,7
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	7,6	2,4
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	422	6.601

Bron: Panteia.

Noot: Het totaal van de huishoudens telt bij afbetalingsregelingen steeds op tot 7.023.000 huishoudens in plaats van 7.037.000 huishoudens. Dit komt door respondenten die als antwoord 'weet niet' hebben gegeven op de vraag of zij een afbetalingsregeling hebben.

In Tabel 29 is weergegeven wat de verschillen zijn tussen de huishoudens met en zonder afbetalingsregelingen als wordt gekeken naar de leefsituatie van huishoudens. De resultaten hiervan zijn vergelijkbaar met die uit de vorige paragraaf over kredietverschaffing en leningen. De gehuwden/samenwonenden zonder thuiswonende kinderen maken een groter deel uit van de groep huishoudens zonder afbetalingsregelingen dan van de groep met afbetalingsregelingen. De groep gehuwden/samenwonenden met thuiswonende kinderen is daarentegen sterker vertegenwoordigd bij de huishoudens met een afbetalingsregeling. Net als bij kredietverschaffing en lening geldt dat het relatieve verschil het grootst is voor alleenstaanden met thuiswonende kinderen.

47,0% van de huishoudens met een afbetalingsregeling geeft aan tegoeden op een spaarrekening te hebben, terwijl dat percentage bij huishoudens zonder afbetalingsregeling 71,0% bedraagt. Kijken we verder naar de omvang van de spaartegoeden, dan valt in de eerste plaats op dat de antwoordcategorie 'weet niet/wil niet zeggen' erg vaak voorkomt. Over de indeling in klassen kan daarom verder niets gezegd worden.

Tabel 30 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar spaartegoeden

<i>Klasse spaartegoeden</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment</i>
Geen spaartegoed	53,0	29,0
0 tot 2.000	6,2	3,6
2.000 tot 10.000	11,9	9,2
10.000 tot 50.000	5,7	13,5
50.000 of meer	0,8	6,4
Weet niet/wil niet zeggen	22,3	38,3
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	422	6.601

Bron: Panteia.

Noot: Bij Tabel 16 staat een interpretatie-toelichting bij de grote categorie weet niet/wil niet zeggen in een van de groepen in de tabel. Hier is dat voor beide groepen hoog. Conclusies kunnen hier daarom niet betrouwbaar uit opgemaakt worden.

Noot: Het totaal van de huishoudens telt bij afbetalingsregelingen steeds op tot 7.023.000 huishoudens in plaats van 7.037.000 huishoudens. Dit komt door respondenten die als antwoord 'weet niet' hebben gegeven op de vraag of zij een afbetalingsregeling hebben.

In Tabel 31 staat weergegeven wat de verschillen zijn in tijdsbesteding tussen huishoudens met en zonder afbetalingsregeling.

Tabel 31 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar tijdsbesteding respondenten

	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	44,0	33,5
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	23,2	19,5
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	1,2	3,1
Niet werkzaam, waarvan	31,6	43,8
- pensioen/vut	9,3	25,1
- arbeidsongeschikt	10,8	6,3
- werkloos/werkzoekend	3,3	2,3
- studerend/in opleiding	0,6	0,5
- huisvrouw/huisman	7,1	8,8
- wil niet zeggen	0,4	0,3
- anders, te weten	0,0	0,6
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	422	6.601

Bron: Panteia.

Noot: Het totaal van de huishoudens telt bij afbetalingsregelingen steeds op tot 7.023.000 huishoudens in plaats van 7.037.000 huishoudens. Dit komt door respondenten die als antwoord 'weet niet' hebben gegeven op de vraag of zij een afbetalingsregeling hebben.

Van de huishoudens met een afbetalingsregeling werken de respondenten vaker fulltime dan in de huishoudens zonder afbetalingsregeling. De huishoudens zonder afbetalingsregeling zijn daarentegen vaker niet werkzaam dan de huishoudens met een afbetalingsregeling. Van de respondenten die niet werken zijn degenen die met pensioen of met de VUT zijn vaker vertegenwoordigd in de huishoudens zonder afbetalingsregeling.

De tijdsbestedingen van de partners van de respondenten laten in grote lijnen een vergelijkbaar beeld zien (zie Tabel 32).

Tabel 32 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar tijdsbesteding partners

	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	47,9	41,4
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	23,0	17,3
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	0,4	2,5
Niet werkzaam, waarvan:	28,7	38,5
- pensioen/vut	10,4	23,7
- arbeidsongeschikt	5,3	3,1
- werkloos/werkzoekend	0,4	1,0
- studerend/in opleiding	0,0	0,7
- huisvrouw/huisman	11,9	9,3
- wil niet zeggen	0,0	0,3
- anders	0,7	0,3
Totaal	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	252	4.073

Bron: Panteia.

In de onderstaande tabel is weergegeven wat de verdeling over de inkomenscategorieën is van de huishoudens met en zonder afbetalingsregelingen. Van de huishoudens met een afbetalingsregeling valt de categorie van € 1.500 tot € 2.000 het meest op omdat deze beduidend meer voorkomt onder de huishoudens met dan onder de huishoudens zonder afbetalingsregelingen (28,2% tegenover 15,5%). Vanaf € 2.000 en hoger vallen meer huishoudens binnen de groep zonder afbetalingsregelingen.

Tabel 33 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder afbetalingsregelingen naar inkomenscategorieën

<i>Klasse huishoudensinkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens met af- betalingsregeling op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>
Minder dan 1.000	7,2	6,9
1.000 tot 1.500	20,1	18,0
1.500 tot 2.000	28,2	15,5
2.000 tot 3.000	19,6	19,8
3.000 tot 4.000	9,3	12,4
4.000 tot 5.000	1,6	4,3
5.000 tot 7.500	3,2	2,8
7.500 tot 10.000	-	0,6
10.000 of meer	-	0,8
Weet niet/wil niet zeggen	10,8	19,0
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	422	6.601

Bron: Panteia.

Noot: Bij Tabel 16 staat een interpretatie-toelichting bij de grote categorie weet niet/wil niet zeggen in een van de groepen in de tabel. Hier is dat in beperktere mate van belang. Voor de conclusies heeft het zeer waarschijnlijk geen gevolgen.

Noot: Het totaal van de huishoudens telt bij afbetalingsregelingen steeds op tot 7.023.000 huishoudens in plaats van 7.037.000 huishoudens. Dit komt door respondenten die als antwoord 'weet niet' hebben gegeven op de vraag of zij een afbetalingsregeling hebben.

In Tabel 34 is weergegeven wat het hoogst genoten opleidingsniveau binnen de huishoudens met en zonder afbetalingsregeling is. Hierin valt op dat de huishoudens met een afbetalingsregeling vaker dan degenen zonder regeling geen onderwijs, lager onderwijs of VMBO/LBO hebben genoten. Dit laatstgenoemde niveau laat een groot verschil zien (31,1% tegenover 22,2%). Vanaf MAVO tot en met WO valt steeds een hoger percentage huishoudens binnen de groep zonder afbetalingsregelingen.

Tabel 34 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar opleidingsniveau

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>
Geen onderwijs	3,3	0,8
Uitsluitend lager onderwijs	12,9	8,5
VMBO/LBO (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	31,1	22,2
MAVO (MULO/ULO)	9,3	12,0
MBO (MTS, MEAO)	25,2	28,0
HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/ Atheneum	3,0	4,5
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	11,9	16,6
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	3,3	7,4
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	422	6.601

Bron: Panteia.

Noot: Het totaal van de huishoudens telt bij afbetalingsregelingen steeds op tot 7.023.000 huishoudens in plaats van 7.037.000 huishoudens. Dit komt door respondenten die als antwoord 'weet niet' hebben gegeven op de vraag of zij een afbetalingsregeling hebben.

Uit Tabel 35 komt naar voren dat van de huishoudens met een afbetalingsregeling 19,2% behoort tot de respondenten van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren. Van de huishoudens bedraagt dit percentage 6,9%. Bij de partners liggen beide percentages iets lager (zie Tabel 36).

Tabel 35 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar etniciteit respondent

	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>
Respondenten van wie tenminste één ouder in buitenland is geboren	19,2	6,9
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	80,8	93,1
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	422	6.601

Bron: Panteia.

Noot: Het totaal van de huishoudens telt bij afbetalingsregelingen steeds op tot 7.023.000 huishoudens in plaats van 7.037.000 huishoudens. Dit komt door respondenten die als antwoord 'weet niet' hebben gegeven op de vraag of zij een afbetalingsregeling hebben.

Tabel 36 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar etniciteit partners

	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%)</i>
Partners van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren	15,7	4,3
Partners van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	84,3	95,7
Totaal	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	251	4.073

Bron: Panteia.

4.5 Rood staan

Bij de resultaten met betrekking tot het rood staan zijn steeds vier groepen met elkaar vergeleken, namelijk de huishoudens meestal rood staan, de huishoudens die eenmaal per maand rood staan, de huishoudens die aangeven eenmaal per kwartaal of eenmaal per jaar rood te staan en de huishoudens die nooit rood staan.

De gemiddelde leeftijd van de respondenten loopt af naarmate de frequentie toeneemt waarmee hun huishouden rood staat. De gemiddelde leeftijd van de respondenten van huishoudens die nooit rood staan is 55 en die meestal rood staan is 41.

In Tabel 37 wordt weergegeven hoe de verdeling naar leefsituatie is van de verschillende groepen huishoudens.

Tabel 37 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar huishoudenssamenstelling

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens die meestal rood staan (%)</i>	<i>Huishoudens die hooguit eens per maand rood staan (%)</i>	<i>Huishoudens die eenmaal of eenmaal per jaar rood staan (%)</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%)</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	46,9	21,7	24,0	36,7
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	11,6	29,1	37,7	44,3
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	33,4	43,3	36,2	17,5
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	8,1	6,0	2,2	1,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	501	542	1.676	2.827

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

In de groep huishoudens die nooit rood staan, zijn de alleenstaanden en gehuwden/samenwonenden, beiden zonder thuiswonende kinderen oververtegenwoordigd (36,7% en 44,3%). Alleenstaanden, vooral die met thuiswonende kinderen, zijn oververtegenwoordigd in de groep huishoudens die aangeven meestal rood te staan.

Het percentage huishoudens dat tegoeden heeft op een spaarrekening is bij de huishoudens die meestal rood staan veel lager (38,6%) dan bij de huishoudens die minder vaak rood staan (respectievelijk 67,4%, 77,0% en 80,2%). Kijken we verder naar de omvang van de spaartegoeden, dan valt in de eerste plaats op dat de antwoordcategorie 'weet niet/wil niet zeggen' erg vaak voorkomt. Over de indeling in klassen kan daarom verder niets gezegd worden.

Tabel 38 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar spaartegoeden

<i>Klasse spaartegoeden</i>	<i>Huishoudens die meestal rood staan (%)</i>	<i>Huishoudens die hooguit eens per maand rood staan (%)</i>	<i>Huishoudens die eenmaal per kwartaal of eenmaal per jaar rood staan (%)</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%)</i>
Geen spaartegoed	61,4	32,6	23,0	19,8
tot 2.000	9,0	9,0	4,2	1,3
2.000 tot 10.000	12,4	15,5	12,6	8,1
10.000 tot 50.000	4,3	12,5	15,9	14,8
50.000 of meer	1,5	2,3	5,9	9,6
Weet niet/wil niet zeggen	11,4	27,2	38,3	46,4
Totaal	100,0	100,0	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	501	542	1.676	2.827

Bron: Panteia.

Noot: Bij Tabel 16 staat een interpretatie-toelichting bij de grote categorie weet niet/wil niet zeggen in een van de groepen in de tabel. Hier is dat ook zo, vooral voor de groepen die niet of niet vaak rood staan. Over de indeling in klassen wordt daarom verder niets gezegd.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

In onderstaande tabel is weergegeven wat de tijdsbesteding is van de respondenten in de verschillende groepen huishoudens. Het meest in het oog springend hierbij is dat van de huishoudens die nooit rood staan 31,7% met pensioen of met de VUT is. Dat percentage wordt kleiner naarmate vaker rood gestaan wordt. Mogelijk daarmee samenhangend neemt het percentage fulltime werkenden toe naarmate vaker rood gestaan wordt (in de tabel: een percentage dat van links naar rechts steeds kleiner wordt). Arbeidsongeschikten en werklozen/werkzoekenden hebben een veel grotere kans om meestal rood te staan.

Tabel 39 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar tijdsbesteding respondenten (in %)

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens die meestal rood staan</i>	<i>Huishoudens die hooguit eens per maand rood staan</i>	<i>Huishoudens die eenmaal per kwartaal of eenmaal per jaar rood staan</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	47,1	41,3	40,4	32,3
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	16,7	34,6	27,6	15,2
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	3,1	4,9	3,7	2,1
Niet werken, waarvan	33,2	19,2	28,0	50,3
- met pensioen of in de VUT	3,9	6,6	11,7	31,7
- arbeidsongeschikt	14,7	3,9	5,2	5,4
- werkloos/werkzoekend	8,4	1,8	1,0	1,8
- studerend in opleiding	2,0	6,6	0,3	0,3
- huisvrouw/huisman	3,5	0,3	8,9	10,0
- wil niet zeggen	0,5	0,0	0,2	0,4
- anders	0,3	6,6	0,6	0,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	501	542	1.676	2.827

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

De resultaten van de tijdsbesteding van de partners (zie Tabel 40) komen grotendeels overeen met die van de respondenten zelf, met uitzondering van de sterke oververtegenwoordiging van arbeidsongeschikten en werklozen/werkzoekenden in de groep huishoudens die meestal rood staan.

Tabel 40 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar tijdsbesteding partners (in %)

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens die meestal rood staan</i>	<i>Huishoudens eens per maand rood staan</i>	<i>Huishoudens die eenmaal of eenmaal per kwartaal of eenmaal per jaar rood staan</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	20,0	38,8	51,9	32,3
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	13,0	18,5	20,4	15,6
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	2,7	1,4	2,7	2,2
Niet werkzaam, waarvan:	9,2	13,7	24,8	49,9
- pensioen/vut	0,5	4,4	12,9	32,8
- arbeidsongeschikt	2,3	2,0	2,4	3,5
- werkloos/werkzoekend	0,1	0,6	1,3	1,0
- studerend/in opleiding	2,3	6,4	0,7	0,1
- huisvrouw/huisman	4,0	0,4	7,3	11,8
- wil niet zeggen	0,0	0,0	0,0	0,4
- anders	0,0	4,4	0,2	0,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	225	392	1.676	1.745

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

Uit de onderstaande tabel komt vooral naar voren dat de inkomensklassen tot € 2.000 sterker vertegenwoordigd zijn in de groep huishoudens die meestal rood staan. Verder doen zich geen in het oog springende verschillen voor tussen de onderscheiden klassen.

Tabel 41 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar inkomenscategorieën (in %)

<i>Klasse huishoudensinkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens die meestal rood staan</i>	<i>Huishoudens die hooguit eens per maand rood staan</i>	<i>Huishoudens die eenmaal per kwartaal of eenmaal per jaar rood staan</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan</i>
Minder dan 1.000	14,4	2,5	2,8	5,6
1.000 tot 1.500	23,0	14,6	13,0	16,8
1.500 tot 2.000	24,9	18,2	15,2	17,2
2.000 tot 3.000	15,4	25,7	23,9	19,4
3.000 tot 4.000	11,1	16,5	16,5	12,0
4.000 tot 5.000	2,8	5,3	4,5	4,7
5.000 tot 7.500	1,2	3,2	4,4	3,3
7.500 tot 10.000	0,4	0,4	0,8	0,6
10.000 of meer	1,1	1,6	0,4	0,8
Weet niet/wil niet zeggen	5,6	11,9	18,5	19,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	501	542	1.676	2.827

Bron: Panteia.

Noot: Bij Tabel 16 staat een interpretatie-toelichting bij de grote categorie weet niet/wil niet zeggen in een van de groepen in de tabel. Hier is dat in wat beperktere mate ook het geval. Voor de conclusies waarschijnlijk van beperkt belang.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

Tabel 42 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar opleidingsniveau (in %)

Onderwijsniveau	Huishoudens die meestal rood staan	Huishoudens die hooguit eens per maand rood staan	Huishoudens die eenmaal per kwartaal of eenmaal per jaar rood staan	Huishoudens die nooit rood staan
Geen onderwijs	3,5	0,0	1,1	0,2
Uitsluitend lager onderwijs	7,4	5,4	4,1	8,4
VMBO/LBO (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	23,0	23,1	15,5	24,2
MAVO (MULO/ULO)	10,5	11,1	10,9	13,6
MBO (MTS, MEAO)	31,4	33,6	31,1	25,6
HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum	5,1	4,9	5,9	3,6
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	12,8	17,4	21,5	16,5
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	6,2	4,6	9,9	7,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	501	542	1.676	2.827

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

Uit de resultaten van de vergelijking in opleidingsniveau tussen de vier groepen huishoudens wordt duidelijk dat er geen verband lijkt te bestaan tussen de frequentie waarin huishoudens rood staan en de genoten opleiding.

Uit onderstaande tabel blijkt dat van de huishoudens die meestal rood staan, van 14,9% van de respondenten minstens één ouder in het buitenland is geboren. Dit percentage wordt lager naarmate minder wordt rood gestaan, respectievelijk 9,2%, 8,6% en 5,1%. Bij de partners zijn deze percentages 10,0%, 3,5%, 6,7% en 2,3%, zoals blijkt uit Tabel 44.

Tabel 43 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar etniciteit respondenten (in %)

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens die meestal rood staan</i>	<i>Huishoudens eens per maand rood staan</i>	<i>Huishoudens die hooguit eens per kwartaal of eenmaal per jaar rood staan</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan</i>
Respondenten van wie ten minste één ouder in buitenland is geboren	14,9	9,2	8,6	5,1
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	85,1	90,8	91,4	94,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	501	542	1.676	2.827

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

Tabel 44 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar etniciteit partners (in %)

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens die meestal rood staan</i>	<i>Huishoudens eens per maand rood staan</i>	<i>Huishoudens die hooguit eens per kwartaal of eenmaal per jaar rood staan</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan</i>
Partners van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren	10,0	3,5	6,7	2,3
Partners van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	90,0	96,5	93,3	97,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	225	392	1.676	1.745

Bron: Panteia.

Noot: Partners in huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

4.6 Creditcard

Bij de vergelijking van huishoudens met betrekking tot creditcardschulden is ervoor gekozen de groepen huishoudens met elkaar te vergelijken die wel of niet altijd in de volgende maand hun creditcardschuld kunnen aflossen. Huishoudens die niet beschikken over een creditcard blijven buiten beschouwing.

De gemiddelde leeftijd van de respondenten uit beide groepen huishoudens is 48 jaar.

In Tabel 45 is te zien dat er geen grote verschillen zijn in leefsituatie tussen de huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld kunnen aflossen in de volgende maand.

Tabel 45 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen naar huishoudenssamenstelling

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	20,7	23,2
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	47,9	43,4
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	28,3	31,8
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	3,1	1,6
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	117	2.825

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

Van de groep huishoudens die niet altijd de creditcardschuld kan aflossen in de volgende maand geeft 64,0% aan tegoeden op spaarrekeningen te hebben, terwijl dat voor de groep die dat wel altijd kan 85,0% is. De volgende tabel presenteert de verdeling van de huishoudens die beschikken over een creditcard over klassen van spaartegoeden. In de eerste plaats valt op dat de antwoordcategorie 'weet niet/wil niet zeggen' erg vaak voorkomt. Over de indeling in klassen kan daarom verder niets gezegd worden.

Tabel 46 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen naar spaartegoeden

<i>Klasse spaartegoeden</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>
Geen spaartegoed	36,0	15,0
0 tot 2.000	10,9	3,5
2.000 tot 10.000	19,0	10,7
10.000 tot 50.000	8,8	19,2
50.000 of meer	3,5	9,7
Weet niet/wil niet zeggen	21,8	41,8
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	75	2.387

Bron: Panteia.

Noot: Bij Tabel 16 staat een interpretatie-toelichting bij de grote categorie weet niet/wil niet zeggen in een van de groepen in de tabel. Hier is dat in zeer sterke mate het geval, zij het dat het percentage ook heel hoog is voor de groep huishoudens die de creditcard-schuld niet altijd de volgende maand kunnen aflossen. Deze tabel moet daarmee als beperkt betrouwbaar beoordeeld worden.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

In Tabel 47 valt met name op dat van de huishoudens die niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen 9,6% arbeidsongeschikt is, terwijl dat voor de groep huishoudens die wel altijd hun creditcardschuld kan aflossen 2,2% is. Van deze laatste groep werkt overigens 44,4% fulltime terwijl dat percentage bij de groep huishoudens die niet altijd in de volgende maand hun creditcardschuld kunnen aflossen 35,8% bedraagt.

Tabel 47 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen naar tijdsbesteding

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	35,8	44,4
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	31,8	24,9
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	2,9	2,5
Niet werkzaam, waarvan:	29,4	28,2
- met pensioen of in de VUT	13,3	16,8
- arbeidsongeschikt	9,6	2,2
- werkloos/werkzoekend	1,4	1,1
- studerend in opleiding	2,2	0,3
- huisvrouw/huisman	3,0	7,1
- anders	0,0	0,9
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	117	2.825

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

Bij de tijdsbesteding van de partners, weergegeven in Tabel 48, ligt de verdeling op sommige punten anders. Van de groep huishoudens die niet altijd in de volgende maand de creditcardschuld kunnen aflossen behoort een hoger percentage tot de fulltime werkenden dan bij de groep die schuld wel altijd kan aflossen. Ditzelfde geldt voor de partners die huisvrouw of huisman zijn. Het verschil tussen beide groepen huishoudens als wordt gekeken naar partners die arbeidsongeschikt zijn is veel kleiner dan bij de respondenten. Bij de respondenten bedragen deze percentages: 9,6% voor degenen die niet altijd de creditcardschuld in de volgende maand aflossen tegenover 2,2% die dat wel kan en bij de partners 3,9% tegenover 1,4%.

Tabel 48 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen naar tijdsbesteding partners

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	51,8	47,4
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	19,4	21,4
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	0,1	1,9
Niet werkzaam, waarvan:	28,7	29,2
- pensioen/vut	10,6	17,7
- arbeidsongeschikt	3,9	1,4
- werkloos/werkzoekend	1,9	0,9
- studerend/in opleiding	0,0	0,4
- huisvrouw/huisman	12,3	8,3
- anders	0,0	0,3
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	89	2.124

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

Huishoudens met een huishoudensinkomen van minder dan € 1.500 per maand zijn sterker vertegenwoordigd bij de groep huishoudens die niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen. Vanaf € 3.000 per maand zijn huishoudens sterker vertegenwoordigd bij de groep huishoudens die de creditcardschuld altijd in de volgende maand kunnen aflossen, zoals blijkt uit Tabel 49.

Tabel 49 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen naar inkomenscategorieën

<i>Inkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>
Minder dan 1.000	6,9	0,9
1.000 tot 1.500	20,1	5,9
1.500 tot 2.000	14,6	13,7
2.000 tot 3.000	25,5	24,7
3.000 tot 4.000	10,4	21,6
4.000 tot 5.000	3,0	8,2
5.000 tot 7.500	4,3	6,2
7.500 tot 10.000	-	1,3
10.000 of meer	-	1,4
Weet niet/wil niet zeggen	15,0	16,2
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	117	2.825

Bron: Panteia.

Noot: Bij Tabel 16 staat een interpretatie-toelichting bij de grote categorie weet niet/wil niet zeggen in een van de groepen in de tabel. Hier is dat verschil erg beperkt, al is het percentage voor beide groepen redelijk hoog. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de conclusies niet correct zijn.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

In de volgende tabel is weergegeven wat de verdeling is naar de hoogst genoten opleiding binnen het huishouden van de beide groepen huishoudens. Het aandeel huishoudens met lager onderwijs of VMBO/LBO-opleidingsniveau is groter bij de huishoudens die niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen. Dit geldt ook voor het aandeel MBO'ers en degenen met HAVO/VWO. HBO'ers en WO'ers zijn daarentegen sterker vertegenwoordigd bij de huishoudens die wel altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen.

Tabel 50 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen naar opleidingsniveau

<i>Onderwijsniveau</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>
Geen onderwijs	-	0,3
Uitsluitend lager onderwijs	4,6	2,0
VMBO/LBO (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	16,9	12,7
MAVO (MULO/ULO)	7,6	9,4
MBO (MTS, MEAO)	33,7	29,1
HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum	8,8	5,5
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	18,7	27,3
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	9,7	13,7
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	117	2.825

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

In onderstaande tabel is te zien dat van de huishoudens die niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen van 10,7% van de respondenten van wie minstens één ouder niet in Nederland is geboren. Voor de huishoudens die wel altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen ligt dat percentage op 7,0%. Net als bij de voorgaande paragrafen liggen deze percentages bij de partners lager, respectievelijk 3,8% en 4,6%.

Tabel 51 Vergelijking tussen huishoudens die wel en niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen naar etniciteit

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand kunnen aflossen</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand kunnen aflossen</i>
Respondenten van wie minstens één ouder in buitenland is geboren	10,7	7,0
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	89,3	93,0
Totaal	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	117	2.825

Bron: Panteia.

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

Tabel 52 Vergelijking tussen partners uit huishoudens die wel en niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand kunnen aflossen naar etniciteit

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand kunnen aflossen (%)</i>
Partners van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren	3,8	4,6
Partners van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	96,2	95,4
Totaal	100,0	100,0
Aantal partners (x 1.000)	89	2.124

Bron: Panteia.

Noot: Partners in huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard zijn niet meegenomen.

4.7 Betalingsachterstandvormen naar kenmerken

Zoals al eerder aangegeven, is de Monitor niet geschikt om harde uitspraken te doen over het bestaan van (risico's op) problematische schulden en meer in het bijzonder over huishoudkenmerken die deze risico's verklaren. Het bestaan van betalingsachterstanden kan wel gezien worden als randvoorwaarde, waarmee de Monitor een groslijst weergeeft van huishoudens die mogelijk te maken hebben met (risico's op) problematische schulden. Met de uitkomsten van de Monitor kan wel gekeken worden naar een aantal van de (naar verwachting) meest relevante kenmerken van de huishoudens met betalingsachterstanden. Hoe scoren deze op de verschillende betalingsachterstandvormen en de onderscheiden typen/aspecten daarbinnen? Daarbij komen de volgende kenmerken aan de orde:

- Inkomen
- Leeftijd
- Huishoudenssamenstelling
- Opleidingsniveau
- Etniciteit
- Tijdsbesteding

In alle gevallen is daarbij gekozen voor een gecompriëerde versie van de kenmerken om de tabellen zo overzichtelijk mogelijk te houden.

4.7.1 Inkomen

In tabel 53 is voor twee inkomensgroepen weergegeven hoe deze scoren op de meest voorkomende typen achterstallige rekeningen. Ook is een totaal opgenomen.

De tabel moet als volgt gelezen worden: het cijfer 6,5 linksboven geeft aan dat van de huishoudens met een huishoudensinkomen tot € 2.000 per maand 6,5% een achterstallige rekening op de ziektekostenverzekering heeft gehad in de laatste 12 maanden. Van de huishoudens met een huishoudensinkomen vanaf € 2.000 per maand was dat 1,7%. Van alle huishoudens waarvoor inkomen is waargenomen (5,7 miljoen) was dat 4,1%¹.

Er is een indeling gemaakt in twee groepen huishoudens: een groep met een huishoudensinkomen onder € 2.000 per maand en een groep met een huishoudensinkomen van € 2.000 of meer per maand. Deze grens is gekozen omdat € 2.000 ongeveer gelijk is aan het modaal inkomen (per maand). Er is ook nog een grens van € 1.000 toegepast, maar de groepen tot € 1.000 en € 1.000 tot € 2.000 ontliepen elkaar weinig. Gelet op de voorgaande paragrafen van dit hoofdstuk lijkt er vaak een grens te liggen bij € 1.500 of € 2.000.

Vergelijken we beide groepen waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden, dan geldt voor de lage inkomensgroep dat:

- alle typen achterstallige rekeningen twee tot drie keer zo vaak voorkomen;
- twee keer zo vaak geld geleend is bij vrienden, familie of kennissen;
- doorlopend krediet/persoonlijke lening iets vaker voorkomt;
- er minder vaak af en toe rood gestaan wordt, vaker nooit rood gestaan wordt en meer dan twee keer zo vaak meestal rood gestaan wordt;
- het bijna drie keer zo vaak voorkomt dat een creditcardschuld niet in de volgende maand voldaan kan worden, en er vier keer zo vaak regelingen lopen (alleen huishoudens met creditcard zijn meegenomen).

¹ Voor de overige tabellen in deze paragraaf geldt dat de variabelen (leeftijd, etc.) volledig zijn waargenomen. De totalen zijn voor die tabellen dan ook hetzelfde. Voor deze inkomens tabel wijken ze af omdat niet alle inkomens waargenomen zijn.

Tabel 53 Aspecten betalingsachterstanden naar klassen maandelijks huishoudensinkomen (in %)

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Tot € 2000</i>	<i>€ 2000 of meer</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>			
Ziektekostenverzekering	6,5	1,7	4,1
Elektriciteit, water of gas	5,3	1,8	3,6
Hypotheek of huur	4,6	1,7	3,1
Telefoonrekeningen	4,1	1,9	3,0
<i>Type krediet of lening</i>			
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	10,8	9,2	10,0
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	8,4	4,2	6,3
Studieschuld	1,5	1,0	1,3
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>			
Auto	2,5	2,6	2,5
Producten bij postorderbedrijf	3,1	0,7	1,9
Huishoudelijke apparatuur	1,4	0,3	0,9
Bruin- en/of witgoed	1,4	0,2	0,8
Verbouwing	0,9	0,4	0,7
Leenbijstand	1,0	0,4	0,7
<i>Frequentie rood staan (voor zover rood staan kan)</i>			
Staat nooit rood	52,1	46,7	49,2
Staat hooguit 1 keer per jaar rood	12,1	15,2	13,8
Staat hooguit 1 keer per kwartaal rood	12,0	19,0	15,8
Staat hooguit 1 keer per maand rood	8,9	11,6	10,3
Staat meestal rood	14,5	6,5	10,2
<i>Aspecten creditcardgebruik (voor zover in bezit daarvan)</i>			
Creditcardschuld niet altijd volgende maand af te lossen	7,5	2,7	4,0
Lopende afbetalingsregeling	5,1	1,2	2,2

Bron: Panteia.

4.7.2 Leeftijd

Er is een indeling gemaakt in vier leeftijdsklassen:

- tot 35 jaar;
- 35 tot 50 jaar;
- 50 tot 65 jaar;
- 65 jaar of ouder.

Deze groepen zijn vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- De 65+-groep scoort veel lager dan de andere groepen voor alle typen betalingsachterstanden. Alleen bij de creditcardschulden is dit minder of niet het geval.
- Meer algemeen geldt dat hoe jonger de respondent, hoe vaker er betalingsachterstanden optreden. Alleen bij de creditcardschulden is dit minder of niet het geval.

Tabel 54 Aspecten betalingsachterstanden naar leeftijdsklassen (in %)

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>tot 35 jaar</i>	<i>35 tot 50 jaar</i>	<i>50 tot 65 jaar</i>	<i>65 of ouder</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>					
Ziektekostenverzekering	10,3	3,7	1,8	0,2	3,6
Elektriciteit, water of gas	7,9	3,3	1,7	0,5	3,1
Hypotheek of huur	6,4	2,8	2,6	0,4	2,9
Telefoonrekeningen	9,9	1,7	1,1	0,7	2,7
<i>Type krediet of lening</i>					
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	17,5	10,2	7,5	1,1	8,8
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	11,8	6,9	2,9	1,0	5,4
Studieschuld	5,4	0,5	0,0	0,0	1,1
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>					
Auto	4,4	2,7	1,7	0,9	2,4
Producten bij postorderbedrijf	3,4	2,0	0,9	0,2	1,6
Huishoudelijke apparatuur	1,5	1,3	0,4	0,1	0,8
Bruin- en/of witgoed	0,9	1,3	0,5	0,0	0,7
Verbouwing	2,2	0,2	0,4	0,1	0,6
Leenbijstand	2,0	0,4	0,2	0,1	0,5
<i>Frequentie rood staan</i>					
<i>Frequentie rood staan (voor zover rood staan kan)</i>	31,1	40,2	55,5	80,4	50,1
Staat hooguit 1 keer per jaar rood	16,1	15,5	15,3	8,2	14,2
Staat hooguit 1 keer per kwartaal rood	14,5	20,4	15,7	5,9	15,5
Staat hooguit 1 keer per maand rood	17,2	11,6	7,1	2,3	9,6
Staat meestal rood	20,2	10,2	4,9	1,7	8,9
<i>Aspecten creditcardgebruik (voor zover in bezit daarvan)</i>					
Creditcardschuld niet altijd volgende maand af te lossen	1,7	5,4	3,6	3,4	3,9
Lopende afbetalingsregeling	1,3	3,0	1,3	1,9	2,0

Bron: Panteia.

4.7.3 Huishoudenssamenstelling

Er is een indeling gemaakt in vier groepen huishoudens:

- alleenstaanden met kinderen
- alleenstaanden zonder kinderen
- samenwonend/gehuwd met kinderen
- samenwonend/gehuwd zonder kinderen

Ook deze groepen zijn vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- De groep alleenstaand met kinderen heeft aanzienlijk vaker te maken met achterstallige rekeningen dan de andere groepen;
- De groep alleenstaand met kinderen heeft vaker dan de andere groepen een doorlopend krediet of persoonlijke lening afgesloten evenals dat zij verreweg het vaakst geld lenen bij familie of vrienden. De groep samenwonenden/gehuwden zonder kinderen maakt het minst gebruik van deze vormen van krediet en lening;
- Met uitzondering van de auto scoort de groep alleenstaand met kinderen hoger dan de andere groepen op afbetalingsregelingen;
- Bij rood staan (voor zover dat kan) blijkt dat de twee groepen met kinderen het vaakst rood staan.
- De verschillen met betrekking tot de creditcardschulden zijn gering. Wel heeft de groep alleenstaand met kinderen iets vaker te maken met een creditcard-schuld die niet altijd de volgende maand kan worden afgelost.

Tabel 55 Aspecten betalingsachterstanden naar huishoudenssamenstelling (in %)

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Alleen- staand zonder kinderen</i>	<i>Alleen- staand met kinderen</i>	<i>Samen- wonend/ gehuwd zonder kinderen</i>	<i>Samen- wonend/ gehuwd met kinderen</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>					
Ziektekostenverzekering	4,8	19,9	1,2	5,2	3,6
Elektriciteit, water of gas	4,2	18,5	0,8	4,7	3,1
Hypotheek of huur	4,2	12,6	1,0	3,8	2,9
Telefoonrekeningen	4,3	13,3	0,9	3,2	2,7
<i>Type krediet of lening</i>					
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	9,4	17,2	5,4	12,5	8,8
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	6,9	27,7	3,1	6,7	5,4
Studieschuld	2,0	0,0	0,8	0,5	1,1
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>					
Auto	1,4	0,9	2,6	3,3	2,4
Producten bij postorderbedrijf	2,6	4,4	0,6	1,6	1,6
Huishoudelijke apparatuur	0,8	3,9	0,1	1,8	0,8
Bruin- en/of witgoed	0,7	6,2	0,2	1,4	0,7
Verbouwing	0,9	2,4	0,4	0,5	0,6
Leenbijstand	0,8	2,3	0,4	0,5	0,5
<i>Frequentie rood staan (voor zover dat kan)</i>					
Staat nooit rood	57,0	27,8	58,9	31,8	50,1
Staat hooguit 1 keer per jaar rood	10,8	8,1	17,0	14,5	14,2
Staat hooguit 1 keer per kwartaal rood	11,2	15,9	12,7	23,6	15,5
Staat hooguit 1 keer per maand rood	6,4	21,4	7,4	15,8	9,6
Staat meestal rood	12,9	26,7	2,7	12,3	8,9
<i>Aspecten creditcardgebruik (voor zover in bezit daarvan)</i>					
Creditcardschuld niet altijd volgende maand af te lossen	3,4	7,3	4,3	3,7	3,9
Lopende afbetalingsregeling	2,1	0,0	2,0	1,9	2,0

Bron: Panteia.

4.7.4 Opleidingsniveau

Er is een indeling gemaakt in drie groepen huishoudens op basis van het opleidingsniveau van de respondent:

- Laag (geen opleiding, basisonderwijs, VMBO/LBO)
- Midden (MAVO/MBO)
- Hoog (HAVO/VWO/HBO/WO)

Deze groepen zijn weer vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- alle typen achterstallige rekeningen komen 1,5 tot 2 keer zo vaak voor onder laag opgeleiden dan onder hoog opgeleiden. De middengroep zit daar tussenin;
- ongeveer even vaak wordt in alle groepen geld geleend bij vrienden, familie of kennissen;
- doorlopend krediet/persoonlijke lening komen iets minder vaak voor bij hoog opgeleiden, een studieschuld juist veel vaker;
- afbetalingsregelingen komen vaker voor bij laagopgeleiden;
- bij rood staan (voor zover dat kan) komt naar voren dat af en toe rood staan vaker voor komt bij hoger opgeleiden. Meestal rood staan en nooit rood staan komen vaker voor bij lager opgeleiden. De verschillen op dit punt zijn echter beperkt.
- het komt ongeveer twee keer zo vaak voor dat een creditcardschuld niet in de volgende maand voldaan kan worden bij laag opgeleiden als bij hoog opgeleiden, en er ook twee keer zo vaak regelingen lopen. De middengroep zit er tussenin.

Tabel 56 Aspecten betalingsachterstanden naar klassen opleidingsniveau (in %)

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Laag</i>	<i>Midden</i>	<i>Hoog</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>				
Ziektekostenverzekering	5,0	3,0	2,6	3,6
Elektriciteit, water of gas	4,3	2,6	2,4	3,1
Hypotheek of huur	3,4	2,9	2,2	2,9
Telefoonrekeningen	3,1	2,8	2,2	2,7
<i>Type krediet of lening</i>				
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	9,5	9,2	7,4	8,8
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	5,4	5,2	5,8	5,4
Studieschuld	0,0	0,6	3,1	1,1
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>				
Auto	3,5	2,0	1,5	2,4
Producten bij postorderbedrijf	2,5	1,6	0,4	1,6
Huishoudelijke apparatuur	1,5	0,6	0,4	0,8
Bruin- en/of witgoed	1,1	0,6	0,5	0,7
Verbouwing	0,7	0,5	0,6	0,6
Leenbijstand	0,6	0,5	0,5	0,5
<i>Frequentie rood staan (voor zover rood staan kan)</i>				
Staat nooit rood	57,2	48,0	46,2	50,1
Staat hooguit 1 keer per jaar rood	9,9	14,5	17,9	14,2
Staat hooguit 1 keer per kwartaal rood	11,5	16,0	18,6	15,5
Staat hooguit 1 keer per maand rood	9,5	10,5	8,5	9,6
Staat meestal rood	10,5	9,1	7,0	8,9
<i>Aspecten creditcardgebruik (vzv in bezit daarvan)</i>				
Creditcardschuld niet altijd volgende maand af te lossen	5,5	4,2	3,1	3,9
Lopende afbetalingsregeling	3,2	2,0	1,6	2,0

Bron: Panteia.

4.7.5 Etniciteit

In de volgende tabel is voor twee groepen weergegeven hoe deze scoren op de meest voorkomende typen achterstallige rekeningen. Het betreft huishoudens waarvan de respondent respectievelijk niet-westers allochtoon en niet-allochtoon of westers allochtoon is volgens de door het CBS gehanteerde definitie. Let wel: dit is anders dan eerder in dit hoofdstuk waar het onderscheid allochtoon / niet allochtoon gebruikt wordt, waarbij een persoon allochtoon is als minstens een van beide ouders in het buitenland geboren is. In deze paragraaf worden westerse allochtonen bij de groep 'overige huishoudens' (niet-allochtoon) gevoegd. Deze groep ligt op het punt van de betalingsachterstanden doorgaans tussen niet-westerse allochtonen en niet-allochtonen in. Het CBS definieert niet-westers allochtoon als allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije.

De tabel moet als volgt gelezen worden: het cijfer 10,6 linksboven geeft aan dat van de huishoudens met een niet-westers allochtoone respondent 10,6% een achterstallige rekening op de ziektekostenverzekering heeft gehad in de laatste 12 maanden. Van de huishoudens met een niet-allochtoone of westers allochtoone respondent was dat 3,2 %. De kans dat niet-westerse allochtonen achterstallige rekeningen gehad hebben in de laatste 12 maanden is dus ruim drie keer zo groot. Gemiddeld over alle huishoudens (7 miljoen) heeft 3,6% achterstallige rekeningen op dit gebied.

Vergelijken we beide groepen waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden, dan geldt voor huishoudens met een niet-westers allochtoone respondent dat (relatief):

- De kans dat zij op een van de genoemde typen een achterstallige rekening (gehad) hebben drie tot vijf keer zo groot is.
- De kans op het bestaan van lopende afbetalingsregelingen is vooral bij producten van een postorderbedrijf en bruin- en of witgoed veel groter (respectievelijk 8 en 27 keer zo groot). Ook voor huishoudelijke apparatuur is het verschil groot. Voor de overige typen is het verschil beperkt (ongeveer 1,5 keer zo grote kans).
- De kans op doorlopend krediet of persoonlijke lening en op leningen bij vrienden, familie of kennissen aanzienlijk groter is (respectievelijk ruim drie en vijf keer zo groot). Dat geldt ook voor creditcardschulden en op dit moment lopende afbetalingsregelingen daarvan op dit moment en ook voor meestal rood staan: 26,6 % van de niet-westerse allochtonen geeft aan meestal rood te staan, terwijl dit voor de niet-allochtonen en westerse allochtonen 8,0% is.

Tabel 57 Aspecten betalingsachterstanden voor huishoudens met een niet-westers allochtone respondent en huishoudens met een niet-allochtone of westers-allochtone respondent

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Niet-westerse allochtoon (%)</i>	<i>Niet allochtoon of westers allochtoon (%)</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>			
Ziektekostenverzekering	10,6	3,2	3,6
Elektriciteit, water of gas	12,3	2,6	3,1
Hypotheek of huur	7,8	2,6	2,9
Telefoonrekeningen	9,4	2,4	2,7
<i>Type krediet of lening</i>			
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	26,2	7,9	8,8
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	19,4	4,7	5,4
Studieschuld	1,1	1,1	1,1
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>			
Auto	4,1	2,3	2,4
Producten bij postorderbedrijf	9,5	1,1	1,6
Huishoudelijke apparatuur	3,9	0,7	0,8
Bruin- en/of witgoed	8,1	0,3	0,7
Verbouwing	1,0	0,6	0,6
Leenbijstand	2,0	0,5	0,5
<i>Frequentie rood staan (voor zover rood staan kan)</i>			
Staat nooit rood	24,9	51,4	50,1
Staat hooguit 1 keer per jaar rood	14,6	14,2	14,2
Staat hooguit 1 keer per kwartaal rood	17,7	15,4	15,5
Staat hooguit 1 keer per maand rood	13,3	9,4	9,6
Staat meestal rood	26,6	8,0	8,9
<i>Aspecten creditcardgebruik (voor zover in bezit)</i>			
Creditcardschuld niet altijd volgende maand af te lossen	6,5	3,8	3,9
Lopende afbetalingsregeling	5,1	1,9	2,0

Bron: Panteia.

4.7.6 Tijdsbesteding respondentent

De volgende tabel geeft een zelfde soort overzicht als in de vorige paragrafen. Daarvoor is een selectie gemaakt van enkele opvallende categorieën van het kenmerk 'tijdsbesteding respondent'. Hierbij past de kanttekening dat alleen de respondent is meegenomen. Combinatie met de tijdsbesteding van een eventuele partners zou leiden tot een erg complexe tabel, met bovendien te weinig waarnemingen in verschillende categorieën.

De groepen zijn vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- De groep die fulltime werkzaam is, scoort hoog op doorlopend krediet/persoonlijke lening (anderhalf keer zo grote kans hierop als gemiddeld), en op de meeste afbetalingsregelingen (anderhalf tot twee keer zo grote kans als gemiddeld bij de meeste producten).
- De groep die met pensioen of VUT is, scoort laag op alle vormen van betalingsachterstanden en de typen daarbinnen.
- De categorieën arbeidsongeschikt en werkloos/werkzoekend hebben een veel grotere kans op betalingsachterstanden in een groot aantal vormen en typen daarbinnen. In het oog springen:
 - achterstallige rekeningen (rond drie keer zo grote kans voor arbeidsongeschikten, rond zes keer voor werklozen/werkzoekenden).
 - leningen bij vrienden, familie of kennissen (resp. 2,5 en 5 keer zo grote kans)
 - afbetalingen van postorderbedrijfproducten (drie tot vier keer zo grote kans)
 - meestal rood staan (resp. 2,5 en vier keer zo grote kans).
- Voor arbeidsongeschikten komen hier nog creditcardschulden (inclusief lopende afbetalingen) en doorlopende kredieten/persoonlijke leningen bij (anderhalf keer zo grote kans hierop als gemiddeld).
- Studenten scoren hoog op achterstallige rekeningen, uitgezonderd hypotheek of huur (twee tot drie keer gemiddeld), op enkele typen afbetalingsregelingen (vooral postorderbedrijfproducten) en op meestal rood staan (27,3% van degenen die rood kunnen staan, drie keer zo hoog als gemiddeld). Ze scoren echter laag op alle typen leningen, inclusief studieschuld¹, en op creditcard-schulden.

¹ Dat geeft te denken over de kwaliteit van de waarneming van dit kenmerk. Mogelijk heeft het er mee te maken dat studenten deze schuld nog niet aan het afbetalen zijn en er dus in zekere zin weinig van merken. In een eventueel vervolg op de Monitor in 2009 moet hier rekening mee gehouden worden.

Tabel 58 Aspecten betalingsachterstanden naar tijdsbesteding/arbeidsmarktpositie (in %)

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Full-time werkzaam</i>	<i>Pen-sioen/VUT</i>	<i>Arbeids-ongeschikt</i>	<i>Werkloos/werkzoekend</i>	<i>Student</i>	<i>Totaal (alle huishoudens)</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>						
Ziektekostenverzekering	4,0	0,4	8,5	28,5	12,7	3,6
Elektriciteit, water of gas	3,6	0,6	8,6	17,8	8,5	3,1
Hypotheek of huur	3,0	0,6	11,6	17,8	2,7	2,9
Telefoonrekeningen	3,8	0,5	4,6	16,4	6,2	2,7
<i>Type krediet of lening</i>						
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	13,0	1,9	13,0	4,2	0,0	8,8
Geld geleend bij vrienden/familie/kennissen	6,4	1,1	13,4	26,1	2,7	5,4
Studieschuld	1,7	0,0	0,0	1,5	0,0	1,1
<i>Afbetalingsregeling naar product</i>						
Auto	3,6	0,9	0,1	0,6	0,0	2,4
Producten bij postorderbedrijf	1,6	0,3	6,4	5,3	5,8	1,6
Huishoudelijke apparatuur	1,6	0,2	0,0	0,6	1,4	0,8
Bruin- en/of witgoed	1,2	0,0	0,9	0,0	0,0	0,7
Verbouwing	1,2	0,1	0,9	0,0	1,4	0,6
Leenbijstand	1,1	0,1	0,3	0,0	0,0	0,5
<i>Frequentie rood staan (als dat kan)</i>						
Staat nooit rood	44,2	76,6	45,5	42,6	19,7	50,1
Staat hooguit 1 keer per jaar rood	15,3	9,5	13,1	9,6	5,1	14,2
Staat hooguit 1 keer per kwartaal rood	17,4	7,3	12,8	4,9	8,4	15,5
Staat hooguit 1 keer per maand rood	10,8	3,0	6,3	8,2	0,0	9,6
Staat meestal rood	11,4	1,7	21,8	34,6	27,3	8,9
<i>Aspecten creditcardgebruik (voor zover in bezit daarvan)</i>						
Creditcardschuld niet altijd volgende maand af te lossen	3,2	3,1	15,5	4,7	0,0	3,9
Lopende afbetalingsregeling	2,1	1,5	9,5	0,0	nvt	2,0

Bron: Panteia.

5 Praktische gevolgen en ervaringen van huishoudens met betalingsachterstanden

5.1 Inleiding

Betalingsachterstanden kunnen bedreigende situaties tot gevolg hebben. Hierbij kan worden gedacht aan het afgesloten worden van elektriciteit of water, en aan deurwaarders of incassobureaus die langskomen. In de Monitor is gevraagd in hoeverre huishoudens die te maken hebben met één of meerdere typen achterstallige rekeningen daarvan praktische gevolgen ondervinden.

Verder is huishoudens met betalingsachterstanden (alle vormen) gevraagd naar hun beleving hierbij. Dit kan zeer variëren. Een geringe betalingsachterstand kan door het ene huishouden als een veel zwaardere last worden ervaren dan door het andere. En andersom, zal het ene huishouden zich minder ongemakkelijk voelen bij een grote betalingsachterstand dan het andere. In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens ingegaan op deze praktische gevolgen en de beleving van huishoudens die te maken hebben met de verschillende vormen van betalingsachterstanden.

5.2 Praktische gevolgen

Ruim 110.000 (1,6%) huishoudens geven aan als gevolg van een registratie bij het Bureau Krediet Registratie problemen te hebben ondervonden in de afgelopen 12 maanden bij het doen van een aankoop. Verder geeft 5,0% van de huishoudens (ruim 352.000) aan in de afgelopen 12 maanden een brief van een deurwaarder te hebben ontvangen als gevolg van een achterstallige rekening. Bij bijna de helft hiervan (48,5%) heeft dit geleid tot een contact met een deurwaarder of incassobureau, of tot een schuldregeling. Van de huishoudens met een achterstallige rekening voor elektriciteit, water, gas of op de telefoonrekening (5,8%) geeft ruim een kwart (27,4 %) aan als gevolg van deze achterstand afgesloten te zijn geweest van een van deze voorzieningen.

5.3 Beleving

5.3.1 Achterstallige rekeningen

In Tabel 59 is weergegeven hoe de huishoudens die op dit moment te maken hebben met een of meer achterstallige rekeningen (1,8% van alle huishoudens ofwel 197.000) de betaling hiervan ervaren. Hierin is te zien dat ruim 76,5% van deze huishoudens dit als een zware last ervaart en dat 15,1% het als enigszins een last beschouwt. Aan de huishoudens die de betaling als zware last ervaren is vervolgens ook gevraagd - indien zij 2 of meer achterstallige rekeningen hadden - welke achterstallige rekeningen met name zwaar wegen om weg te werken. Hierbij worden elektriciteit, water, gas, ziektekostenverzekering en hypotheek of huur het meest genoemd.

Tabel 59 De ervaren last van het terugbetalen van achterstallige rekeningen van huishoudens die daar om financiële redenen op dit moment mee te maken hebben

<i>Ervaren last</i>	<i>Huishoudens met op dit moment een achterstallige rekening om financiële redenen (%)</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000)</i>
Zware last	76,5	151
Enigszins een last	15,1	30
Helemaal geen last	8,4	17
Totaal	100,0	197*

* Zie voor een toelichting bij dit aantal hoofdstuk 3.

Bron: Panteia.

5.3.2 Kredietverschaffing en leningen

Van de huishoudens die op dit moment te maken hebben met een of meerdere vormen van kredietverschaffing of leningen (13,9%), geeft 33,7% aan de terugbetaling hiervan helemaal niet als een zware last te ervaren, 33,8% ziet het enigszins als een last en 26,2% als een zware last. Dit is duidelijk anders dan we zagen bij de ervaren lasten van huishoudens met achterstallige rekeningen waarbij verreweg het hoogste percentage betrekking had op de huishoudens die het wegwerken ervan als een zware last beschouwden.

Tabel 60 De ervaren last van het terugbetalen van de kredieten en leningen

<i>Ervaren last</i>	<i>Huishoudens met lopend krediet of lening (%)</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000)</i>
Zware last	26,2	256
Enigszins een last	33,8	331
Helemaal geen last	33,7	330
Weet niet	3,8	36
Vraag niet gekregen*	2,5	25
Totaal	100,0	979

* In verband met hercodering hebben ongeveer 25.000 huishoudens (opgehoogd aantal) de vraag naar de ervaren last van het terugbetalen van de kredieten en leningen niet gekregen.

Bron: Panteia.

5.3.3 Afbetalingsregelingen

In Tabel 61 is te zien hoe de huishoudens met afbetalingsregelingen (6,0%) van alle huishoudens van op afbetaling gekochte goederen en diensten de terugbetaling hiervan ervaren. Hierin is te zien dat de hoogste groep wordt gevormd door de huishoudens die de terugbetaling helemaal niet als een last beschouwen (40,9%) en de kleinste groep door de huishoudens die de terugbetaling als zwaar ervaren (18,0%). Net als bij de leningen geldt hierbij een duidelijk ander beeld dan bij de achterstallige rekeningen.

Tabel 61 De ervaren last van de terugbetaling van op afbetaling gekochte goederen

<i>Ervaren last</i>	<i>Huishoudens met lopende afbetalingsregeling (%)</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000)</i>
Zware last	18,0	76
Enigszins een last	35,7	151
Helemaal geen last	40,9	173
Weet niet/wil niet zeggen	3,8	16
Vraag niet gekregen*	1,5	7
Totaal	100,0	422

* In verband met hercodering hebben ongeveer 7.000 huishoudens (opgehoogd aantal) de vraag naar de ervaren last van het terugbetalen van de op afbetaling gekochte goederen niet gekregen.

Bron: Panteia.

Er is ook gekeken of de terugbetaling van sommige op afbetaling gekochte goederen als een zwaardere last wordt ervaren dan van andere goederen. Dit is weergegeven in Tabel 62.

Tabel 62 De ervaren last van de terugbetaling per op afbetaling gekocht goed

	Zware last	Enigszins een last	Helemaal geen last	Aantal huishoudens x 1.000
Auto*	13,3	42,5	43,5	166
Goederen gekocht bij Postorderbedrijven	30,3	22,2	47,5	109
Huishoudelijke apparatuur	47,9	25,1	27,0	59
Bruin- en/of witgoed	53,2	24,3	22,5	51
Verbouwing	40,9	20,3	38,7	41
Leenbijstand	45,3	15,8	38,9	38
Telefoon	76,0	0,0	24,0	12

* Deze rij telt niet op tot 100% omdat 0,6% van de huishoudens geen antwoord heeft gegeven.

Bron: Panteia.

Noot: Het totaal van de aandelen telt niet op tot honderd omdat een huishouden meer dan één afbetalingsregeling kan hebben. Verder is de categorie 'anders' niet meegenomen in de tabel.

Van de goederen die het vaakst op afbetaling zijn gekocht, de auto en de goederen bij een postorderbedrijf, wordt in respectievelijk 13,3% en 30,3% van de huishoudens de terugbetaling hiervan als een zware last ervaren. Echter, een groot deel van deze huishoudens beschouwt de afbetaling van deze goederen geenszins als een last. Dit in tegenstelling tot de huishoudelijke apparatuur en bruin- en/of witgoed, waarbij respectievelijk 47,9% en 53,2% de terugbetaling als een zware last ervaart.

5.3.4 Rood staan

Van de huishoudens die minimaal eenmaal per jaar rood staan, geeft ruim een kwart aan (27,2%) in de afgelopen maanden wel eens moeite te hebben gehad om weer een positief saldo te krijgen. Hierbij geldt: hoe hoger de frequentie van het rood staan, hoe vaker respondenten aangeven hier moeite mee te hebben gehad. Van de respondenten die aangeven meestal rood te staan geeft 69,1% aan moeite te hebben gehad weer een positief saldo te krijgen terwijl dat bij de respondenten die hooguit één keer per jaar rood staan 6,5% bedraagt.

BIJLAGE I Onderzoeksverantwoording

Selectie van adressen

Voor de selectie van adressen is gebruik gemaakt van het Nationaal Consumenten Bestand. Dit is het meest complete en actuele bestand van nagenoeg alle mailbare adressen in Nederland: 6,5 miljoen adressen en bijbehorende telefoonnummers van consumenten. Dit bestand is opgebouwd uit een aantal unieke bronnen, waaronder KPN, TPG Post en verhuismutaties. Het bestand is afkomstig van Cendris Customer Information.

Selectiecriteria

Omdat het een onderzoek onder huishoudens betreft zijn er geen nadere criteria gesteld aan het selecteren van de respondenten.

Thuiswonende kinderen van 18 jaar of ouder zijn benaderd via respondenten die zelfstandig of samen met hun partner verantwoordelijk zijn voor hun huishouden. Aan hen is gevraagd of het mogelijk was het eerstjarige thuiswonende kind van 18 of ouder te spreken te krijgen. Zo ja, dan werd hiermee direct gesproken of, indien dat niet mogelijk was, werd een aparte belafsprake gemaakt.

Steekproef

In totaal zijn 16.095 huishoudens benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Na uitsluiting van de onbruikbare nummers en onbereikbare (om welke reden dan ook) huishoudens, is er contact geweest met 13.122 huishoudens. Van dit aantal hebben 8.361 huishoudens geweigerd om deel te nemen aan het onderzoek. Ook zijn er enige respondenten afgevallen vanwege het maken van een afspraak op een later moment die niet nagekomen is, vanwege taalproblemen¹, omdat zij buiten de selectie vielen of omdat zij niet in staat waren om het gesprek te voltooien. Er hebben uiteindelijk netto 3.957 geslaagde gesprekken plaatsgevonden. Hiertoe behoren 148 thuiswonende kinderen. De kinderen buiten beschouwing latend, is de respons bijna 30% - alleszins acceptabel voor een enquête over een gevoelig onderwerp.

Non-respons

Aan de 8.361 weigeraars is gevraagd of zij wel bereid waren om kort enkele vragen te beantwoorden. 1.155 respondenten (ongeveer 14% van het totale aantal weigeraars) hebben hieraan meegewerkt. Dit maakt het voor ons mogelijk te bekijken of er sprake is van selectieve non-respons, wat bij dergelijke gevoelige onderwerpen kan voorkomen. Uit de vergelijking van de antwoorden van de non-responsgroep en de respondenten bleek dat de meeste antwoorden in voldoende mate overeenkomen. Vermeldenswaardig zijn daarbij de antwoorden op de vraag hoe goed de respondenten kunnen rondkomen met het huidige, totale nettoinkomen van het huishouden en op de vraag naar de hoogst voltooide opleiding. Er is dan ook geen reden om aan te nemen dat er sprake is van selectieve non-respons.

¹ Het betreft 1,5% van de gevallen. Op basis van een vergelijking van de data met CBS-materiaal blijkt dat de representativiteit ook op het punt van etniciteit voldoende is.

Weging en ophoging

Er is bekeken in hoeverre de respondenten een representatief beeld geven van de gehele populatie. Hieruit bleek dat weging noodzakelijk was. Daartoe is een gecombineerde wegingsvariabele samengesteld, waarin huishoudenssamenstelling, leeftijd en opleidingsniveau van de respondent zijn samengevoegd. Deze wegingsvariabele is ontleend aan de zogenaamde 'Gouden Standaard' (2008), een herwegingsbron die tot stand is gekomen op basis van CBS-gegevens.

Om ook absolute cijfers te kunnen presenteren over de Nederlandse bevolking is vervolgens ook een ophoogfactor (het totale aantal huishoudens gedeeld door het aantal huishoudens in de steekproef) toegepast.

Voor de thuiswonende kinderen van 18 jaar of ouder beschikken we niet over bruikbare randtotalen. Het is daarmee niet mogelijk om absolute cijfers te verstrekken die betrekking hebben op deze groep. Wel is dezelfde wegingsfactor toegepast als voor het huishouden waartoe de kinderen behoren. Dat was mogelijk omdat de groepen die wel en die niet mee wilden of konden doen op een aantal belangrijke kenmerken (respondent huishouden) overeen bleken te komen. De gegevens over thuiswonende kinderen van 18 jaar of ouder zijn daarmee representatief op huishoudenniveau.

BIJLAGE II Samenstelling begeleidingscommissie

Tijdens het onderzoek is Panteia begeleid door een begeleidingscommissie waarin de volgende personen waren vertegenwoordigd.

De heer J. von den Hoff, Raad voor de Rechtsbijstand
Mevrouw C. Huisman, NVVK
Mevrouw A. Koks, ministerie van Justitie
De heer A. Luten, Nibud
De heer M. Meihuizen, VNG
De heer E. Radius, MO-groep
De heer J. Timmermann, Divosa
De heer R. de Vos, Gemeente Amsterdam

Vanuit het ministerie van SZW is het onderzoek begeleid door de heer W. van der Laan en mevrouw J. Day. De heer W. van der Laan was betrokken bij het eerste gedeelte van het onderzoek. Door verandering van functie heeft mevrouw Day de begeleiding van hem overgenomen.

BIJLAGE III Vergelijking met ander inkomens- en armoede- onderzoek in Nederland

Inleiding

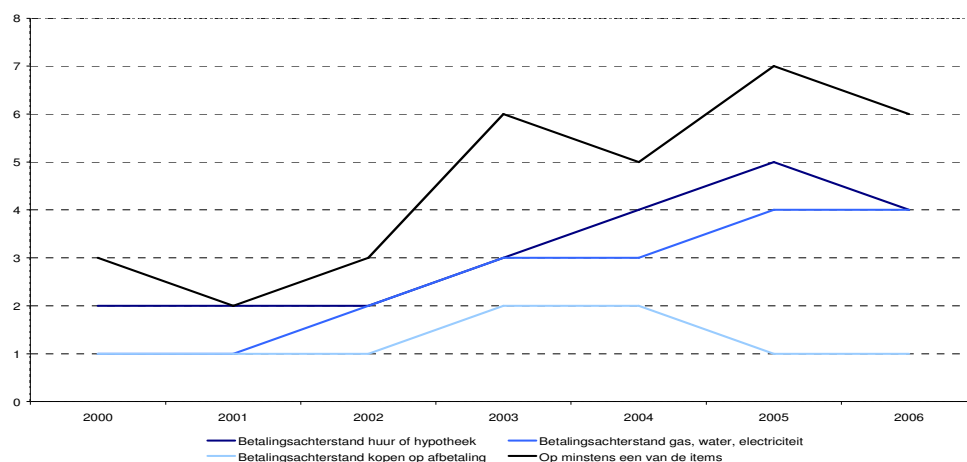
In Nederland wordt regelmatig onderzoek uitgevoerd naar armoede, betalingsachterstanden en schulden. Periodiek onderzoek is uitgevoerd door het CBS, SCP en IVA. De afgelopen jaren zijn er ook verschillende eenmalige onderzoeken geweest, waaronder wetenschappelijk onderzoek en opdrachtonderzoek ter beantwoording van specifieke beleidsvragen. In deze bijlage worden de uitkomsten van voorliggend onderzoeksrapport vergeleken met eerder gevonden onderzoeksresultaten.

SILC, Europees bureaus voor statistiek

De lidstaten van de Europese Unie zijn overeengekomen dat de Europese Commissie op de hoogte moet zijn van de inkomensverdeling en het niveau en de structuur van armoede en sociale uitsluiting binnen de EU. In dit kader is met een verordening bepaald dat de lidstaten een systematische statistiek moeten bijhouden over inkomen en leefomstandigheden. Sinds 2004 bestaat deze statistiek onder de naam 'Statistics on Income and Living Conditions (SILC)'. In artikel 1 van de verordening (16 juni, nr. 1177/2003) is vastgelegd dat het de bedoeling is om tot een 'gemeenschappelijk kader te komen voor de systematische productie van een communautaire statistiek'. Deze moet tussen lidstaten vergelijkbare en actuele zowel transversale als longitudinale gegevens bevatten over inkomens, armoede en sociale uitsluiting. In Nederland is het CBS verantwoordelijk voor de uitvoering van SILC.

Uit deze on line beschikbare gegevens van SILC blijkt dat in 2006 zes procent van de Nederlandse huishoudens een financieel probleem heeft in die zin dat zij te maken hebben met één of meer betalingsachterstanden. Het gaat om 428.765 huishoudens (zie Figuur 1).

Figuur 1 Financiële problemen huishoudens (huishoudens met schulden als % van alle huishoudens in Nederland)

Bron: CBS, 2008.

Vergelijking met Monitor Betalingsachterstanden 2008

Het beeld van de Monitor komt overeen met dat van SILC. De cijfers die met de Monitor over 2008 zijn verzameld passen goed in de stijgende trend bij de cijfers die over de periode 2006-2006 met SILC zijn verkregen. Volgens de Monitor heeft 8% van de Nederlandse huishoudens in 2008 ten minste één achterstallige rekening. Dit zou een stijging inhouden van 2% ten opzichte van de SILC-cijfers van 2006.

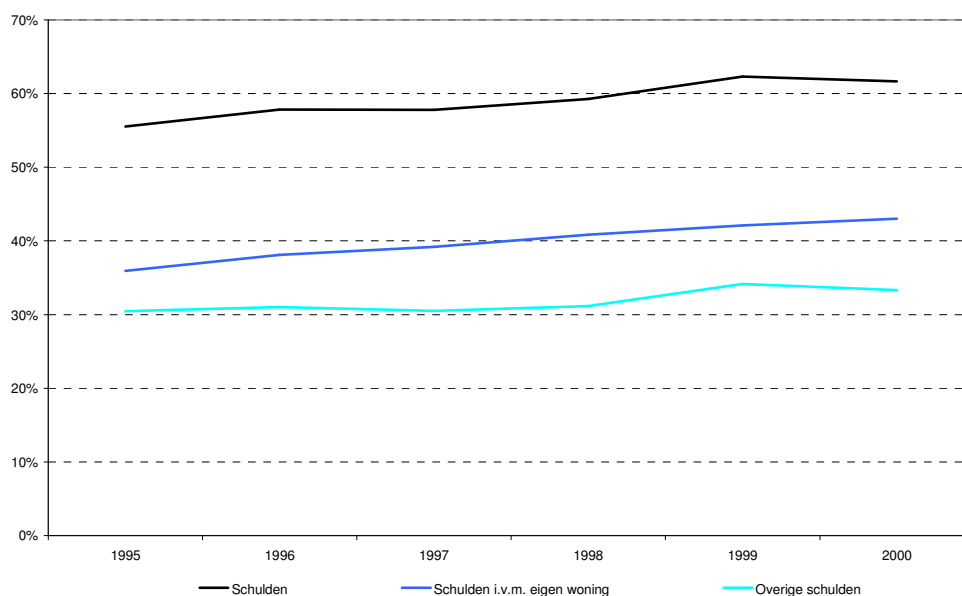
CBS Budgetonderzoek

Het CBS voert doorlopend het Budgetonderzoek uit. Doel hiervan is om een beeld te krijgen van de consumptieve bestedingen van huishoudens. In het kader van dit onderzoek worden gegevens verzameld over de kenmerken van het huishouden, de woonsituatie en kenmerken van (duurzame) consumptie. Aan de deelnemers wordt gevraagd om gedurende een kwart maand een huishoudboekje bij te houden. Daarnaast wordt voor de rest van het jaar gevraagd naar grotere uitgaven. Het onderzoek levert informatie op over de volgende onderwerpen:

- Gedetailleerd consumptiegedrag zoals dagelijkse boodschappen.
- Het bezit van duurzame goederen zoals koelkast, wasautomaat, hifi-apparaatuur.
- Algemeen consumptiegedrag zoals op vakantie gaan, elektriciteits-/gasverbruik.
- Samenstelling van tegoeden en schulden.

Wat betreft het laatste onderdeel wordt in de vragenlijsten gevraagd naar de omvang van verschillende typen van schulden. Het CBS ontsluit de resultaten van dit onderzoek in het openbaar slechts op hoofdlijnen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen schulden op onroerend goed (waaronder de eigen woning) en overige schulden. Onder de laatste noemer wordt een breed scala aan kredietfaciliteiten geschaard zoals consumptief krediet, studieschuld, afbetalingskrediet, roodstand en belastingschuld.

Figuur 2 Huishoudens met schulden (in % van totaal aantal huishoudens)

Bron: CBS, Budgetonderzoek, 2008.

Vergelijking met Monitor Betalingsachterstanden 2008

De cijfers van het CBS en de Monitor 2008 zijn moeilijk met elkaar te vergelijken. In de eerste plaats vanwege het ontbreken van recente CBS-cijfers. Een mogelijke tweede verklaring vormen definitieverschillen. Volgens het CBS had in 2000, 33% van alle huishoudens een schuld. Dat ligt op een wat hoger niveau dan de bijna 27% in de Monitor.

Huishoudens met risicovolle schulden, IVA 2007

In 2007 heeft IVA onderzoek uitgevoerd naar het aantal Nederlandse huishoudens met problematische schulden en het aantal met een gerede kans daarop. De schatting die het onderzoek oplevert loopt uiteen van minimaal 101.000 tot maximaal 158.000 huishoudens. De berekeningen zijn gebaseerd op het aantal huishoudens met achterstallige rekeningen.

De ruime marge tussen minimum- en maximumschatting komt volgens de onderzoekers voort uit een moeilijk af te bakenen definitie voor risicovolle schuld. In het onderzoek is de definitie van de NVVK als uitgangspunt genomen. Bij de analyse van de verzamelde gegevens is echter gebleken dat de antwoorden onvoldoende houvast bieden om vast te stellen of een huishouden voldoet aan de NVVK-criteria. Op basis van een confrontatie van deze raming met andere bronnen schatten de onderzoekers dat het aantal richting de maximumraming van 158.000 gaat.

Ondanks de kanttekeningen bij de schatting biedt de studie wel inzicht in de kenmerken van de huishoudens die risicovolle schulden hebben. Ook is met het onderzoek een beeld verkregen van de aard en omvang van de schulden. Ruim driekwart van de huishoudens met risicovolle schulden heeft een totale beta-

lingsachterstand van minder dan 5.000 euro. 22% heeft hogere achterstanden. Veel voorkomende betalingsachterstanden komen voort uit de mogelijkheid om rood te staan, hebben betrekking op onbetaalde rekeningen van energiebedrijven en waterbedrijven en woonlasten en betreffen ten slotte vaak achterstanden in de betaling van huur of hypotheek (zie: Tabel 63).

Tabel 63 Betalingsachterstanden van huishoudens met risicovolle schulden (in %)

<i>Aard van betalingsachterstanden</i>	
Woonlasten	
Woninghuur of hypotheek	42
Op rekeningen	
Energie en/of waterbedrijven	45
Ziektekostenverzekering	39
Inboedel- en/of WA-verzekering	11
Andere rekeningen	46
Op leningen	
Afbetalingskrediet	37
Rood staan	50
Lening familie en/of vrienden	26
Lening IBG (studiefinanciering)	4
Hypotheek tweede woning	0
Andere lening	21

Bron: IVA, 2007.

Vergelijking met Monitor Betalingsachterstanden 2008

Een goede vergelijking met de resultaten van IVA kan pas plaatsvinden als het verdiepende deel van het onderzoek is uitgevoerd.

BIJLAGE IV Vragenlijst telefonische enquête

Introductie

Goedemorgen/-middag/- avond mevrouw/mijnheer, u spreekt met van Pan-teia. In opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voeren wij een onderzoek uit naar de financiële situatie van huishoudens. Zou ik u in verband hiermee een aantal vragen mogen stellen?

Ik benadruk dat alle gegevens vertrouwelijk worden behandeld en dat bij de verwerking ervan uw anonimiteit is gewaarborgd.

- ja
- nee

Indien antwoord is ja ga naar vraag A01.

Non-responsegedeelte

Vraag WA0

Bent u wel bereid om kort enkele algemene vragen te beantwoorden? Dit neemt niet meer dan een minuut in beslag.

- 1 ja
- 2 nee

Indien nee:

Bedankt u voor uw tijd en ik wens u nog een prettige dag/avond

Vraag WA1

Wat is uw leeftijd?

Vraag WA2

Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- 1 geen onderwijs
- 2 uitsluitend lager of basisonderwijs
- 3 VMBO/LBO (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtsschool)
- 4 MAVO (MULO/ULO)
- 5 MBO (MTS, MEAO)
- 6 HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum
- 7 HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)
- 8 WO (universiteit, Post-HBO)
- 9 wil niet zeggen

Vraag WA3

Enq.: NOTEER GESLACHT VAN DE RESPONDENT

- 1 man
- 2 vrouw

Vraag WA4

Hoe goed kunt u rondkomen met het huidige, totale netto-inkomen van uw huishouden? Kunt u dit aangeven met een cijfer? Hierbij staat de 1 voor zeer moeilijk en de 6 voor zeer gemakkelijk.

Vraag WA5

Heeft u in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening gehad?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Respondenten die alleen of samen met hun partner verantwoordelijk zijn voor de financiële situatie van het huishouden

We beginnen met enkele algemene vragen.

Vraag A01

Wat is de samenstelling van uw huishouden?

- 1 alleenstaande zonder thuiswonende kinderen
- 2 gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen
- 3 gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen
- 4 alleenstaande met thuiswonende kinderen
- 5 thuiswonend (bij een van de ouders)

Indien vraag A01 is gelijk aan 1 door naar A010

Vraag A02

Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden, inclusief uzelf?

Indien vraag A01 = 3 of A01 = 4:

Vraag A02b

Zijn er in uw huishouden thuiswonende kinderen van 18 jaar en ouder? Zo ja, hoeveel?

– Ja namelijk | kinderen

Vraag A010

Bent u of uw partner eigenaar van uw woning?

- 1 ja, eigenaar
- 2 nee, huurder
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag A010 is gelijk aan 2 dan door naar A012

Indien vraag A010 is gelijk aan 3 dan door naar A013

Vraag A011

Rusten er momenteel nog een of meerdere hypotheke(n) op deze woning?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag A012

Huurt u deze woning/woonruimte van:

- 1 woningbouwvereniging/wooncorporatie
- 2 verzekeringsmaatschappij, vastgoedmaatschappij/-beheerder, pensioenfonds
- 3 particulier
- 4 wil niet zeggen

Vraag A013

Hoe zwaar zijn uw maandelijkse woonlasten?

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 4 wil niet zeggen

(ENQ: Wat zijn woonlasten? huur/hypotheek, gas/water/elektra, verzekering etc.)

Vraag A014

Maakt u op dit moment gebruik van een schuldregeling?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag A014 groter dan 1 dan door naar F01

Vraag A015

Kunt u aangeven van welke schuldhulpverlening?

- 1 minnelijke schuldhulpverlening
- 2 WSNP (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (loopt via de rechter))
- 3 wil niet zeggen

Vraag A016

Van welke organisatie krijgt u hierbij ondersteuning?

ENQ: Meerdere antwoorden mogelijk

- 1 gemeentelijke kredietbank (GKB)
- 2 gemeente (sociale dienst of afdeling schuldhulpverlening)
- 3 particuliere schuldhulpverleningsorganisatie
- 4 bewindvoerder (medewerker krediet- of stadsbank, particuliere bewindvoerderorganisatie, medewerker advocatenkantoor)
- 5 wil niet zeggen

F01INTR. Voor een onderzoek als dit is het nodig dat we globaal het huishoudinkomen weten. Mag ik u daarom vragen hoeveel geld er NETTO per MAAND binnenkomt in uw huishouden?

- 1 ja
- 2 nee

Vraag F01

Hoe hoog is het maandelijks NETTO inkomen van uw huishouden? Enq.: Het gaat om het inkomen na aftrek van belastingen en premies. Inkomen is bijv.: nettolonen, nettobedrijfsopbrengsten voor zelfstandigen, sociale uitkeringen, kinderbijslag, huuropbrengsten, huurtoeslag, zorgtoeslag, kindertoeslag en alimentatie, tegemoetkoming schoolkosten.

Indien geen bedrag genoemd:

Vraag F01A

Enq.: LEES OP

Kunt u wel aangeven in welke categorie het netto-inkomen van uw huishouden per maand valt?

- 1 minder dan 1.000 euro per maand
- 2 van 1.000 tot 1.500 euro
- 3 van 1.500 tot 2.000 euro
- 4 van 2.000 tot 3.000 euro
- 5 van 3.000 tot 4.000 euro
- 6 van 4.000 tot 5.000 euro
- 7 van 5.000 tot 7.500 euro
- 8 van 7.500 tot 10.000 euro
- 9 netto 10.000 euro of meer per maand
- 10 wil niet zeggen

Vraag F02

Heeft u bij dit inkomen ook de volgende toeslagen of tegemoetkomingen opgeteld die u mogelijk ontvangt?

*Items popup

! ja

! nee

! n.v.t. ontvang ik niet

! wil niet zeggen

- 1 huurtoeslag
- 2 zorgtoeslag
- 3 kindertoeslag
- 4 kinderbijslag
- 5 alimentatie
- 6 kinderopvangtoeslag
- 7 tegemoetkoming schoolkosten

Indien 1 of meer van de toeslagen of tegemoetkomingen die worden ontvangen niet zijn meegeteld:

Vraag F02A

Hoe hoog is het maandelijks NETTO inkomen van uw huishouden, inclusief toeslagen, teruggaven en tegemoetkomingen?

Enq.: Het gaat om het inkomen na aftrek van belastingen en premies, van alle personen van uw huishouden bij elkaar opgeteld

Inkomen is bijv.: nettolonen, nettobedrijfsopbrengsten voor zelfstandigen, sociale uitkeringen, kinderbijslag, huuropbrengsten, huurtoeslag, zorgtoeslag, kindertoeslag en alimentatie.

Enq.: Bij deze vraag evt. helpen met totaalplaatje. Dus dan komt u ongeveer op...

maandelijks NETTO inkomen van uw huishouden, inclusief toeslagen etc.

Vraag F03

Heeft u te maken met buitengewone uitgaven?

1 ja

2 nee

3 wil niet zeggen

Vraag F03A

Hoe hoog zijn deze gemiddeld per maand?

Vraag F04

Hoe goed kunt u rondkomen met het huidige, totale netto-inkomen van uw huishouden? Kunt u dit aangeven met een cijfer? Hierbij staat de 1 voor zeer moeilijk en de 6 voor zeer gemakkelijk.

Vraag F04A

Hoe groot moet, volgens u, voor uw huishouden het totale beschikbare inkomen per maand zijn om juist rond te komen, dwz de eindjes aan elkaar te knopen? Het gaat om het bedrag dat nodig is ten behoeve van uw huidige manier van leven.

Indien A02b = 0 dan door naar F06

Vraag F05

Als u voor uw thuiswonende kind(eren) van 18 jaar en ouder zou moeten aangeven hoe goed zij kunnen rondkomen met hun huidige netto beschikbare inkomen/budget, welk cijfer zou u hier dan voor geven? Hierbij staat de 1 voor zeer moeilijk en de 6 voor zeer gemakkelijk.

Vraag F06

Kan uw huishouden onverwachte noodzakelijke uitgaven doen ter waarde van 850 euro, zonder daarvoor geld te lenen of op afbetaling te kopen?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

B01. De volgende vragen gaan over eventuele achterstallige rekeningen binnen uw huishouden.

Vraag B01

Heeft u voor de volgende kostenposten de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening gehad?

*Items popup

! ja

! nee

! wil niet zeggen

- 1 Hypotheek of huur.
- 2 Elektriciteit, water of gas.
- 3 Ziektekostenverzekering.
- 4 Leningen of op afbetaling kopen.
- 5 Inboedel- of WA-verzekering.
- 6 Telefoonrekeningen (Enq.: Telefoonrekeningen van kinderen tellen ook mee)
- 7 Overige rekeningen, zoals schoolgeld, collegegeld, belastingen of abonnementen.

Indien B01_1 t/m B01_7 = nee en A02b is 0 dan door naar B09

Indien B01_1 t/m B01_7 = nee en A02b is groter dan 0 dan door naar B07

Vraag B02

U gaf aan dat u in uw huishouden in de afgelopen 12 maanden niet op tijd heeft kunnen betalen. Wat is de reden daarvan?

- 1 financieel
- 2 vergeten
- 3 achterstand in eigen administratie
- 4 fout in administratie van de organisatie
- 5 wil niet zeggen

Indien B02 is groter dan 1 en A02b is 0 dan door naar B09
Indien B02 is groter dan 1 en A02b is groter dan 0 dan door naar B07

Vraag B03

Heeft uw huishouden op dit moment te maken met achterstallige rekeningen?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag B04

Kunt u aangeven hoe groot uw totale betalingsachterstand is? Het gaat dus om alle betalingen die u had moeten doen, maar waarmee u nu een achterstand heeft. Het gaat ons niet om het exacte bedrag, maar probeert u het wel zo goed mogelijk te schatten.

Enq: Vergeet u daarbij niet de achterstallige betalingen van huur, hypotheek, aflossingen van leningen, gas, water, elektriciteit etc.

- 1 minder dan 500 euro
- 2 tussen 500 en 2.000 euro
- 3 tussen de 2.000 en 5.000 euro
- 4 tussen de 5.000 en 10.000 euro
- 5 tussen de 10.000 en 20.000 euro
- 6 tussen de 20.000 en 50.000 euro
- 7 meer dan 50.000 euro
- 8 wil niet zeggen

Vraag B05

Hoe zwaar is het voor uw huishouden om deze achterstallige rekening(en) weg te werken?

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 4 wil niet zeggen

Indien meer dan 1 achterstallige rekening en B05 is kleiner dan 3:

Vraag B06

Kunt u aangeven welke achterstallige rekeningen met name zwaar wegen om weg te werken?

ENQ: Spontaan laten antwoorden, meerdere antwoorden mogelijk

Meer antwoorden mogelijk

- 1 Hypotheek of huur.
- 2 Elektriciteit, water of gas.
- 3 Ziektekostenverzekering.
- 4 Leningen.
- 5 Inboedel- of WA-verzekering.
- 6 Telefoonrekeningen (Enq.: Telefoonrekeningen van kinderen tellen ook mee)
- 7 Overige rekeningen, zoals schoolgeld, collegegeld, belastingen of abonnementen.
- 8 Alimentatie
- 9 wil niet zeggen

Indien A02b is groter dan 0

Vraag B07

Kunt u aangeven of uw thuiswonende kind(eren) van 18 jaar en ouder op dit moment te maken hebben met achterstallige rekeningen?

- 1 ja, zij hebben te maken met achterstallige rekeningen
- 2 nee, zij hebben niet te maken met achterstallige rekeningen
- 3 wil niet zeggen

Vraag B08

Hoe zwaar is het voor dit thuiswonende kind (deze kinderen) om deze achterstallige rekening weg te werken?

Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 4 wil niet zeggen

Vraag B09

Heeft uw huishouden in de afgelopen 12 maanden problemen ondervonden bij het doen van een aankoop als gevolg van een registratie bij het BKR (Bureau Krediet Registratie)?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien B01_2 is ja of B01_6 is ja:

Vraag B010

Is uw huishouden als gevolg van een achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden afgesloten geweest van voorzieningen als telefoon, verwarming, water, gas of elektriciteit?

- ja
- nee
- wil niet zeggen

Vraag B011

Heeft uw huishouden in de afgelopen 12 maanden een brief van een deurwaarder of incassobureau ontvangen als gevolg van een achterstallige rekening?

- ja
- nee
- wil niet zeggen

Indien vraag B011 is 1:

Vraag B012

Heeft dit geleid tot een contact met een deurwaarder of incassobureau of tot een schuldregeling?

- ja
- nee
- wil niet zeggen

Vraag R01

Heeft u de mogelijkheid om rood te staan op een of meerdere betaalrekeningen?

- ja
- nee
- wil niet zeggen

Indien vraag R01 is groter dan 1 dan door naar vraag C01.

Vraag R02

Kunt u aangeven welke van de volgende stellingen het meest op uw huishouden van toepassing is?

Uw huishouden

- 1 staat nooit rood
- 2 staat hooguit één keer per jaar rood
- 3 staat hooguit één keer per kwartaal rood
- 4 staat hooguit één keer per maand rood
- 5 staat meestal rood
- 6 wil niet zeggen

Vraag R03

Tot welk bedrag heeft u in de afgelopen 12 maanden rood gestaan?

Vraag R04

Heeft u in de afgelopen 12 maanden wel eens moeite gehad om weer een positief saldo te krijgen?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag C01

Heeft u een of meerdere creditcards, zoals Mastercard, Visacard en American Express?

- 1 ja, één
- 2 ja, twee
- 3 ja, meer dan twee
- 4 nee
- 5 wil niet zeggen

Indien vraag C01 groter dan 3 dan door naar K01

Vraag C02

Kunt u uw creditcardschuld altijd in de volgende maand aflossen?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag C03

Heeft u op dit moment te maken met een gespreide afbetaalregeling van uw creditcardschuld?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag C03 is groter dan 1 dan door naar K01

Vraag C04

Welk bedrag staat er op dit moment nog open?

Vraag K01

Loopt er binnen uw huishouden op dit moment een afbetalingsregeling? ENQ: Dit wil zeggen dat u iets op krediet heeft gekocht, waarvoor u in termijnen terug moet betalen.

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag K01 is groter dan 1 dan door naar vraag L01

Vraag K02

Kunt u aangeven of uw huishouden als gevolg van de aanschaf van de volgende producten of diensten te maken heeft met deze afbetalingsregeling?

ENQ: Antwoorden oplezen, meerdere antwoorden mogelijk

- 1 producten gekocht bij postorderbedrijf
- 2 auto
- 3 huishoudelijke apparatuur
- 4 bruin- en/of witgoed (wasmachines, koelkasten, vriezers etc.)
- 5 telefoon
- 6 leenbijstand
- 7 wil niet zeggen

Vraag K03

Welk bedrag staat er op dit moment nog open vanwege het aankopen op afbetaling?

Vraag K04

Hoe zwaar is voor uw huishouden de terugbetaling van de op afbetaling gekochte artikelen?

Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 4 wil niet zeggen

De volgende vragen gaan over kredietverschaffing en leningen.

Vraag L01

Heeft uw huishouden op dit moment geld geleend door middel van een doorlopend krediet of persoonlijke lening?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag L01 is groter dan 1 door naar vraag L02

Vraag L01a

Voor welk bedrag?

Vraag L02

Heeft uw huishouden op dit moment geld geleend bij vrienden, familie of kennissen?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag L02 is groter dan 1 door naar vraag L03

Vraag L02a

Voor welk bedrag?

Vraag L03

Heeft uw huishouden een hypotheek op een vakantiehuis, tweede woning of bedrijfspand? ENQ: Let op, het gaat hier om extra hypotheeken

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag L03 is groter dan 1 door naar vraag L04

Vraag L03a

Kunt u aangeven voor welk bedrag er is geleend?

ENQ: Bij meerdere de hoogste hypotheek nemen

Vraag L04

Heeft uw huishouden op dit moment een onderpand of belening bij een gemeentelijk pandhuis (pandhuishouder) of in de verkoop/terugkoopoptie bij een commerciële partij zoals Cash Converters, of Money Wheels?

- 1 ja, beide
- 2 ja, alleen een onderpand of belening bij een gemeentelijk pandhuis
- 3 ja, alleen een verkoop/terugkoopoptie van mijn onderpand/belening bij een commerciële partij
- 4 nee, geen van beide
- 5 wil niet zeggen

Indien vraag L04 is groter dan 1 door naar vraag L05

Vraag L04a

Kunt u aangeven voor welk bedrag uw huishouden goederen in onderpand heeft?

Vraag L05

Heeft uw huishouden op dit moment nog andere leningen dan de zojuist genoemde? Zo ja, welke?

Enq.: Genoemd zijn: consumptieve lening/doorlopend krediet/pers. lening, lening bij familie, vrienden kennissen, of hypotheek op vakantiehuis, tweede huis of bedrijfspand.

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag L05 is groter dan 1 door naar vraag L06

Vraag L05a

Kunt u aangeven voor welk bedrag deze andere leningen zijn afgesloten?

Indien L01=1 of L02=1 of L03=1 of L04 is kleiner dan 4 of L05 is anders:

Vraag L06

Hoe zwaar is voor uw huishouden de terugbetaling van de zojuist genoemde lening?

Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 4 wil niet zeggen

Vraag S01

Beschikt uw huishouden over tegoeden op één of meer spaarrekeningen of beleggingsrekeningen?

Enq.: Het gaat hier om tegoeden op spaarrekeningen, spaardeposito's, spaarloon, belegging in aandelen, obligaties en overige fondsen.

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag S02

Kunt u aangeven hoe groot deze tegoeden bij elkaar opgeteld ongeveer zijn?

AA02. Tot slot zijn er nog enkele vragen over uw personalia en huishouden.

Enq.: NOTEER GESLACHT VAN DE RESPONDENT

- 1 man
- 2 vrouw

Vraag AA01

Wat is uw leeftijd?

Vraag AA03

Bent u momenteel fulltime, parttime of niet werkzaam?

- 1 fulltime (35 uur of meer per week)
- 2 parttime (12 t/m 34 uur per week)
- 3 parttime (minder dan 12 uur per week)
- 4 niet werkzaam
- 5 wil niet zeggen

Indien vraag AA03 is gelijk aan 4:

Vraag AA04

Bent u momenteel:

- 1 met pensioen of in de VUT
- 2 arbeidsongeschikt
- 3 werkloos/werkzoekend
- 4 studerend/in opleiding
- 5 huisvrouw/huisman
- 6 wil niet zeggen

Indien vraag A01 is gelijk aan 2 of 3:

Vraag AA05

Is uw partner momenteel fulltime, parttime of niet werkzaam?

- 1 fulltime (35 uur of meer per week)
- 2 parttime (12 t/m 34 uur per week)
- 3 parttime (minder dan 12 uur per week)
- 4 niet werkzaam
- 5 wil niet zeggen

Indien vraag AA05 is gelijk aan 4

Vraag AA08

Is uw partner momenteel:

- 1 met pensioen of in de VUT
- 2 arbeidsongeschikt
- 3 werkloos/werkzoekend
- 4 studierend/in opleiding
- 5 huisvrouw/huisman
- 6 wil niet zeggen

Vraag AA09

Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- 1 geen onderwijs
- 2 uitsluitend lager of basisonderwijs
- 3 VMBO/LBO (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtsschool)
- 4 MAVO (MULO/ULO)
- 5 MBO (MTS, MEAO)
- 6 HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum
- 7 HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)
- 8 WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)
- 9 wil niet zeggen

Indien vraag A01 is gelijk aan 2 of vraag A01 is gelijk aan 3:

Vraag AA10

Wat is de hoogst voltooide opleiding van uw partner?

- 1 geen onderwijs
- 2 uitsluitend lager of basisonderwijs
- 3 VMBO/LBO (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtsschool)
- 4 MAVO (MULO/ULO)
- 5 MBO (MTS, MEAO)
- 6 HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum
- 7 HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)
- 8 WO (universiteit, Post-HBO)
- 9 wil niet zeggen

Vraag P06

In welk land bent u geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Duitsland
- 7 België
- 8 Indonesië of Molukken
- 9 wil niet zeggen

Vraag P07

Hoeveel jaar geleden bent u naar Nederland gekomen?

Vraag P08

In welk land is uw vader geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Duitsland
- 7 België
- 8 Indonesië of Molukken
- 9 wil niet zeggen

Vraag P09

En in welk land is uw moeder geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Duitsland
- 7 België
- 8 Indonesië of Molukken
- 9 wil niet zeggen

Indien vraag A01 is gelijk aan 2 of vraag A01 is gelijk aan 3:

Vraag P10

In welk land is uw partner geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Duitsland
- 7 België
- 8 Indonesië of Molukken
- 9 wil niet zeggen

Indien vraag A01 is gelijk aan 2 of vraag A01 is gelijk aan 3:

Vraag P10A

En in welk land is de vader van uw partner geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Duitsland
- 7 België
- 8 Indonesië of Molukken
- 9 wil niet zeggen

Indien vraag A01 is gelijk aan 2 of vraag A01 is gelijk aan 3:

Vraag P10B

En in welk land is de moeder van uw partner geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Duitsland
- 7 België
- 8 Indonesië of Molukken
- 9 wil niet zeggen

EXTRA1. Tot slot wil ik u vragen of u, tegen een vergoeding van 50 euro, bereid bent mee te werken aan een ander onderzoek. In dit onderzoek wordt dieper ingegaan op de achtergronden van uw financiële positie. Dit gesprek zal ruim een uur duren en zal worden afgenomen door een onderzoeker van ons instituut.

Enq.: Het is niet gegarandeerd dat mensen zullen deelnemen aan het onderzoek. Er wordt een representatieve selectie gemaakt uit degenen die bereid zijn deel te nemen.

Het gesprek zal thuis plaatsvinden (of waar de respondent wil, in het voorjaar van 2009).

Bent u bereid om aan dit onderzoek mee te werken?

- 1 ja
- 2 nee

Dank u wel. Dan wil ik hiervoor enkele adresgegevens van u noteren.

- 1 voorletters
- 2 voorvoegsel
- 3 achternaam
- 4 adres
- 5 postcode
- 6 plaats
- 7 telefoonnummer
- 8 e-mailadres

U heeft eerder aangegeven dat u een of meer thuiswonende kinderen van 18 jaar of ouder heeft. Het ministerie van SZW is in het bijzonder geïnteresseerd in de financiële situatie van thuiswonende kinderen van 18 jaar en ouder, zou ik uw eerstjarige kind van 18 jaar of ouder kunnen spreken?

ENQ: Als kind niet aanwezig is vragen of je later nog een keer terug mag bellen voor het kind. Als dat mag in het volgende scherm naam van kind noteren en in betreffende case een afspraak maken.

- 1 Ja
- 2 Ja maar is niet thuis
- 3 Nee

Thuiswonende 18+-kinderen

Vraag KA014

Maak jij op dit moment gebruik van schuldhulpverlening?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien KA014 is groter dan 1 dan door naar vraag A017

Vraag KA015

Kun jij aangeven van welke schuldhulpverlening?

- 1 minnelijke schuldhulpverlening
- 2 WSNP
- 3 wil niet zeggen

Vraag KA016

Van welke organisatie krijg je hierbij ondersteuning? ENQ: Meerdere antwoorden mogelijk

- 1 gemeentelijke kredietbank (GKB)
- 2 gemeente (sociale dienst of afdeling schuldhulpverlening)
- 3 particuliere schuldhulpverleningsorganisatie
- 4 bewindvoerder (medewerker krediet- of stadsbank, particuliere bewindvoerderorganisatie, medewerker advocatenkantoor)
- 5 wil niet zeggen

Vraag KA017

Welke situatie is op dit moment op jou van toepassing? (ENQ: meer antwoorden mogelijk)

- 1 ik werk
- 2 ik volg een opleiding
- 3 ik ben werkloos/werkzoekend
- 4 ik ben arbeidsongeschikt
- 5 wil niet zeggen

Indien vraag KA017 is groter dan 1 dan door naar vraag F01

Vraag KA018

Werk je momenteel fulltime of parttime?

- 1 fulltime (35 uur of meer per week)
- 2 parttime (12 t/m 34 uur per week)
- 3 parttime (minder dan 12 uur per week)
- 4 wil niet zeggen

Voor een onderzoek als dit is het nodig dat we globaal weten hoeveel inkomsten/budget je hebt. Mag ik je daarom vragen hoeveel geld je NETTO per MAAND ontvangt?

- 1 ja
- 2 nee

Vraag KF01

Hoeveel geld (inkomsten) ontvang jij NETTO per maand? Enq.: Het gaat om het inkomen na aftrek van belastingen en premies.

Inkomen is bijv.: nettolonen, nettobedrijfsopbrengsten voor zelfstandigen, sociale uitkeringen, tegemoetkoming schoolkosten.

Vraag KF01A

Enq.: LEES OP Kun je wel aangeven in welk categorie je netto-inkomen per maand ontvangt valt?

- 1 minder dan 500 euro per maand
- 2 van 500 tot 750 euro
- 3 van 750 tot 1.000 euro
- 4 van 1.000 tot 1.250 euro
- 5 van 1.250 tot 1.500 euro
- 6 van 1.500 tot 2.000 euro
- 7 van 2.000 tot 3.000 euro
- 8 meer dan 3.000 euro per maand
- 9 wil niet zeggen

Vraag KF01B

Ontvang jij van je ouders een bijdrage ter ondersteuning in de kosten van jouw levensonderhoud?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag KF0b1 is gelijk aan 1 en KF01A is groter dan 0 en kleiner dan 9:

Vraag KF01C

Heb je dit bedrag ook opgeteld bij het bedrag dat je bij de vorige vraag hebt genoemd?

- 1 ja
- 2 nee

Vraag KF01D

Hoe hoog is het bedrag dat je maandelijks ontvangt, inclusief deze bijdrage?

Vraag KF01E

Betaal je aan je ouder(s) geld om bij te dragen in de kosten voor het huishouden?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag KF03

Heb je te maken met buitengewone uitgaven, bijvoorbeeld in verband met ziekte of invaliditeit?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien KF03 is gelijk aan 1:

Vraag F03A

Hoe hoog zijn deze gemiddeld per maand?

Vraag KF04

Hoe goed kun je rondkomen met het huidige bedrag dat je netto per maand hebt te besteden? Kun je dit aangeven met een cijfer? Hierbij staat de 1 voor zeer moeilijk en de 6 voor zeer gemakkelijk.

Indien KF04 is groter dan 3 dan door naar vraag F06

Vraag KF04A

Hoe groot moet, volgens jou, het totale beschikbare bedrag per maand zijn om juist rond te komen, dwz de eindjes aan elkaar te knopen? Het gaat om het bedrag dat nodig is ten behoeve van jouw huidige manier van leven.

Vraag F06

Kan jij noodzakelijke uitgaven doen ter waarde van 850 euro, zonder daarvoor geld te lenen of op afbetaling te kopen?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

De volgende vragen gaan over eventuele achterstallige rekeningen die je hebt.

Vraag KB01

Heb jij voor de volgende kostenposten de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening gehad?

*Items popup

! ja

! nee

! wil niet zeggen

- 1 medische kosten
- 2 abonnementen mobiele telefoon, ringtones etc.
- 3 ziektekostenverzekering.
- 4 leningen.
- 5 WA-verzekering.
- 6 contributie (sportclub, verenigingen)
- 7 overige rekeningen, zoals schoolgeld, collegegeld, belastingen of overige abonnementen.

Indien vraag KB01 _1 t/m KB01_7=nee dan door naar vraag KB09

Vraag B02

Jij gaf aan dat je in de afgelopen 12 maanden een of meer rekeningen niet op tijd hebt kunnen betalen. Wat is de reden daarvan?

- 1 financieel
- 2 vergeten
- 3 achterstand in eigen administratie
- 4 fout in administratie van de organisatie
- 5 wil niet zeggen

Indien KB02 is groter dan 1 dan door naar vraag KB09

Vraag KB03

Heb jij op dit moment te maken met achterstallige rekeningen?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag KB04

Kun jij aangeven hoe groot jouw totale betalingsachterstand op dit moment is? Het gaat dus om alle betalingen die jij had moeten doen, maar waarmee je nu een achterstand hebt. Het gaat ons niet om het exacte bedrag, maar probeer het wel zo goed mogelijk te schatten.

- 1 minder dan 200 euro
- 2 tussen 200 en 500 euro
- 3 tussen de 500 en 1.000 euro
- 4 tussen de 1.000 en 1.500 euro
- 5 tussen de 1.500 en 2.000 euro
- 6 tussen de 2.000 en 5.000 euro
- 7 meer dan 5.000 euro
- 8 wil niet zeggen

Vraag KB05

Hoe zwaar is het voor jou om deze achterstallige rekening(en) weg te werken?

Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 4 wil niet zeggen

Indien meer dan 1 achterstallige rekening en KB05 is kleiner dan 3:

Vraag KB06

Kun je aangeven welke achterstallige rekeningen met name zwaar wegen om weg te werken? ENQ: Spontaan laten antwoorden, meerdere antwoorden mogelijk

- 1 medische kosten
- 2 abonnementen mobiele telefoon, ringtones etc.
- 3 ziektekostenverzekering.
- 4 leningen.
- 5 WA-verzekering.
- 6 contributie (sportclub, verenigingen)
- 7 overige rekeningen, zoals schoolgeld, collegegeld, belastingen of overige abonnementen.
- 8 wil niet zeggen

Vraag KB09

Heb jij in de afgelopen 12 maanden problemen ondervonden bij het doen van een aankoop als gevolg van een registratie bij het BKR (Bureau Krediet Registratie)?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag KB01_2 = 1

Vraag KB010

Heb jij als gevolg van een achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden geen gebruik kunnen maken van jouw mobiele telefoon?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag KB011

Heb jij in de afgelopen 12 maanden een brief van een deurwaarder of incassobureau ontvangen als gevolg van een achterstallige rekening?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag KB011=1

Vraag KB012

Heeft dit geleid tot een contact met een deurwaarder of incassobureau of tot een schuldregeling?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag KR01

Heb jij de mogelijkheid om rood te staan op een of meerdere betaalrekeningen?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag KR02

Kun jij aangeven welk van de volgende stellingen het meest op jou van toepassing is?

Ik sta ...

- 1 nooit rood
- 2 hooguit één keer per jaar rood
- 3 hooguit één keer per kwartaal rood
- 4 hooguit één keer per maand rood
- 5 meestal rood
- 6 wil niet zeggen

Vraag KR03

Tot welk bedrag heb jij in de afgelopen 12 maanden rood gestaan?

Vraag R04

Heb jij in de afgelopen 12 maanden wel eens moeite gehad om weer een positief saldo te krijgen?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag KC01

Heb jij één of meerdere creditcards, zoals Mastercard, Visacard en American Express?

- 1 ja, één
- 2 ja, twee
- 3 ja, meer dan twee
- 4 nee
- 5 wil niet zeggen

Vraag KC02

Kun je de creditcardschuld altijd in de volgende maand aflossen?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag KC03

Heb jij op dit moment te maken met een gespreide afbetaalregeling van je creditcardschuld?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Vraag KC04

Welk bedrag staat er op dit moment nog open?

Vraag KK01

Heb jij op dit moment te maken met een afbetalingsregeling (van op afbetaling gekochte goederen)? ENQ: Dit wil zeggen dat je iets op krediet hebt gekocht, waarvoor je in termijnen terug moet betalen.

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag KK01 is groter dan 1 dan door naar vraag KL01

Vraag KK02

Kun jij aangeven welke van de volgende goederen of diensten jij op afbetaling hebt gekocht? ENQ: Antwoorden oplezen, meerdere antwoorden mogelijk

- 1 producten gekocht bij postorderbedrijf
- 2 auto
- 3 huishoudelijke apparatuur
- 4 bruin- en/of witgoed
- 5 mobiele telefoon
- 6 leenbijstand
- 7 wil niet zeggen

Vraag KK03

Welk bedrag staat er op dit moment nog open vanwege het aankopen op afbetaling?

Vraag KK04

Hoe zwaar is het voor jou om de op afbetaling gekochte artikelen terug te betalen?

Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 4 wil niet zeggen

De volgende vragen gaan over kredietverschaffing en leningen.

Vraag KL01

Heb jij op dit moment geld geleend door middel van een doorlopend krediet of persoonlijke lening?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag KL01 is groter dan 1 door naar vraag KL02

Vraag KL01a

Voor welk bedrag?

Vraag KL02

Heb jij op dit moment geld geleend bij vrienden, familie of kennissen?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien vraag KL02 is groter dan 1 door naar vraag KL05

Vraag KL02a

Voor welk bedrag?

Vraag KL05

Heb jij op dit moment nog andere leningen dan de zojuist genoemde? Zo ja, welke? Enq.: Genoemd zijn: consumptieve lening/doorlopend krediet/pers. lening, lening bij familie, vrienden kennissen.

- 1 nee
- 2 wil niet zeggen

Indien vraag KL05 is groter dan 1 door naar vraag KL06

Vraag KL05a

Kun jij aangeven voor welk bedrag deze andere leningen zijn afgesloten?

Indien KL01=1 of KL02 =1 of KL05 =ander:

Vraag KL06

Hoe zwaar is het voor jou om de zojuist genoemde lening terug te betalen?

Is dat ...

- 1 een zware last
- 2 enigszins een last
- 3 helemaal geen last
- 4 wil niet zeggen

Vraag KS01

Beschik jij over tegoeden op één of meer spaarrekeningen of beleggingsrekeningen? Enq.: Het gaat hier om tegoeden op spaarrekeningen, spaardeposito's, spaarloon, belegging in aandelen, obligaties en overige fondsen.

- 1 ja
- 2 nee
- 3 wil niet zeggen

Indien KS01 is 1:

Vraag S02

Kun je aangeven hoe groot deze tegoeden bij elkaar opgeteld ongeveer zijn?

Tot slot zijn er nog enkele vragen over je personalia en huishouden. Enq.: NO-TEER ZWIJGEND GESLACHT VAN DE RESPONDENT

- 1 man
- 2 vrouw

Vraag KAA01

Wat is je leeftijd?

Vraag KAA09

Wat is je hoogst voltooide opleiding?

- 1 geen onderwijs
- 2 uitsluitend lager of basisonderwijs
- 3 VMBO/LBO (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtsschool)
- 4 ben bezig met VMBO/LBO
- 5 MAVO (MULO/ULO)
- 6 MBO (MTS, MEAO)
- 7 ben bezig met MBO
- 8 HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum
- 9 ben bezig met HAVO/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum
- 10 HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)
- 11 ben bezig met HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)
- 12 WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)
- 13 ben bezig met WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)
- 14 wil niet zeggen

Vraag KP06

In welk land ben jij geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Duitsland
- 7 België
- 8 Indonesië of Molukken
- 9 wil niet zeggen

Vraag KP07

Hoeveel jaar geleden ben je naar Nederland gekomen?

Vraag P08

In welk land is jouw vader geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Duitsland
- 7 België
- 8 Indonesië of Molukken
- 9 wil niet zeggen

Vraag KP09

En in welk land is jouw moeder geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Duitsland
- 7 België
- 8 Indonesië of Molukken
- 9 wil niet zeggen

KEXTRA1. Tot slot wil ik je vragen of jij, tegen een vergoeding van 50 euro, bereid bent mee te werken aan een ander onderzoek. In dit onderzoek wordt dieper ingegaan op de achtergronden van je financiële positie. Dit gesprek zal ruim een uur duren en zal worden afgenomen door een onderzoeker van ons instituut.

Enq.: Het is niet gegarandeerd dat mensen zullen deelnemen aan het onderzoek. Er wordt een representatieve selectie gemaakt uit degenen die bereid zijn deel te nemen.

Het gesprek zal thuis plaatsvinden (of waar de respondent wil, in het voorjaar van 2009).

Ben je bereid om aan dit onderzoek mee te werken?

- 1 ja
- 2 nee

Dank je wel. Dan wil ik hiervoor enkele adresgegevens van jou noteren.

- 3 voorletters
- 4 voorvoegsel
- 5 achternaam
- 6 adres
- 7 postcode
- 8 plaats
- 9 telefoonnummer
- 10 e-mailadres

ENQ: Noteer hier eventuele opmerkingen. LET OP: na deze vraag kun je niet meer terug in de vragenlijst!!

BIJLAGE V Bestandsbeschrijving respondenten

Tabel 64 Leeftijdsverdeling respondenten (in %)

19 t/m 34 jaar	9
35 t/m 49 jaar	30
50 t/m 64 jaar	30
65 t/m 97 jaar	31
Totaal	100

Bron: Panteia.

Tabel 65 Leeftijdsverdeling thuiswonende kinderen 18+ (in %)

18 t/m 22 jaar	74
23 t/m 27 jaar	20
28 t/m 51 jaar	7
Totaal	100

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Bron: Panteia.

Tabel 66 Leefsituatie respondenten (in %)

alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	31
gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	32
gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	33
alleenstaande met thuiswonende kinderen	4
Totaal	100

Bron: Panteia.

Tabel 67 Hoogte maandelijks netto-inkomen (incl., toeslagen etc.) (in %)

minder dan 1.000 euro	7
van 1.000 tot 1.500 euro	20
van 1.500 tot 2.000 euro	17
van 2.000 tot 3.000 euro	25
van 3.000 tot 4.000 euro	18
van 4.000 tot 5.000 euro	7
van 5.000 tot 7.500 euro	5
van 7.500 tot 10.000 euro	1
netto 10.000 euro of meer	1
Totaal	100

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Bron: Panteia.

Tabel 68 Hoogte maandelijks netto-inkomen thuiswonende 18+ kinderen (in %)

minder dan 500 euro	39
van 500 tot 750 euro	16
van 750 tot 1.000 euro	7
van 1.000 tot 1.250 euro	13
van 1.250 tot 1.500 euro	8
van 1.500 tot 2.000 euro	11
van 2.000 tot 3.000 euro	1
meer dan 3.000 euro per maand	1
weet niet/wil niet zeggen	4
Totaal	100

Bron: Panteia.

36% van de thuiswonende kinderen 18+ ontvangt van de ouders een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en 1 op de vijf thuiswonende kinderen 18+ betaalt aan zijn ouders geld om bij te dragen in de kosten voor het huishouden.

Tabel 69 Tijdsbesteding respondenten (in %)

fulltime werken (35 uur of meer per week)	29
parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	21
parttime werken (minder dan 12 uur per week)	3
niet werkzaam, waarvan:	47
- met pensioen of in de VUT	31
- arbeidsongeschikt	4
- werkloos/werkzoekend	2
- studeren/in opleiding	0
- huisvrouw/huisman	8
- anders	1
Totaal	100

Bron: Panteia.

Tabel 70 Tijdsbesteding partners (in %)

fulltime werken (35 uur of meer per week)	40
parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	20
parttime werken (minder dan 12 uur per week)	3
niet werkzaam, waarvan:	38
- met pensioen of in de VUT	23
- arbeidsongeschikt	3
- werkloos/werkzoekend	1
- studerend/in opleiding	0
- huisvrouw/huisman	10
- Weet niet. wil niet zeggen	1
Totaal	

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Bron: Panteia.

Tabel 71 Tijdsbesteding thuiswonende kinderen 18+ (in %)

werken	70
opleiding	62
werkloos/werkzoekend	2
arbeidsongeschikt	1
anders	2

Noot: Op deze vraag waren meerdere antwoorden tegelijk mogelijk; de kolomtotalen zijn daarom niet gelijk aan 100%.

Bron: Panteia.

Tabel 72 Hoogst voltooide opleiding respondenten (in %)

geen onderwijs	1
uitsluitend lager of basisonderwijs	8
VMBO/LBO (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtsschool)	15
MAVO (MULO/ULO)	13
MBO (MTS, MEAO)	23
HAVO/VWO/HBS/MMS	7
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	25
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	10
Totaal	100

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Bron: Panteia.

Tabel 73 Hoogst voltooide opleiding partners (in %)

geen onderwijs	1
uitsluitend lager of basisonderwijs	5
VMBO/LBO (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtsschool)	15
MAVO (MULO/ULO)	9
MBO (MTS, MEAO)	29
HAVO/VWO/HBS/MMS	5
HBO (HTS, HEAO, Sociale academie)	25
WO (universiteit, Hogeschool, Post-HBO)	10
Weet niet/wil niet zeggen	2
Totaal	100

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Bron: Panteia.

Tabel 74 Geboorteland respondenten (in %)

Nederland	93
Turkije	0
Marokko	0
Suriname	1
Nederlandse Antillen of Aruba	0
Duitsland	1
België	1
Indonesië of Molukken	1
Weet niet/wil niet zeggen	1
Anders, namelijk	3
Totaal	100

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Bron: Panteia.

Tabel 75 Geboorteland partners (in %)

Nederland	92
Turkije	1
Marokko	1
Suriname	1
Nederlandse Antillen of Aruba	0
Duitsland	0
België	0
Indonesië of Molukken	1
Weet niet/wil niet zeggen	0
Anders, namelijk	4
Totaal	100

Bron: Panteia.

BIJLAGE VI Thuiswonende kinderen van 18 jaar of ouder

Kenmerken van thuiswonende kinderen van 18 jaar of ouder

Achterstallig rekeningen

Ook voor de thuiswonende kinderen vanaf 18 jaar of ouder (18+) is geïnventariseerd in welke mate welke typen achterstallige rekeningen bestaan. Zoals al in de inleiding aangegeven, is het bij gebrek aan een totaal niet mogelijk hier absolute aantallen aan te koppelen. Tabel 76 presenteert daarom het percentage per type achterstallige rekening.

Tabel 76 Aandeel thuiswonende kinderen 18+ met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden naar type achterstallige rekening

<i>Type achterstallige rekening</i>	<i>Aandeel thuiswonende kinderen 18+ met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden (in %)</i>
Abonnementen mobiele telefoons, ringtones etc.	7,6
Ziektekostenverzekering	4,1
Overig (schoolgeld, collegegeld, belastingen overige abonnementen, etc.)	2,6
Medische kosten	2,4
WA-verzekering	1,8
Contributie	1,7
Leningen	0,3
Totaal (minimaal één achterstallige rekening)	12,0

Het meest voorkomende type achterstallige rekening onder thuiswonende kinderen 18+ is abonnementen op mobiele telefoons en ringtones etc. (7,6%), gevolgd door achterstanden op het betalen van de ziektekostenverzekering.

Van de thuiswonende kinderen 18+ die de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening hebben gehad of nog hebben, heeft 34% ook op dit moment (nog) één of meer achterstallige rekeningen. Van deze groep kende driekwart in de afgelopen 12 maanden één type achterstallige rekening. 16% kende twee typen en 8,5% drie.

Kredietverschaffing en leningen

Van de thuiswonende kinderen 18+ die gebruik maken van een vorm van kredietverschaffing of lening, doen de meeste dat via een persoonlijke lening (14%). Dit gebeurt voor een gemiddeld bedrag van € 500. De kinderen met andere leningen (3%) doen dit voor een gemiddeld hoger bedrag, namelijk € 6.600.

Tabel 77 Kredietverschaffing en leningen: aandeel thuiswonende kinderen 18+ en omvang

<i>Type krediet</i>	<i>Aandeel thuiswonende kinderen 18+ (%)</i>	<i>Gemiddeld bedrag (afgerond op 100)</i>
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	13,7	€ 500
Andere leningen (vnl. studieschuld - wordt nog een aparte categorie)	3,2	€ 6.600
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	-	-
Onderpand/belening of verkoop/terugkoopoptie bij gemeentelijk pandhuis of bij commerciële partij	-	-

Bron: Panteia.

Uit nadere analyse van de groep thuiswonende kinderen 18+ die op dit moment te maken heeft met kredietverschaffing blijkt dat 96,3% van hen aan 1 vorm van kredietverschaffing doet en de overige 3,7% op dit moment met 2 vormen van kredietverschaffing van doen heeft.

Afbetalingsregelingen

13,1% van de thuiswonende kinderen 18+ heeft momenteel te maken met een afbetalingsregeling, waarbij er nog voor gemiddeld bijna € 1.000,- openstaat aan niet afgeloste bedragen.

Rood staan

44% van de thuiswonende kinderen 18+ heeft de mogelijkheid om rood te staan op een of meerdere betaalrekeningen. In Tabel 78 is te zien hoe vaak zij rood staan per jaar. 60% van de thuiswonende kinderen 18+ geeft aan nooit rood te staan. Dat wil dus zeggen dat 40% wel eens rood staat, waar 44% dat mag. 4% staat meestal rood.

Tabel 78 Frequentie van rood staan thuiswonende kinderen 18+ (%)

<i>Frequentie rood staan</i>	<i>Aandeel in thuiswonende kinderen 18+ (%)</i>
staat nooit rood	60,3
staat hooguit 1 keer per jaar rood	13,8
staat hooguit 1 keer per kwartaal rood	11,5
staat hooguit 1 keer per maand rood	6,8
staat meestal rood	3,9
weet niet	3,7
Totaal	100,0

Bron: Panteia.

Aan de thuiswonende kinderen 18+ die wel eens rood staan is gevraagd tot welk bedrag zij in de afgelopen 12 maanden rood hebben gestaan. Gemiddeld is dit voor ruim € 400. In Tabel 79 wordt weergegeven hoe het gemiddelde bedrag

waarvoor is rood gestaan, samenhangt met het aantal keren dat een thuiswonend kind 18+ rood staat.

Tabel 79 Gemiddeld bedrag waarvoor thuiswonende kinderen 18+ rood staan (euro's)

<i>Frequentie rood staan</i>	<i>Gemiddeld bedrag (afgerond op 100)</i>
staat hooguit 1 keer per jaar rood	€ 300
staat hooguit 1 keer per kwartaal rood	€ 300
staat hooguit 1 keer per maand rood	€ 400
staat meestal rood	€ 1200

Bron: Panteia.

Creditcard

4,8% van de thuiswonende kinderen 18+ heeft één creditcard. de rest heeft geen creditcard. Van de thuiswonende kinderen 18+ met een creditcard kan 77,4% altijd in de volgende maand de creditcardschuld aflossen. Van het percentage dat dat niet kan heeft niemand op dit moment te maken met een gespreide afbetalingsregeling.

De kenmerken van thuiswonende kinderen 18+ zijn niet verder geanalyseerd, omdat het aantal waarnemingen te beperkt is om hun kenmerken te beschrijven.

Praktische gevolgen en ervaringen van thuiswonende kinderen van 18 jaar of ouder

Praktische gevolgen

1% van de thuiswonende kinderen 18+ geeft aan problemen te hebben ondervonden in de afgelopen 12 maanden bij het doen van een aankoop als gevolg van een registratie bij het Bureau Krediet Registratie. Daarnaast blijkt 8% in de afgelopen 12 maanden een brief van een deurwaarder te hebben ontvangen als gevolg van een achterstallige rekening, wat bij een derde hiervan geleid heeft tot een contact met een deurwaarder of incassobureau. Van de thuiswonende kinderen 18+ met een achterstallige rekening op de abonnementen voor mobiele telefoons en ringtones (7,6%) heeft een derde als gevolg van deze achterstand in de afgelopen 12 maanden geen gebruik kunnen maken van de mobiele telefoon etc.

Achterstallige rekeningen

Van de thuiswonende kinderen 18+ die op dit moment te maken hebben met een achterstallige rekening (34%), geeft 59% aan de terugbetaling hiervan als een zware last te ervaren en 41% als enigszins een last. Abonnementen op mobiele telefoons en overige rekeningen zoals schoolgeld worden hierbij genoemd.

Kredietverschaffing en lening

Van de thuiswonende kinderen 18+ die te maken hebben met een vorm van kredietverschaffing, geeft 7% aan dit als een zware last te ervaren, 45% als enigszins een last en 45% ervaart de terugbetaling helemaal niet als een last.¹

Afbetalingsregeling

Van de 6,5% van de thuiswonende kinderen 18+ die te maken heeft met een afbetalingsregeling van op afbetaling gekochte goederen ervaart 63% dit helemaal niet als een last, 27% ziet het enigszins als een last en 10% ervaart het als een zware last.

Rood staan

Van de thuiswonende kinderen 18+ die minimaal eenmaal per jaar rood staan (16%) geeft 22% aan wel eens moeite te hebben gehad om weer een positief saldo te krijgen.

¹ Het totaal telt niet op tot 100% omdat 3% van de thuiswonende kinderen 18+ als antwoord 'weet niet/wil niet zeggen' heeft gegeven.